

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Aistės Markauskaitės
V kurso, baudžiamosios justicijos
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Baudžiamoji atsakomybė už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio: veikos
kvalifikavimas ir baudžiamosios teisinės pasekmės**

**Criminal liability for Driving under the Influence of Alcohol: the
Qualification of the Act and the Criminal Legal Consequences**

Vadovas: Prof. dr. Aurelijus Gutauskas
Recenzentas: Asist. dr. Paulius Veršekys

Vilnius
2025

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame darbe analizuojama baudžiamoji atsakomybė už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio. Nagrinėjamos nusikalstamos veikos, įtvirtintos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281¹ straipsnyje, kvalifikavimo bei baudžiamųjų teisinių pasekmių taikymo ypatybės. Remiantis šių aspektų nagrinėjimui aktualių Lietuvos teisės aktų nuostatomis, mokslinės doktrinos išvalgomis bei teismų praktikos pavyzdžiais, analizuojami nusikalstamos veikos sudėties požymių samprata ir turinys, interpretavimas praktinėse situacijose. Nagrinėjami vairavimo apsvaigus nuo alkoholio požymio kitų nusikalstamų veikų kontekste taikymo ypatumai, tiriami baudžiamųjų teisinių pasekmių – turto konfiskavimo probleminiai aspektai.

Pagrindiniai žodžiai: apsvaigimas nuo alkoholio, vairavimas, motorinė transporto priemonė, neblaivumo patikrinimas, eismo įvykis, turto konfiskavimas, veikos kvalifikavimas.

This work analyses the criminal liability for driving under the influence of alcohol. The specifics of the qualification of the Act, established in Article 281¹ of the Criminal Code of the Republic of Lithuania, and the application of the criminal legal consequences are being examined. On the basis of the provisions of Lithuanian legal acts, which are relevant to the analysis of the above-mentioned aspects, insights of scientific doctrine and examples of case law, the conception and signification of the elements of the criminal offence as well as their interpretation in practical situations are being analysed. This work examines the specifics of the application of driving under the influence of alcohol in the context of other criminal offences, moreover it explores aspects of the application of the criminal legal consequences of confiscation of property institute.

Keywords: drunkenness, driving, motor vehicle, alcohol testing, traffic accident, confiscation of property, qualification of the act.

TURINYS

IVADAS.....	2
1. VAIRAVIMO APSVAIGUS NUO ALKOHOLIO KAIP LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 281 ¹ STRAIPSNYJE ĮTVIRTINTOS NUSIKALSTAMOS VEIKOS SUDĖTIS.....	9
1.1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 ¹ straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos objektas ir objektyvieji požymiai.....	10
1.1.1. Neblaivumas kaip būtinas nusikalstamos veikos sudėties požymis.....	12
1.1.2. Motorinės transporto priemonės vairavimas.....	20
1.1.3. Neblaivumo patikrinimo vengimas, kai asmeniui nustatyti neblaivumo požymiai.....	26
1.1.4. Alkoholio vartojimas po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo.....	29
1.2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 ¹ straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos subjektas ir subjektyvieji požymiai.....	31
2. VAIRAVIMO APSVAIGUS NUO ALKOHOLIO POŽYMIO TAIKymo KITŲ NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ KONTEKSTE YPATUMAI.....	38
2.1. Kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimas.....	38
2.2. Kaltininko sukeltos avarijos, kurios metu žuvo žmogus, kvalifikavimas kaip nužudymas netiesiogine tyčia.....	44
3. TURTO KONFISKAVIMO KAIP BAUDŽIAMOJO POVEIKIO PRIEMONĖS TAIKYMO PROBLEMATIKA BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS UŽ VAIRAVIMĄ APSVAIGUS NUO ALKOHOLIO KONTEKSTE.....	50
IŠVADOS.....	65
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	68
SANTRAUKA.....	84
SUMMARY.....	85

IVADAS

Tiek Europos, tiek nacionaliniu Lietuvos mastu vairavimas apsvaigus nuo alkoholio yra itin opi ir aktuali problema. 2024 m. Europos Sąjungos valstybių kelių eismo įvykiuose žuvo 19 800 žmonių (EU road fatalities drop by..., 2025). Europos Komisijos užsakytame 2014 m. tyrime dėl vairavimo apsvaigus nuo alkoholio prevencijos pažymima, jog su alkoholiu susiję žūčių atvejai gali sudaryti 20 – 28 proc. visų žūčių ES keliuose (Study on the prevention of drink..., 2014, p. 9). Eismo dalyvių elgesys yra pagrindinė kelių eismo saugumo sudedamoji dalis, kuriai įtakos turi eismo reguliavimo nuostatos ir taisyklių laikymosi užtikrinimo kelių eismo taisyklių pažeidėjų atžvilgiu lygis valstybėse narėse (Specialioji ataskaita. ES kelių eismo..., 2024, p. 27). Skirtingos Europos valstybės imasi įvairiausių priemonių, siekdamos užkardyti vairavimą apsvaigus nuo alkoholio – Švedijoje išplėta automatizuota vairuotojų blaivumo patikros sistema „Alcogates“, Belgijoje ir Slovėnijoje rengiamos visuomeninės akcijos smerkiant tokį elgesį ir pan. (7 Smart ways of tackling..., 2018). Lietuvos įstatymų leidžiamoji valdžia už tam tikrus Kelių eismo taisyklių (toliau – KET) (Kelių eismo taisyklės, 2003) pažeidimus nustatė administracines ir, tam tikrais atvejais taikomas, baudžiamosios atsakomybės priemones. Transporto priemonės vairavimas apsvaigus nuo alkoholio – vienas iš jų.

Baudžiamoji atsakomybė už transporto priemonės vairavimą esant neblaiviam, kai nustatoma 1,51 ar daugiau promilės etilo alkoholio, Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – ir BK; Lietuvos baudžiamasis įstatymas) (Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, 2000) pirmą kartą įtvirtinta 2017 m., įstatymų leidėjui priėmus 2015 m. įstatymą Nr. XII-1871 ir juo papildžius BK 281 straipsnį 7 dalimi (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 47..., 2015). Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjo A. Pikelio teigimu, tokia baudžiamojo įstatymo nuostata išreiškė griežtą įstatymų leidėjo požiūrį į apsvaigusius nuo alkoholio vairuotojų dalyvavimą transporto eisme net ir tais atvejais, kai dėl tokių veiksmų padarinių nekyla (Pikelis, 2018, p. 17). Visgi atsižvelgus į tam tikrą aptariamą nusikalstamos veikos kaltės formos bei jos sudėties ypatumo problematiką, 2019 m. įstatymu Nr. XIII-1929 dar kartą pertvarkytas BK 281 straipsnis (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 68..., 2019). Šiuo pakeitimu baudžiamoji atsakomybė už transporto priemonių vairavimą, kai vairuoja neblaivus asmuo, įtvirtinta naujame – BK 281¹ – straipsnyje.

2024 m. Lietuvos pirmosios instancijos teismuose dėl BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos išnagrinėtos 3153 baudžiamosios bylos (2023 m. – 3398; 2022 m. –

3629). Šios bylos išlieka statistiškai dažniausių 2024 m. Lietuvos pirmosios instancijos teismų nagrinėtų baudžiamųjų bylų kategorijoje (Teismų veiklos apžvalga 2024, 2024). Lietuvos policijos pateiktoje 2024 m. veiklos apžvalgoje transporto priemonės vairavimas apsvaigus nuo alkoholio įtrauktas į dažniausiai policijos registruotų nusikalstamų veikų sąrašą – registruoti 3810 atvejai (2023 m. – 3949, 2022 m. – 4249) (2024 m. policijos veiklos apžvalga, 2024). Nors stebima nežymi registruotų BK 281¹ straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos atvejų mažėjimo tendencija, vis dėlto pateikti duomenys kelia visuomenės susirūpinimą, kurį atspindi žiniasklaidos priemonių viešinamos publikacijos¹. Ši informacija leidžia teigti, kad vairavimas apsvaigus nuo alkoholio, už kurį numatyta baudžiamoji atsakomybė, yra viena iš dažniausių padaromų nusikalstamų veikų. Dėl išvardytų priežasčių, aktualu analizuoti vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos kvalifikavimo niuansus jos sudėties požymių taikymo prasme, aptarti šios veikos kaip požymio ypatybes kitų nusikalstamų veikų kontekste bei baudžiamųjų teisinių pasekmių, o konkrečiai – turto konfiskavimo taikymo problematiką.

Darbo tikslas – analizuojant moksliniam tyrimui aktualius teismų praktikos pavyzdžius, nacionalinės ir užsienio baudžiamosios teisės mokslo doktrinoje pateiktas įžvalgas bei nacionalinius teisės aktus, išnagrinėti baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio ypatumus, o būtent – veikos kvalifikavimo ir baudžiamųjų teisinių pasekmių taikymo problematiką ir ypatybes.

Darbo objektas – baudžiamoji atsakomybė už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio, taip pat šios nusikalstamos veikos kvalifikavimo ir baudžiamųjų teisinių pasekmių, o būtent – turto konfiskavimo taikymo probleminiai aspektai. Darbo objektui atskleisti moksliniame darbe nagrinėjami BK 281¹ straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos sudėties objektyvieji ir subjektyvieji požymiai, vairavimo apsvaigus nuo alkoholio kaip kitų nusikalstamų veikų požymio ypatumai bei turto konfiskavimo taikymo problematika. Aptariant BK 281¹ straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos sudėties objektyviuosius požymius, dėl ribotos magistro darbo apimties analizuojami daugiausiai probleminių taškų keliantys objektyvieji požymiai. Dėl šių priežasčių neaptariama viena iš alternatyvių BK 281¹ straipsnyje numatytų nusikalstamų veikų – baudžiamosios atsakomybės kilimo tam, kas mokė praktinio vairavimo būdamas neblaivus, kai jam nustatytas 1,51 ir daugiau

¹ Visuomenės požiūris į šią problemą atsispindi visuomenės informavimo portalų antraštėse: „Vairuojantys girtuokliai kelia šurpą – per parą net dešimt ikiteisminių tyrimų“ (Delfi.lt, 2025), „Neblaivių vairuotojų skaičiai verčia aiktelti: policija skelbia apie griežtą atsaką“ (Lrt.lt, 2024), „Policijos reido Vilniuje rezultatai pribloškė net pareigūnus: per dieną – 20 girtų vairuotojų“ (Delfi.lt, 2024), „Kelių policijos reidas Vilniuje – girti vairuotojai muša rekordus“ (Delfi.lt, 2024) ir pan.

promilių neblaivumas, klausimas. Be to, dėl ribotos magistro darbo apimties neaptariami visi galimi baudžiamųjų teisinių pasekmių už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio variantai. Remiantis teismų jurisprudencijoje formuojama praktika ir konkrečiais teismų sprendimų pavyzdžiais, nuspręsta analizuoti asmenų, traukiamų baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 281¹ straipsnį, vieną iš dažniausiai patiriamų baudžiamųjų teisinių pasekmių – turto konfiskavimo ir jo taikymo probleminių ypatumų klausimą.

Išsikeltos mokslinio darbo tikslo siekiama įgyvendinant šiuos **uždavinius**:

- 1) analizuoti vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos sudėties pasirinktų objektyviųjų požymių, konkrečiai – neblaivumo ir motorinės transporto priemonės vairavimo esminius probleminius aspektus, atsižvelgiant į šių požymių interpretavimą Lietuvos teismų praktikoje BK 281¹ straipsnio taikymo kontekste;
- 2) išsiaiškinti esminius probleminius aspektus, susijusius su neblaivumo patikrinimo vengimo, kai nustatyti neblaivumo požymiai, ir alkoholio vartojimo po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo alternatyviomis BK 281¹ straipsnyje numatytomis veikomis;
- 3) aptarti vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos sudėties subjektyviosios pusės požymio – kaltės konstatavimo teisinius niuansus;
- 4) atsižvelgiant į Lietuvos teismų formuojamą praktiką nagrinėti vairavimo apsvaigus nuo alkoholio kaip BK 281 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos papildomo požymio kvalifikavimo ypatybes;
- 5) analizuoti vairavimo apsvaigus nuo alkoholio teisinę reikšmę eismo įvykio, kurio metu žuvo žmogus, kvalifikavimui kaip nužudymo veikiant netiesiogine tyčia;
- 6) išsiaiškinti turto konfiskavimo kaip baudžiamosios teisinės pasekmės už vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos padarymą taikymo Lietuvos teismų praktikoje problematiką.

Tyrimo metodai. Rengiant šį darbą remtasi istoriniu, lingvistiniu, sisteminiu analizės, lyginamuoju ir dokumentų analizės metodais.

- 1) Istorinis metodas šiame magistro darbe naudotas fragmentiškai. Jo svarba pasireiškė aptariant magistro darbo temai aktualių teisės aktų turinio raidą. Be to, remiantis istoriniu metodu analizuojamame kontekste aptartas iki BK 281¹ straipsnio įtvirtinimo buvęs teisinis reguliavimas.
- 2) Lingvistinis metodas taikytas analizuojant BK 281¹ straipsnyje įtvirtintų nusikalstamos veikos sudėties objektyviosios ir subjektyviosios pusės požymių

sampratą ir reikšmę, taip pat atliekant turto konfiskavimo instituto sampratos analizę.

- 3) Sisteminės analizės metodas leido suvokti BK 281¹ straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos sudėties konkrečių požymių turinį ir jų ryšį su kituose teisės aktuose įtvirtintu teisiniu reguliavimu. Šis metodas pasitelktas atliekant lygiagrečią BK 281¹ straipsnio ir kitų nusikalstamų veikų (kaip, pavyzdžiui, BK 281 straipsnio) kvalifikavimo ypatumų analizę, taip pat nagrinėjant turto konfiskavimo koreliaciją su baudžiamojo poveikio priemonių instituto tikslais.
- 4) Lyginamasis metodas pasitelktas sugretinant galiojantį ir pasikeitusį teisinį reguliavimą, turintį reikšmės BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos sudėties požymių sampratos ir turinio analizei. Taip pat šis metodas svarbus lyginant teisės doktrinoje pateikiamas įžvalgas konkrečiais baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio aspektais.
- 5) Dokumentų analizės metodas naudotas analizuojant ir apibendrinant Lietuvos ir atskirus užsienio valstybių teismų sprendimus, juose išdėstytus argumentus ir motyvus. Be to, remiantis šiuo metodu nagrinėti baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio ypatumams atskleisti reikšmingi teisės aktai.

Darbo originalumas. Baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio klausimas mokslinėje literatūroje nėra visiškai naujas. Šiai temai aktualiomis teisinėmis įžvalgomis dalytasi nedidelės apimties moksliniuose straipsniuose. Juose analizuoti bendrieji baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio klausimai: vairavimo apsvaigus nuo alkoholio kriminalizavimo pagrindumas ir palyginimas su kitomis teisinės atsakomybės rūšimis (Daukšaitė, 2014), vairavimo apsvaigus nuo alkoholio kriminalizavimo istorinė genezė bei teismų praktikoje išskylančių esminių probleminių aspektų atskirais šios veikos požymių klausimais išryškinimas (Gutauskas, 2019), vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos lyginamosios Lietuvos ir Lenkijos įžvalgos (Prapiestis *et al.*, 2024).

Šis magistro darbas išsiskiria tuo, jog jame nagrinėjami baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio ypatumai, kurie nurodytų autorių darbuose yra neaptarti arba nagrinėti fragmentiškai, nedidele apimtimi. Toks magistro temos nagrinėjimas paremtas gausios apimties aktualiausios Lietuvos teismų praktikos analize, kuri nebuvo išsamiai nagrinėjama nurodytų autorių publikacijose. Originalumas pagrįstas ir specifinių su vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstama veika susijusių aspektų analize – šios veikos kaip požymio taikymo kitų nusikalstamų veikų kontekste, taip pat

aktualiausia problematika vienos iš baudžiamųjų teisinių pasekmių – turto konfiskavimo taikymo klausimu. Pažymėtina, kad pastarųjų penkerių metų (2020-2025 m.) laikotarpyje panašia kaip šio magistro darbo tema buvo apgintas Vilniaus universiteto Teisės fakulteto E. Pauraitės magistro darbas „Baudžiamoji atsakomybė už autonominio automobilio vairavimą esant neblaiviam“ (2019). Vis dėlto, studentės magistro darbe analizuoti vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos ypatumai esant itin specifiniam požymiui – autonominio automobilio valdymui. Dėl šios priežasties magistro darbai skiriasi darbo tikslais, objektais, uždaviniais bei tirtais probleminiais aspektais.

Svarbiausi šaltiniai. Rengiant šį magistro darbą remtasi keleto rūšių teisės šaltiniais – teisės aktais, specialiąja literatūra, teismų praktika ir kitais šaltiniais.

Teisės aktai. Pagrindinis ir pirminis norminis teisės aktas, kuriuo buvo remtasi analizuojant baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio ypatumus – BK. Magistro darbo analizei reikšmingi ir kiti teisės aktai – Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (toliau – ANK) (Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, 2015), Lietuvos Respublikos Saugaus eismo automobilių keliais įstatymas (toliau – SEAKĮ) (Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių..., 2001), KET nuostatos ir kiti magistro darbe analizuoti teisės aktai. Šiame magistro darbe reikšmingos atskiros Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (toliau – Konstitucija) (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992) įtvirtintos principinės idėjos, į kurias atsižvelgiant analizuoti atskiri magistro temai svarbūs aspektai. Nagrinėjant BK 281¹ straipsnio įtvirtinimo teisinius motyvus, buvo reikšminga BK pakeitimo rengimo medžiaga ir su ja susiję aiškinamieji dokumentai.

Siekiant detaliau išanalizuoti atskirų BK 281¹ straipsnio nusikalstamos veikos požymių turinį, taip pat remtasi poįstatyminiais teisės aktais, kaip pavyzdžiui: Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 452 patvirtintomis Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nustatymo taisyklėmis (Transporto priemonės vairuojančių ir kitų..., 2006) bei kitais.

Specialioji literatūra. Rengiant magistro darbą atkreiptas dėmesys, kad mokslinių publikacijų, skirtų baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio probleminiams klausimams atskleisti, nėra gausu. Vis dėlto remtasi analizuojamai temai reikšmingomis teisinėmis įžvalgomis, pateiktomis I. Daukšaitės (Daukšaitė, 2014), A. Gutausko (Gutauskas, 2019), J. Levon (Prapiestis *et al.*, 2024), J. Šukytės (Šukytė, 2013), moksliniais straipsniais, I. Truncienės (Truncienė, 2005), P. Veršekio (Veršekys, 2013), J. Bagdžiaus (Bagdžius, 2022) disertacijose pateiktomis mintimis ir įžvalgomis. Vairavimo

apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos atskirų sudėties požymių sampratos ir turinio aspektų atskleidimui reikšmingas A. Abramavičiaus ir V. Mikelėno mokslinis leidinys „Autotransporto priemonių valdytojų teisinė atsakomybė (Abramavičius, Mikelėnas, 2010), G. Švedo ir kitų autorių mokslinis leidinys „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai“ (Švedas *et al.*, 2022), E. Gruodytės ir kitų autorių vadovėlis (Gruodytė *et al.*, 2022) bei kiti mokslinio pobūdžio leidiniai. Vairavimo apsvaigus nuo alkoholio kaip kitų nusikalstamų veikų taikymo požymio aspektu buvo svarbūs V. Pavilionio ir E. Bieliūno (Pavilonis, Bieliūnas, 1984), D. Prapiėsčio ir J. Prapiėsčio (Prapiestis D., Prapiestis J., 2016), K. Liesytės ir A. Žukauskaitės (Liesytė, Žukauskaitė, 2017) moksliniai darbai. Analizuojant minėtos nusikalstamos veikos baudžiamųjų teisinių pasekmių – turto konfiskavimo klausimą, itin reikšmingos S. Bikelio (Bikelis *et al.*, 2014; Bikelis, 2019), R. Drakšo (Drakšas, 2004, 2008), E. Kavoliūnaitės (Kavoliūnaitė, 2008), J. Levon (Levon, 2013), R. Paužaitės (Paužaitė, 2007) mokslinės publikacijos ir jose pateikti teisiniai šio klausimo svarstymai.

Šiame magistro darbe taip pat remtasi ir užsienio moksliniais leidiniais bei publikacijomis, turinčiomis reikšmės magistro darbe analizuojamų probleminių aspektų visapusiškam atskleidimui. Analizuoti tokių užsienio valstybių autorių kaip R. Allsop (Allsop, 2020), J. Blomsma (Blomsma, 2012), M. S. Levin (Levin, 1983), S. Love, B. Rowland, J. Davey (Love, Rowland, Davey, 2023), J. Pradel (Pradel, 2001) bei kitų autorių moksliniai darbai.

Teismų praktika. Baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio ypatumų ir šios nusikalstamos veikos kvalifikavimo bei baudžiamųjų teisinių pasekmių klausimui išanalizuoti bene didžiausią reikšmę turėjo Lietuvos bendrosios kompetencijos teismų sprendimai, kurių pagrindu analizuoti magistro temai reikšmingi aspektai ir pateiktos atitinkamos išvados. Taip pat itin svarbi reikšmė teikta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) jurisprudencijai ir formuojamoms teisės aiškinimo taisyklėms, kurių kontekste nagrinėti pasirinkti žemesnių instancijų teismų sprendimai. Magistro darbe remtasi daugiau nei 120 skirtingų instancijų teismų sprendimais, turėjusiais reikšmę aptariamų probleminių BK 281¹ straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos aspektų analizei. Taip pat reikšminga ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika ir joje formuojamos principinės atskirų magistro darbui reikšmingų klausimų nuostatos. Be to, lyginamajame vairavimo apsvaigus nuo alkoholio kaip požymio taikymo kitų nusikalstamų veikų kontekste pateikti

keli užsienio valstybių (Vokietijos ir Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV)) teismų sprendimai.

Kiti šaltiniai. Rengiant magistro darbą atsižvelgta į BK pakeitimų *travaux préparatoires*, kurie leido spręsti apie tokių sprendimų motyvus ir argumentaciją. Apibūdinant magistro temos aktualumą, analizuotos žiniasklaidos portalų publikacijos, Lietuvos teismų ir Lietuvos policijos veiklos apžvalgos, europinio masto eismo įvykių statistinius rodiklius ir dabartinės kelių eismo saugos situacijos įžvalgas pateikiančios ataskaitos. Taip pat atsižvelgta į viešojoje erdvėje, kaip pavyzdžiui, portalu Teisė.pro viešinamas publikacijas (Keidūnas, 2023).

1. VAIRAVIMO APSVAIGUS NUO ALKOHOLIO KAIP LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 281¹ STRAIPSNYJE ĮTVIRTINTOS NUSIKALSTAMOS VEIKOS SUDĖTIS

Nepaisant baudžiamosios teisės moksle pasigirstančių siūlymų dekriminalizuoti BK 281¹ straipsnyje įtvirtintą nusikalstamą veiką (Švedas *et al.*, 2022, p. 286), ši išlieka tarp vadinamųjų „prioritetinių“ valstybės baudžiamosios politikos sričių (Prapiestis *et al.*, 2024, p. 115). Šiuo aspektu atsiskleidžia įstatymų leidėjo požiūris į baudžiamąją teisę kaip į įrankį, kurį pasitelkus galima veiksmingiau užkardyti socialiai smerktiną elgesį. Verta paminėti, kad moksle jau daugiau nei prieš dešimtmetį išreikšta nuomonė dėl kitų, su baudžiamąja teise nesusijusių, priemonių vairavimo apsvaigus nuo alkoholio mažinimui taikymo, pavyzdžiui, skatinama didesnę dėmesį skirti piktnaudžiavimui alkoholiu mažinti, alkoholio kainų didinimui, pardavimo vietų skaičiaus mažinimui ir pan. (Bulotaitė, Motiejūnaitė-Timinskienė, 2012, p. 97).

Visgi įstatymų leidėjas, numatydamas baudžiamąją atsakomybę už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio, kai nustatytas neblaivumas (1,51 ir daugiau promilių)², šį sprendimą (nors ir netiesiogiai) argumentavo baudžiamosios teisės kaip prevencinės priemonės efektyvumu, galinčiu tapti įrankiu, sulaikančiu asmenis nuo vairavimo apsvaigus nuo alkoholio, esant vidutiniam ar didesniai neblaivumui (girtumui). Teisės doktrinoje kaip vienas veiksnų, galinčių sustabdyti potencialius neblaivius vairuotojus, įvardijama ir teistumo baimė (Daukšaitė, 2014, p. 49). Gausi teismų praktika BK 281¹ straipsnio taikymo kontekste suponuoja nemenką skaičių įvairialypių situacijų, kurios ne visada gali būti įvertinamos tapačiai. Tas pats gali būti pasakyta ir apie tokios nusikalstamos veikos sudėties požymių aiškinimą bei interpretavimą konkrečių faktinių situacijų atžvilgiu. Nusikalstamos veikos sudėtyje įtvirtintų požymių visuma yra būtina kvalifikuoti veiką kaip nusikalstamą (nors egzistuoja išimtis alternatyviųjų sudėties požymių atžvilgiu). Be kita ko, įstatyme įtvirtinta nusikalstamos veikos sudėtis yra baudžiamosios atsakomybės pagrindas (Veršekys, 2013, p. 24, 27). Siekiant teisingai ir pagrįstai patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 281¹ straipsnį, svarbu analizuoti šios nusikalstamos veikos sudėties požymius, jų sampratą ir probleminius aspektus, kylančius kvalifikuojant šią veiką praktinėse situacijose.

² Atkreiptinas dėmesys, jog toliau magistro darbe vartojama „vairavimo apsvaigus nuo alkoholio“ sąvoka nebedetalizuojama nurodant BK 281¹ straipsnyje esančių baudžiamosios atsakomybės ribą žyminčių neblaivumo promilių skaičių.

1.1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281¹ straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos objektas ir objektyvieji požymiai

BK 281¹ straipsnis, numatantis baudžiamąją atsakomybę už vairavimą esant apsvaigus nuo alkoholio, yra įtvirtintas BK XXXIX skyriuje, kuris *inter alia* nukreiptas prieš nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus transporto eismo saugumui. Atitinkamai, kelių transporto eismo saugumas pagal BK 281¹ straipsnį yra saugoma vertybė ir pagrindinis šios nusikalstamos veikos objektas (LAT 2021 m. kovo 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Teisės doktrinoje analizuojant BK 281 straipsnį, kurį papildant nauja straipsnio dalimi pirmą kartą buvo kriminalizuotas vairavimas apsvaigus nuo alkoholio, išskiriamas ir papildomas objektas – žmonių gyvybė, sveikata ir nuosavybė (Gruodytė *et al.*, 2022, p. 631). Kyla klausimas, ar galima išskirti ir BK 281¹ straipsnio papildomą objektą? O gal vairuojant apsvaigus nuo alkoholio pažeidžiamas išimtinai tik transporto eismo saugumas, nekeliant grėsmės kitoms Konstitucijoje numatytoms saugomoms vertybėms?

Atsakant į šį klausimą reikia turėti mintyje, jog transporto priemonė yra laikoma padidinto pavojaus šaltiniu. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas), apibrėždamas didesnio pavojaus šaltinio sąvoką, nurodė, jog „tai asmens valdomas objektas ar jo vykdoma veikla, kelianti didesnę nei įprasta pavojų aplinkiniams, apibūdinamą kaip didelė žalos atsiradimo rizika, kurios negalima pašalinti įprastomis atsargumo priemonėmis“ (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nutarimas). Taigi, valdydamas transporto priemonę asmuo prisiima riziką dėl žalingų padarinių sukėlimo rizikos, kaip pavyzdžiui, techninių gedimų, dėl kurių gali laiku nepavykti transporto priemonės sustabdyti, taip pat ir eismo įvykio metu transporto priemonės padaromos žalos mastą ir pan. Nevertėtų pamiršti, jog kiekvienam transporto priemonės valdytojui keliami rūpestingumo, atidumo ir sąmoningumo valdant transporto priemonę reikalavimai, kurių paisymas yra kelių eismo saugumo palaikymo ir užtikrinimo garantija. Asmuo, vairuodamas apsvaigęs nuo alkoholio, ne tik įžūliai ignoruoja minėtus bendruosius transporto priemonės vairuotojui keliamus reikalavimus, tačiau taip pat esmingai prisideda prie eismo įvykių kilimo rizikos. Neblaivių vairuotojų keliamą grėsmę vaizdingai apibūdina JAV baudžiamosios justicijos profesorius J. Jacobs nurodydamas, jog pastarieji – tarsi tikinti bomba, o vairavimo apsvaigus nuo alkoholio laikymas nusikaltimu suponuoja atsisakymą laukti įvykstančio sprogimo (Jacobs, 1988, p. 182). Darbo autorės nuomone, vairuojant apsvaigus nuo alkoholio transporto priemonę, savaime esančią padidinto pavojaus šaltiniu, ir tokiu būdu itin rizikuojant sukelti eismo įvykį, nors ir

netiesiogiai, tačiau kėsinamasi ir į papildomus objektus, tokius kaip žmogaus gyvybės ir sveikatos, nuosavybės apsaugą. Atitinkamai manytina, kad vairavimas apsvaigus nuo alkoholio įstatymų leidėjo valia kriminalizuotas pirmiausia siekiant išvengti neblaivių vairuotojų keliamos grėsmės sukelti eismo įvykį. Taigi, BK 281¹ straipsnio objektas apima ne tik transporto eismo saugumą, tačiau ir konstitucinę reikšmę turinčius vertybinius orientyrus, tokius kaip žmogaus gyvybė, sveikata ir nuosavybė.

BK 281¹ straipsnio 1 dalyje įtvirtintos keturios alternatyvios veikos, iš kurių kiekviena savarankiškai užtraukia baudžiamąją atsakomybę, o būtent: 1) transporto priemonės vairavimas esant neblaiviam, kai nustatytas neblaivumas (1,51 ir daugiau promilių); 2) praktinio vairavimo mokymas, būnant neblaiviam, kai tokiam asmeniui nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas; 3) neblaivumo patikrinimo vengimas, kai buvo nustatyti akivaizdūs neblaivumo požymiai; 4) alkoholio vartojimas po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo, tokiam asmeniui nustačius 1,51 ir daugiau promilių neblaivumą (LAT 2022 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Įstatymų leidėjas, numatydamas minėtas veikas toje pačioje BK straipsnio dispozicijoje, joms suteikė vienodą baudžiamąją teisinę reikšmę, t. y. visos šios alternatyvios veikos turi tą pačią sankciją, kurioje numatyta bausmę teismas gali skirti asmeniui, įvykdžiusiam kurią nors iš jų. BK 281¹ straipsnyje įtvirtintų alternatyvių veikų sudėtys yra formalios, t. y. baudžiamajai atsakomybei kilti pakanka tik kaltininko veikos, nereikalaujama padarinių kilimo.

Toliau šiame magistro darbe aptariami du išskirti BK 281¹ straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos objektyvieji požymiai – „neblaivumas“ ir „motorinės transporto priemonės vairavimas“. Šiems objektyviesiems požymiams nuspręsta skirti daugiau dėmesio dėl jų neišvengiamo buvimo BK 281¹ straipsnyje esančios nusikalstamos veikos sudėtyje (jie figūruoja kiekvienoje alternatyvioje veikoje). Taip pat analizuojamos dvi pasirinktos alternatyvios šio straipsnio veikos – neblaivumo patikrinimo vengimas, kai asmeniui nustatyti neblaivumo požymiai bei alkoholio vartojimas po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo.

1.1.1. Neblaivumas kaip būtinas nusikalstamos veikos sudėties požymis

Visuotinai pripažįstama, kad vairavimas apsvaigus nuo alkoholio – visuomenės smerktinas reiškinys, nors pats alkoholio vartojimas yra socialiai priimtinas ir, atskirais atvejais, net pageidaujamas (Blomsma, 2012, p. 258-259). Visgi mokslininkai vieningai sutaria, jog alkoholio vartojimas silpnina žmogaus mąstymą, slopina smegenų veiklą, o tai didina nelaimingų atsitikimų kilimo riziką, kurios priešingu atveju būtų galima išvengti (Ormerod *et al.*, 2005, p. 187). Ne išimtis – vairavimo apsvaigus nuo alkoholio ir eismo įvykių kilimo tarpusavio ryšys. Užsienio mokslininkų atliktų tyrimų metu nustatyta, kad vairavimas apsvaigus nuo alkoholio esmingai didina riziką sukelti eismo įvykį ne tik dėl paties apsvaigimo fakto, lemiančio vairuotojo galimybę vairuoti saugiai, tačiau ir dėl tokio asmens padidėjusio rizikingo elgesio kelyje – greičio viršijimo, pavojingo manevravimo ir pan. (Love *et al.*, 2023, p. 133). Tačiau pateikta informacija – ne tik teorinis modelis, pagrįstas atitinkamais metodologiniais skaičiavimais. Vairavimo apsvaigus nuo alkoholio įtaką realiame gyvenime patvirtina ir Europos Komisijos pateikiami duomenys. 2024 m. pranešime teigiama, jog maždaug 25 proc. visų Europos Sąjungoje keliuose įvykstančių žūčių yra susiję su alkoholio vartojimu (t. y. neblaivumu) (Goldenbeld, 2024, p. 4). Vairavimą apsvaigus nuo alkoholio pripažįstant viena iš pagrindinių priežasčių, dėl kurių žūčių skaičius keliuose išlieka itin didelis, neblaivumas yra tas veiksnys, kuris ir lemia šios veikos pavojingumą.

Lietuvoje baudžiamoji atsakomybė pagal BK 281¹ straipsnį kyla nustačius būtiną požymį – jog asmuo, vairavęs transporto priemonę ar įvykdęs bet kurią iš alternatyvių šiame straipsnyje įtvirtintų veikų, buvo neblaivus ir jo neblaivumas – 1,51 promilių ir didesnis. Taigi, neblaivumas yra kertinis minėtame BK straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos požymis, kadangi kiekvienos šiame straipsnyje įtvirtintos alternatyvios veikos padarymas yra neatsiejamai susijęs su pačiu neblaivumu ir jo nustatymu.

Tiek BK 281¹ straipsnio dispozicijoje, tiek kituose teisės aktuose (pavyzdžiui, SEAKĮ 2 straipsnio 43 punktas, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 452 patvirtintos Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo ar apsvaigimo nustatymo taisyklių (toliau – Taisyklės) 2.1 papunktis) etilo alkoholio vartojusio asmens būseną įvardijama „neblaivumo“, o ne „apsvaigimo“ sąvoka. Atitinkamai, minėtame Taisyklių papunktyje „apsvaigimas“ siejamas su asmens būseną, kurią sukelia psichiką veikiančios medžiagos, tokios kaip: narkotinės, psichotropinės,

metilo ir kt. Vis dėlto manytina, jog „apsvaigimo“ sąvoka turėtų būti vertinama plačiau ir taip pat apimti ne tik narkotines, psichotropines bei kitas psichiką veikiančias medžiagas, bet ir etilo alkoholį. Šią išvadą būtų galima pagrįsti ir kitų BK normų analize. Antai, BK 19 straipsnis *expressis verbis* įtvirtina „apsvaigimo nuo alkoholio“ sąvoką kaip asmens būseną, o tai reiškia, jog įstatymų leidėjas „apsvaigimą“ sieja ir su alkoholio vartojimu. Darbo autorės nuomone, BK 281¹ straipsnyje vartojama „neblaivumo“ sąvoka yra sukonkretinta, tačiau „apsvaigimo nuo alkoholio“ sąvoka taip pat yra tinkama, nes neblaivumo būseną visais atvejais yra siejama su apsvaigimu.

SEAKĮ be kitų teisinių kelių eismo saugumo pagrindų apibrėžia „neblaivumo“ sąvoką. Minėto įstatymo 2 straipsnio 43 punkte nurodoma, jog neblaivumas – tai etilo alkoholio vartojusio asmens būseną, kai šio alkoholio koncentracija biologinėse organizmo terpėse (iškvėptame ore, kraujyje, šlapime, seilėse ar kituose organizmo skysčiuose) viršija įstatymų nustatytą leidžiamą ribą. Ši įstatymo norma taip pat išskiria dvi transporto priemonių vairuotojų grupes, kurioms leistina įstatymų nustatyta etilo alkoholio biologinėse organizmo terpėse riba skiriasi. Bendroji taisyklė – didžiausia leistina etilo alkoholio koncentracija minėtose žmogaus biologinėse organizmo terpėse vairavimo metu yra 0,4 promilės. Ji yra taikoma visiems asmenims, vairuojantiems transporto priemones. Tačiau aptariamoje teisės normoje išskiriama antroji grupė vairuotojų, kurie yra laikomi neblaiviais, kai etilo alkoholio koncentracija jų iškvėptame ore, kraujyje ar kituose organizmo skysčiuose viršija 0 promilių ribą. Į šią grupę įtraukti pradedantieji vairuotojai, taksistai, automobilių, mopėdų, motociklų ir kitų įstatyme išvardytų transporto priemonių vairuotojai. Matyti, jog ši diferenciacija paremta asmens įgūdžių valdyti tam tikrą transporto priemonę kriterijumi. Preziumuojama, jog į antrą grupę pakliūvantys vairuotojai dėl jų potencialaus gebėjimo valdyti transporto priemonę (pradedantieji, keleivius vežantys asmenys) arba dėl pačios transporto priemonės specifikos, pasižymi padidintą riziką kelių eismo saugumui keliančiais požymiais.

2001 m. sausio 17 d. buvo priimta Europos Komisijos rekomendacija 2001/115/EC, kuria Europos Sąjungos valstybėms narėms rekomenduota nacionalinės teisės aktais nustatyti vairuotojams didžiausią leistiną 0,5 mg/ml alkoholio kraujyje ribą, o pradedantiesiems bei sunkiasvorių transporto priemonių vairuotojams – žemesnę nei 0,2 mg/ml ribą (2001 m. sausio 17 d. Komisijos rekomendacija., 2001). Visgi, ne visos valstybės į tokias rekomendacijas atsižvelgia. Nors ir išstojusi iš Europos Sąjungos, tačiau

būdama Europos transporto saugumo tarybos narė³, Jungtinė Karalystė sulaukia viešų priekaištų dėl europinių standartų neatitikimo aptariamu klausimu. Pastaroji valstybė ne tik teisiškai nustačiusi maksimalią 0,8 mg/ml ribą, kuri viršija rekomenduojamą maksimalią ribą, tačiau taip pat jos nediferencijuoja tarp įprastų vairuotojų grupės bei pradedančiųjų ir (arba) išskirtinius požymius atitinkančių transporto priemonių vairuotojų kategorijos (Podda, Meneiro, 2022, p. 17).

Lietuva įgyvendino regioniniu Europos mastu teikiamas rekomendacijas, sukurdamą tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį vairavimas apsvaigus nuo alkoholio visais atvejais (t. y. nepaisant to, koks neblaivumas promilėmis yra nustatomas) yra teisės uždrausta veika. Už vairavimą esant apsvaigus nuo alkoholio gali kilti tiek administracinė, tiek baudžiamoji atsakomybė. Kurios teisinės priemonės teisės pažeidėjui bus numatytos, sprendžiama pagal nustatytą neblaivumą nurodančių promilių skaičių. Administracinė atsakomybė vairuotojams taikoma tais atvejais, kai nustatytas asmens neblaivumas neviršija 1,50 promilės. Kita vertus, jeigu vairuoja asmuo, kuriam nustatomas neblaivumas – 1,51 promilės ar daugiau, pastarasis bus traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 281¹ straipsnį. Toks asmuo laikomas padariusiu nesunkų nusikaltimą (Prapiestis *et al.*, 2024, p. 397).

SEAKĮ 13 straipsnio 10 dalis numato transporto priemonių vairuotojų pareigą policijos pareigūno reikalavimu leisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta tvarka būti patikrintam, ar nėra neblaivus. Neblaivumo patikrinimo tvarka nustatyta Taisyklių 2.3. papunktyje. Jame įtvirtinta, kad neblaivumo tikrinimas yra įgaliotų asmenų veiksmai, kai metrologiškai patikrintomis specialiosiomis techninėmis priemonėmis pagal iškvėptame ore esančią etilo alkoholio koncentraciją nustatoma, ar transporto priemonės vairuotojas yra neblaivus. Tokios neblaivumo tikrinimo priemonės yra tam tikrus techninius parametrus atitinkantys alkoholio kiekio matuokliai (kitais atvejais – alkotesteriai)⁴. Pažymėtina, jog alkoholio matuoklių rodmenimis galima remtis tik įvertinant galimą jų paklaidą. Šis aspektas neretu atveju gali lemti, ar kaltinamas asmuo bus traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Vienoje iš LAT nagrinėtų baudžiamųjų bylų šis klausimas buvo analizuotas. Įvertinus alkotesterio paklaidą, kaltinamo asmens

³ Europos transporto saugumo taryba yra tarptautinė nevyriausybinė organizacija, įkurta 1993 m. Briuselyje, Belgijoje. Taryba nešališkai konsultuoja transporto saugos klausimais Europos Komisiją, Europos Parlamentą ir kitas organizacijas. Plačiau žr.: <https://etsc.eu/about-us/>.

⁴ Lietuvos policija internetiniame tinklalapyje skelbia naudojamų alkoholio kiekio matuoklių ir jų specifikacijų sąrašą, kuris yra viešai prieinamas. Plačiau žr.: <https://policija.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/eismo-saugumas-1/svarbi-informacija/>.

patikrinimo metu nustatytas neblaivumo lygis buvo 1,48 promilės. Praėjus 35 minutėms nuo tikrinimo alkokotesteriu (tačiau daugiau nei valandai nuo vairavimo fakto), nustatyta alkoholio kiekio kraujyje koncentracija viršijo ribą, nuo kurios kyla baudžiamoji atsakomybė (kraujo tyrimu nustatytas neblaivumas – 1,56 promilės). Sprendžiant, kurį iš šių rezultatų reiktų pripažinti asmens neblaivumą patvirtinančiu įrodymu, esminė reikšmė suteikta alkokotesterio paklaidos rezultatui. Teisėjų kolegija patvirtino apeliacinės instancijos teismo sprendimą akcentuodama, jog „analizuojamu *ad hoc* atveju asmens neblaivumas tikrinant alkokotesteriu ir vėliau atliekant kraujo tyrimą galėjo skirtis, tačiau tikslinga remtis anksčiausiai gautais alkokotesterio rezultatais, atsižvelgiant į jo paklaidą“ (LAT 2021 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Analizuojant šį praktinį pavyzdį sutiktina su tokia teismo pozicija, kadangi šiuo išaiškinimu akcentuojama į *in dubio pro reo* principo svarbą. Alkoholio matuoklis yra tam tikras specifikacijos atitinkanti techninė priemonė, kurios rodmenys gali (kad ir itin nežymiai) svyruoti. Asmeniui, traukiamam baudžiamojon atsakomybėn už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio, esminę reikšmę turi tikslus neblaivumo promilių skaičiaus nustatymas, kadangi būtent jis yra vienas iš rodiklių, indikuojančių asmens faktinių veiksmų atitiktį BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos sudėčiai. Suprantama, kad esant nežymiai neblaivumo promilių skaičiaus svyravimo rizikai, paklaidos nulemtas skirtumas turi būti fiksuojamas ir, visas abejones aiškinant kaltinamo asmens naudai, pripažįstamas. Atkreiptinas dėmesys, kad panašaus pobūdžio klausimas, t. y. taip pat susijęs su neblaivumą rodančių promilių skaičiumi, buvo iškilęs LAT nagrinėjant administracinio nusižengimo bylą. Joje kilo teisinio pobūdžio diskusija dėl neblaivumo nustatymo skaičiaus tikslumo ir matematinių apvalinimo taisyklių. LAT išplėstinė septynių teisėjų kolegija konstatavo, jog „įstatymų leidėjas nėra įtvirtinęs reikalavimo nustatyti neblaivumą tūkstantųjų tikslumu, <...> sprendžiant dėl asmens neblaivumo turi būti vertinama jo kraujyje esančio alkoholio koncentracija promilėmis tik iki šimtųjų promilės dalių (t. y. nurodant tik du skaičius po kablelio)“. Tuo pačiu byloje suformuota BK 281¹ straipsnio taikymui aktuali teisės aiškinimo taisyklė – negalimas tūkstantųjų dalių apvalinimas į šimtąsias, suteikiant šimtosioms dalims didesnę reikšmę (LAT 2021 m. gruodžio 21 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje). Tai reiškia, jog negalima apvalinti, pavyzdžiui, 1,509 promilės neblaivumo į 1,51 neblaivumą.

Per neblaivumo tikrinimą nustačius, kad įtariamo neblaivumu transporto priemonės vairuotojo iškvėptame ore etilo alkoholio koncentracija yra didesnė už leidžiamą (t. y. 0,4 promilės arba atskiriems vairuotojams – 0,0 promilės), ne anksčiau kaip po 15 minučių ir

ne vėliau kaip po 30 minučių nuo pirmojo tikrinimo atliekamas pakartotinis tikrinimas. Jeigu abiejų tikrinimų rezultatai skiriasi, fiksuojama ta iškvėptame ore esanti etilo alkoholio koncentracija, kuri yra mažiausia iš nustatytų per pirmąjį ir pakartotinį tikrinimą (Taisyklių 4 punktą). Šios taisyklės nustatymu įžvelgiamas vieno iš esminių baudžiamosios teisės principų – *in dubio pro reo* (visos abejonės kaltinamojo naudai) pasireiškimas. Būtent tas rezultatas, kuris abiejų neblaivumo tikrinimų metu yra rodantis mažesnį neblaivumo promilių skaičių, yra naudingesnis pačiam tikrinamam asmeniui. Šis aspektas gali turėti svarbią reikšmę tais atvejais, kuomet abiejų neblaivumo tikrinimo metu nustatytas neblaivumo promilių skaičius svyruoja tarp ribos, skiriančios administracinę ir baudžiamąją atsakomybę (pavyzdžiui, pirmojo tikrinimo metu nustatomas 1,45 promilių neblaivumas, o antrojo – 1,55 promilės). Darbo autorės nuomone, šios taisyklės nustatymu įžvelgiama tai, jog valstybė nėra linkusi į griežtesnę baudžiamosios politikos pusę vairavimo apsvaigus nuo alkoholio kaip nusikalstamos veikos taikymo kontekste. Tuo pačiu aptartas teisinis reguliavimas leidžia daryti išvadą, jog nėra siekiama asmenį kuo griežčiau nubausti, pasunkinti pastarojo teisinę padėtį, o atvirkščiai – traktuoti asmeniui palankesnę (mažesnę) neblaivumo promilių skaičių rodantį rezultatą kaip galutinį.

Tais atvejais, kai transporto priemonės vairuotojo neblaivumo tikrinimo neįmanoma objektyviai atlikti, policijos pareigūnai pastarąjį asmenį pristato į asmens sveikatos priežiūros įstaigą atlikti medicininės apžiūros (Taisyklių 3 punktą). Tačiau neblaivumo nustatymas asmens sveikatos priežiūros įstaigoje yra galimas ir paties tikrinamo asmens iniciatyva, jei šis nesutinka su policijos pareigūno atlikto neblaivumo patikros rezultatais. Esant tam tikra prasme konfliktinei situacijai, asmuo privalo ne vėliau kaip per valandą po to, kai jam atliktas tikrinimas, kreiptis į sveikatos priežiūros įstaigą, prašydamas atlikti medicininę apžiūrą jo lėšomis (Taisyklių 29 punktą). Verta pažymėti, jog teismų praktikoje suformuota taisyklė, jog vienos valandos terminas kreiptis į sveikatos priežiūros įstaigą skaičiuojamas ne nuo administracinio protokolo surašymo procedūros pabaigos, o nuo policijos pareigūnų atlikti tikrinimo, su kuriuo tikrinamas asmuo nesutiko, momento. Reikalavimas prisistatyti per valandą po patikrinimo nustatytas dėl to, jog atlikti kraujo tyrimai būtų kuo tikslesni bei mažiau skirtųsi nuo pirminio tikrinimo metu gautų rezultatų. Tuo pačiu, ši taisyklė užkerta kelią spekuliacijoms dėl alkoholio galutinio pasišalinimo iš organizmo momento (LAT 2018 m. birželio 1 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje).

Atkreiptinas dėmesys, kad BK 281¹ straipsnio dispozicijoje nėra nurodoma konkreti žmogaus organizmo biologinė terpė, kurioje turi būti nustatoma etilo alkoholio

koncentracija⁵. Tačiau dar prieš įtvirtinant BK 281¹ straipsnį, BK 281 straipsnio 7 dalyje (redakcija, galiojusi iki 2019 m. kovo 31 d.) buvo įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė tam, kas vairavo kelių transporto priemonę <...> būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, kai jo kraujyje buvo daugiau nei 1,5 promilės alkoholio. Kitaip tariant, įstatymas *expressis verbis* nurodė žmogaus kraują kaip jo organizmo biologinę terpę, kurioje nustatoma neblaivumą rodanti etilo alkoholio koncentracija. Vis dėlto, dar galiojant minėtam teisiniam reguliavimui teismų praktikoje buvo konstatuota, jog ši BK formuluotė nereiškia imperatyvo baudžiamajame procese asmens apsvaigimo nuo alkoholio aplinkybę įrodinėti tik laboratoriniu kraujo tyrimu (LAT 2018 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje)⁶. Vienoje iš nutarčių LAT nurodė, jog „medicininės apžiūros neatlikimas nėra kliūtis asmens apsvaigimo faktui eismo įvykio metu nustatyti. Viena iš priemonių šiai aplinkybei nustatyti yra specialių techninių priemonių (alkoholio matuoklių) naudojimas“ (LAT 2018 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

Visgi tais atvejais, kuomet transporto priemonės vairuotojas atlieka laboratorinį kraujo tyrimą ir juo remiasi baudžiamajame procese, neretai kyla teisiniai ginčai, susiję su klausimu, kuriam iš transporto priemonės vairuotojo neblaivumo faktą nustačiusiam būdai – alkotesteriui ar kraujo tyrimui – ir jų atlikimo metu gautiems rezultatams turėtų būti suteikiama didesnė įrodomoji reikšmė. Vairavimo apsvaigus nuo alkoholio baudžiamosiose bylose vienareikšmiškai sutariama, jog duomenys, gauti alkotesteriu atlikus alkoholio koncentracijos matavimus asmens iškvėptame ore, kaip ir duomenys, gauti atlikus jo kraujo laboratorinį tyrimą, įrodomąją prasme neturi jokio pranašumo vienas prieš kitą ir yra vertinami pagal tas pačias įrodymų vertinimo taisykles. Dėl šios priežasties teismai, nenustatę neblaivumo patikros reikalavimų, įtvirtintų Taisyklėse bei kituose teisės aktuose, pažeidimų, pripažįsta alkotesteriu gautus asmens (ne)blaivumą patvirtinančius duomenis kaip įrodymą, sprendžiant asmens veikos kvalifikavimo pagal BK 281¹ straipsnį klausimą (LAT 2023 m. liepos 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

Pastebėta, jog neblaivumo tikrinimo alkotesteriu ir laboratorinio kraujo tyrimo rezultatai dažnu atveju bylose dėl vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nesutampa. Neretai

⁵ BK pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-2515 aiškinamajame rašte akcentuota nevienodos teisminės praktikos nustatant asmens neblaivumą tiek alkotesteriais, tiek kraujo tyrimais, problematika. Įstatymo projekto rengėjai tai siejo su prieštaringu teisiniu reguliavimu. Antai, iki BK 281¹ straipsnio įtvirtinimo galiojusiam BK 281 straipsnyje buvo numatyta, jog neblaivumas siejamas su alkoholio koncentracija kraujyje, o SEAKI neblaivumą siejo su alkoholio koncentracija biologinėse žmogaus organizmo terpėse. Nuspręsta BK 281¹ straipsnyje neišskirti konkrečios organizmo terpės, kurioje alkoholio koncentracija turėtų būti nustatoma (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281..., 2018).

⁶ Taip pat žr.: LAT 2018 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

kraujo tyrimo duomenys rodo mažesnę etilo alkoholio koncentraciją negu alkotesterio rezultatas. Tai tampa vienu iš pagrindinių kaltinamojo gynybos argumentų, ypač, jeigu skirtumas gali lemti baudžiamosios ar administracinės atsakomybės (ne)taikymą. Darbo autorės analizuotų bylų kontekste pastebėta, jog itin dažnai Taisyklių 29 punkte nustatytas vienos valandos terminas neblaivumą nustatančiam kraujo tyrimui atlikti yra praleidžiamas. Praleidimo priežastys įvairios – tiek dėl užtrukusio policijos pareigūnų dokumentų pildymo⁷, tiek ir dėl paties tikrinamo asmens veiksmų⁸. Tačiau net ir tokiu atveju, kraujo tyrimo rezultatas kaip neblaivumą patvirtinantis ar paneigiantis duomuo gali būti vertinamas kaip įrodomąją reikšmę byloje turinti aplinkybė. Vienoje iš naujausių LAT nagrinėtų administracinio nusižengimo bylų konstatuota, jog „vien tai, kad po 2 valandų atlikus kraujo tyrimą buvo nustatyta, jog asmuo yra blaivus, savaime nepaneigė tikrinimo alkotesteriu rezultatų. <...> alkotesterio duomenys, kurie buvo gauti iš karto po vairavimo, yra tikslesni ir labiau atspindintys asmens neblaivumo laipsnį vairavimo metu nei rezultatai, gauti ištyrus gerokai vėliau paimtą kraują (LAT 2024 m. birželio 10 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje)⁹. Atsižvelgiant į *in dubio pro reo* principo nuostatas, asmens neblaivumas turi būti nustatomas praėjus kuo trumpesniai laikui nuo automobilio vairavimo fakto, įvertinant ir tai, kad alkoholio koncentracija kraujyje kurį laiką gali didėti (LAT 2021 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Tokia teismo išvada patvirtino nuoseklią teismų praktiką, kurioje esminė reikšmė skiriama tam neblaivumo laipsniui, kuris buvo vairavimo metu. Dėl šios priežasties įvykio vietoje atlikto vairuotojo blaivumo patikrinimo alkotesteriu rezultatai paprastai geriausiai atspindi asmens būseną vairavimo metu, o medicininės apžiūros metu, kuri atliekama praėjus tam tikram laikui po reikšmingo įvykio, nustatytas neblaivumo laipsnis neparodo to laipsnio, kuris galėjo būti vairavimo metu (LAT 2013 m. gegužės 14 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje).

Įdomu pastebėti, jog kraujo tyrimo rezultatas, nesutampantis su alkotesteriu atlikto neblaivumo tikrinimo rezultatu, gali būti reikšmingas byloje pagrindžiant alkotesterio rezultato patikimumą. Antai asmens medicininės apžiūros metu gauti duomenys yra vertinami pagal moksliskai patvirtintą ir teismų praktikoje pripažįstamą Vidmarko formulę. Ji teigia, jog alkoholio koncentracija žmogaus kraujyje sumažėja vidutiniškai 0,10–0,25 promilės per valandą. Atlikus matematinius skaičiavimus nustatoma, koks

⁷ Pavyzdžiui, LAT 2024 m. birželio 10 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje; Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

⁸ Pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos teismo 2025 m. vasario 11 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje.

⁹ Taip pat žr.: Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje; LAT 2014 m. rugsėjo 30 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje.

alkoholio koncentracijos kiekis žmogaus kraujyje galėjo būti pašalintas praėjus atitinkamam laiko tarpui. Gauta išvada lyginama su byloje esančiais faktiniais duomenimis, t. y. kokiam laiko tarpui praėjus nuo pirmojo ir pakartotinio tikrinimo alkotesteriu buvo atliktas laboratorinis kraujo tyrimas, koks šio tyrimo rezultatas. Vidmarko formulės reikšmė atsiskleidžia analizuojant ir praktinius atvejus. Vienoje iš Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėtų bylų buvo nustatyta, kad nuo pirmojo kaltinamojo tikrinimo alkotesteriu (16.41 val.) iki kraujo paėmimo (19.11 val.) praėjo 2 val. 30 min. Remiantis jau aptartos mokslinės formulės paremtais skaičiavimais, per šį laiką galėjo būti eliminuota nuo 0,25 iki 0,625 promilės. Tokiu atveju kraujo paėmimo tyrimui metu kaltinamojo kraujyje galėjo būti nustatytas nuo 1,54 iki 1,165 promilės neblaivumas. Pastarasis skaičius buvo itin artimas kraujo tyrimu nustatytam kaltinamojo neblaivumo laipsniui (1,16 promilės). Teismas patvirtino, jog tokie kraujo tyrimo rezultatai ne tik neprieštarauja ir nepaneigia neblaivumo tikrinimo alkotesteriu metu gautų duomenų, bet ir juos atitinka (Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Toks alkotesterio rezultato ir kraujo tyrimo, nustatančio neblaivumo laipsnį, duomenų tarpusavio koreliacijos aiškinimas išlieka aktualus ir kitose teismų nagrinėjamose vairavimo apsvaigus nuo alkoholio bylose.

Vienas iš kertinių baudžiamosios teisės principų – *nullum crimen sine lege certa* reiškia, jog nusikalstama veika ir jos sudėties požymiai turi būti aiškiai apibrėžti baudžiamajame įstatyme. Atskleidžiant neblaivumo nustatymo metodų įrodomąją reikšmę, teismų jurisprudencijoje laikomasi pozicijos, jog išankstinis prioritetas nesuteikiamas jokiems byloje esantiems duomenims. Visi byloje surinkti duomenys yra vertinami visapusiškai ir neatsiejamai nuo byloje esančios įrodymų visumos. Vis dėlto, alkotesteriu atlikto neblaivumo patikrinimo rezultato reikšmė yra itin svarbi ir dažniausiai lemianti, kadangi būtent šie duomenys labiausiai atspindi vairavimo metu buvusią asmens fiziologinę būseną – jo blaivumą/neblaivumą. Kita vertus, kraujo tyrimo rezultatas yra taip pat reikšmingas įrodinėjant asmens ne(blaivumą) transporto priemonės vairavimo metu, tačiau jo reikšmė atsiskleidžia kitokiame šio klausimo rakurse. Kadangi kraujo tyrimas, siekiant nustatyti alkoholio koncentraciją, atliekamas praėjus ilgesniam laiko tarpui nei tikrinant alkotesteriu, jo rezultatai yra reikšmingi pagrindžiant alkotesterio duomenų patikimumą pagal plačiai teismų jurisprudencijoje taikomą Vidmarko formulę. Vis dėlto, sparčiai besivystanti technologijų pažanga leidžia alkoholio matuoklius pripažinti vis patikimesne technine priemone, kuria remiantis ne tik operatyviai nustatoma alkoholio koncentracija žmogaus organizme, tačiau ir nustatomas transporto priemonės vairuotojo

neblaivumas kaip vienas esminių BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos sudėties požymių.

1.1.2. Motorinės transporto priemonės vairavimas

Viena iš BK 281¹ straipsnyje numatytų alternatyvių veikų – motorinės transporto priemonės vairavimas esant neblaiviam, kai nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas. Ši alternatyvi veika, sudaranti BK 281¹ straipsnio nusikalstamos veikos sudėties objektyviąją pusę, savyje talpina ir vieną iš objektyviųjų požymių – motorinės transporto priemonės vairavimą. BK 281¹ straipsnio dispozicijoje „motorinės transporto priemonės vairavimo“ požymio apibrėžties nėra. Pastarojo taip pat nedetalizuoja ir BK 282¹ straipsnis, kuriame pateikiami BK XXXIX skyriaus sąvokų išaiškinimai.

Transporto priemonės „vairavimo“, kaip vieno iš BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos sudėties objektyviųjų požymių, sąvokos apibrėžtis numatyta SEAKĮ 2 straipsnio 83 punkte. Tai transporto priemonėje ar ant jos esančio asmens arba savivaldžio automobilio įrangos veiksmai, kuriais valdoma transporto priemonė. Nors išgirdus sąvoką „vairavimas“ įsivaizduojamas transporto priemonės valdytojas, sėdintis už jos vairo ir ją valdantis šiai įveikiant konkretų atstumą, teisine prasme kyla tam tikrų klausimų. Vien iš šios sąvokos apibrėžties lieka neaišku, kaip turėtų būti suprantami „veiksmai, kuriais valdoma transporto priemonė“. Antai, teisės doktrinoje nurodoma, jog transporto priemonės vairavimas – ne tik judančios transporto priemonės valdymas, bet taip pat ir tinkamas jos sustojimas. Todėl yra laikoma, kad asmuo vairavo transporto priemonės ir tuomet, kai BK numatytų padarinių kilo dėl to, kad vairavimo procesas buvo baigtas pažeidžiant transporto priemonių sustojimo ir stovėjimo taisyklės (pvz., sustojimas neleistinoje vietoje ar kt.), net ir tada, kai dėl sustojimo ir stovėjimo taisyklių pažeidimo kilusio eismo įvykio metu transporto priemonėje vairuotojo nebuvo (Gruodytė *et al.*, 2022, p. 636). Matyti, jog teisės doktrinoje „vairavimo“ veiksmai yra apibūdinami plačiau, apimant ne tik pačios transporto priemonės judėjimo procesą ją valdant, bet ir jos sustojimą. Taigi, SEAKĮ įtvirtinta sąvoka iš esmės stokoja detalumo bei aiškumo.

Kita vertus, „vairavimo“ sąvokos aiškinimui ir interpretavimui esminę įtaką daro teismų jurisprudencija. Analizei aktualios ne tik baudžiamosios, bet ir administracinių nusižengimų bylos, kadangi vairavimo apsvaigus nuo alkoholio (tiek kaip administracinio nusižengimo, tiek kaip nusikalstamos veikos) kontekste „vairavimas“ yra šio teisės pažeidimo objektyvusis sudėties požymis, įvardijamas ta pačia sąvoka. Priklausomai nuo

konkrečios situacijos faktinių aplinkybių, transporto priemonės „vairavimo“ sąvoka gali kelti tam tikrų neaiškumų, kurie *per se* sprendžiami nagrinėjant minėto pobūdžio bylas.

Analizuojant teismų formuojamą „vairavimo“ sampratą aiškinimą, visų pirma verta paminėti, kad „transporto priemonės vairavimo“ sąvoka pirmą kartą *de jure* įtvirtinta priėmus SEAKĮ pakeitimo įstatymą Nr. X-1337. Pastarasis įsigaliojo 2008 m. liepos 1 d., įtvirtindamas, jog tai yra „asmens, esančio transporto priemonėje ar ant jos, veiksmai, kuriais valdoma *judanti* transporto priemonė“. Iki tol „vairavimo“ sąvoka teisės aktuose nebuvo apibrėžta. Nepaisant to, „vairavimo“ sampratos aiškinimas praktinėse situacijose buvo aktualus dar iki jos įtvirtinimo įstatyminiu pagrindu. Ši buvo išaiškinta Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui (toliau – LVAT) pasirėmus lingvistine „vairavimo“ sąvoka, kuri *inter alia* reiškia „valdymą vairu“ (Abramavičius, Mikelėnas, 2010, p. 158). Vienoje iš LVAT nutarčių teisėjų kolegija konstatavo, jog „transporto priemonės vairavimas nėra privalomai sietinas su automobilio vidaus variklio užvedimu, kurio pagalba ir varoma transporto priemonė. Vairavimo, esant vairuotojui neblaiviam, veika nesiejama su nuvažiuotu atstumu, <...> pakanka konstatuoti, kad transporto priemonės judėjo valdoma administracinė atsakomybėn patraukto asmens“ (LVAT 2007 m. lapkričio 9 d. nutartis administracinėje byloje). Įdomu pastebėti, kad net ir priėmus minėtą SEAKĮ pataisą (t. y. įstatymiškai reglamentavus „vairavimo“ sąvoką), pasitaikydavo atvejų, kuomet teismai vis dar „aklai“ cituodavo LVAT praktiką remiantis lingvistine šio žodžio reikšme¹⁰.

2014 m. liepos 1 d. įsigaliojus SEAKĮ pakeitimo įstatymui Nr. XII-360, „transporto priemonės vairavimo“ sąvoka buvo pakoreguota, išbraukiant žodį „*judanti*“. Kitaip tariant, vairavimu laikomi veiksmai, kuriais gali būti valdoma tiek judanti, tiek nejudanti transporto priemonė. Tai, kad vairavimu gali būti pripažįstami asmens veiksmai nejudančioje transporto priemonėje, pripažįstama ir teismų praktikoje. Pavyzdžiui, Šiaulių apygardos teismo 2020 m. kovo 4 d. nutartimi buvo atmestas nuteistojo apeliacinis skundas, kuriuo teigta, jog asmuo, būdamas neblaivus automobilio nevairavo, o tik atliko būtinus veiksmus, kad automobilis būtų paruoštas ištraukti iš griovio (t. y. sėdėjo prie automobilio vairo, jį sukinėjo). Teismas konstatavo, jog „būtiną vairavimo požymis yra transporto priemonės valdymas, t. y. valingų veiksmų atlikimas, dėl kurių transporto

¹⁰ Pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. gruodžio 21 d. nutartis administracinėje byloje. Šios bylos nagrinėjimo metu jau ketverius metus galiojo SEAKĮ įtvirtinta „transporto priemonės vairavimo“ sąvoka, tačiau minėtas teismas nutarties motyvuojamojoje dalyje konstatavo, jog teisinės sąvokos apibrėžties vis dar nėra.

Taip pat žr.: Kauno apygardos teismo 2013 m. sausio 9 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje.

priemonė juda. <...> automobilio <...> variklis buvo įjungtas, jo ratai sukosi, vairą sukinėjo nuteistasis, ir tai laikytina transporto priemonės vairavimu“ (Šiaulių apygardos teismo 2020 m. kovo 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Kitoje Kauno apygardos teismo nagrinėtoje baudžiamojoje byloje pripažinta, jog nuteistosios sėdėjimas prie į pusnį įklimpusio, užvesto automobilio vairo, bandymas iš pusnies išvažiuoti (šią aplinkybę patvirtino į įvykio vietą atvykusių policijos pareigūnų užfiksuota aplinkybė – besisukantys automobilio ratai), pripažintas transporto priemonės vairavimu (Kauno apygardos teismo 2022 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

Vis tik teisminė praktika „transporto priemonės vairavimo“ sąvokos taikymo kontekste buvo pakoreguota LAT sprendus klausimą, ar nuteistojo veiksmai, t. y. jog jis, automobilių stovėjimo aikštelėje stumdamas rankomis neužvestą automobilį, laikydamas šio vairą per atidarytą langą, taip „manevruojant atbuline eiga“, laikytini vairavimu SEAKĮ prasme. Teisėjų kolegija nurodė, jog „automobilio vairavimas yra aiškiai susietas su tokiais veiksmais, kai automobilis važiuoja, dalyvauja viešajame eisme ir yra valdomas būtent šioje transporto priemonėje prie vairo esančio asmens. <...> automobilio neužvestu varikliu stūmimas rankomis automobilių aikštelėje, siekiant perstumti automobilį iš vienos stovėjimo vietos į kitą, nelaikytinas vairavimu“ (LAT 2017 m. balandžio 25 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje). Šis aiškinimas toliau figūruoja bylose, kuriuose asmenys kaltinami vairavę transporto priemonę neblaivūs, analogiškais aplinkybėmis kaip ir aptartoje LAT nutartyje – asmeniui valdant automobilį vairu iš išorės (pro atidarytą automobilio langą), esant neužvestam automobilio varikliui. Tačiau pastebėtinos ir naujos faktinės aplinkybės, lemiančios teismo sprendimus nepripažinti kaltinamo asmens veiksmų „vairavimu“ – tariamai „vairuojama“ transporto priemonė, esanti tuščiu kuro baku, siekimas transporto priemonę pašalinti iš viešojo eismo ir pan. (Vilniaus apygardos teismo 2019 m. sausio 16 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-24-574/2019, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. birželio 5 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje).

Aptartos praktinės situacijos ir jų teisinis vertinimas rodo, jog asmens veiksmai nepripažįstami transporto priemonės vairavimu tais atvejais, kuomet faktinės aplinkybės neleidžia daryti išvados dėl tokių veiksmų kryptingumo ir realios galimybės dalyvauti viešajame eisme buvimo. Analizuotose bylose neblaiviu vairavimu kaltintų asmenų veiksmai buvo nukreipti į siekį pakeisti transporto priemonės buvimo vietą ne tik nesiekiant su ja dalyvauti viešajame eisme, bet ir tam esant objektyvių trukdžių, kaip antai: tuščias automobilio kuro bakas, neužvestas variklis ir kt. Ir atvirkščiai, asmenys pripažinti vairavę

transporto priemonės net ir šioms faktiškai nejudėjus iš vietos, tačiau jiems sėdint prie automobilio vairo, esant užvestam automobilio varikliui, besisukant jo ratams ir kt. Kitaip tariant, esant pagrįstai tikimybei, jog bet kurią akimirką, nors ir esant laikinai kliūčiai (pavyzdys, automobiliui įvažiavus į pusnį ar į griovį), asmens valdomas automobilis gali pajudėti ir tokiu būdu neblaivus asmuo su juo neišvengiamai nors ir akimirką dalyvaus viešajame eisme, asmens veiksmai pripažįstami vairavimu¹¹. Be to, ir tokie atvejai, kai automobilis yra sugedęs arba techniškai netvarkingas, velkamas trosu, nors ir nesant užvestam jo varikliui, sėdint prie jo vairo neblaiviam asmeniui, pripažįstami vairavimu (Vilniaus apygardos teismo 2021 m. kovo 18 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje).

Kaip jau buvo minėta, pagal BK 281¹ straipsnio dispozicijoje numatytus objektyviuosius požymius šiai veikai kvalifikuoti būtina nustatyti, jog asmuo ne tik buvo apsvaigęs nuo alkoholio (esant 1,51 ir daugiau promilių neblaivumui), bet ir kad tokios būsenos vairavo būtent motorinę transporto priemonę. Siekiant nustatyti, ar konkreči transporto priemonė yra priskiriama motorinių transporto priemonių kategorijai, svarbu ją apibrėžti.

Žvelgiant į tarptautinius teisės aktus, 1991 m. lapkričio 20 d. Lietuvos Respublikos ratifikuota 1968 m. Vienos konvencija dėl kelių eismo (toliau – Konvencija). Konvencijos 1 straipsnio o) punkte nurodyta, jog „motorinė transporto priemonė – tai bet kokia savaeigė kelių transporto priemonė, išskyrus mopedus Susitariančiųjų šalių, kurios mopedus neprilygina motociklams, teritorijose, taip pat išskyrus bėgines transporto priemones“ (Vienos konvencija dėl kelių eismo, 1968). Įdomu pastebėti, kad pirminėje SEAKĮ redakcijoje, galiojusioje iki 2002 m. gruodžio 24 d., „motorinė transporto priemonė“ buvo apibrėžta lygiai ta pačia sąvoka, kaip ir minėtoje Konvencijoje. Vis dėlto taip, kaip dabartinės redakcijos¹² SEAKĮ apibrėžia šią sąvoką, lėmė SEAKĮ pakeitimo įstatymo Nr. X-1337, įsigaliojusio 2008 m. liepos 1 d., priėmimas. Kitaip tariant, šis teisės aktas įtvirtino tokią pačią „motorinės transporto priemonės“ sąvoką, kaip ji yra apibrėžiama ir dabartiniame SEAKĮ 2 straipsnio 36 punkte – tai variklį turinti transporto priemonė,

¹¹ Įdomu pažymėti, kad dėl jau aptarto pavyzdžio, kuomet asmens veiksmai siekiant išvažiuoti iš pusnies pripažinti transporto priemonės vairavimu, kasaciniame skunde akcentuota, jog pasikeitus formuojamai „vairavimo“ sąvokos aiškinimo praktikai vairavimo apsvaigus nuo alkoholio bylose minėtas teismų vertinimas yra teisiškai ydingas. Vis dėlto, LAT teisėjų kolegija nepriėmė šio skundo ir netiesiogiai patvirtino, jog tokioje situacijoje teismai, vadovaudamiesi LVAT išaiškinta „vairavimo“ samprata, nuteistosios veiksmus tinkamai kvalifikavo pagal BK 281¹ straipsnį (LAT 2023 m. vasario 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

¹² Past. – galiojančios nuo 2025 m. vasario 1 d.

išskyrus skirtas judėti ne keliais bėgines transporto priemonės, traktorius ir savaeigės mašinos. Matyti, jog nacionalinė minėtos sąvokos apibrėžtis yra reglamentuota siauriau, išskiriant konkretų požymį – jog tai yra variklį turinti transporto priemonė. Be to, SEAKĮ buvo atsisakyta Konvencijoje esančios išlygos – mopedų nepriskyrimo motorinėms transporto priemonėms. Dar iki šio pakeitimo teisės doktrinoje diskutuota dėl mopedų kaip transporto priemonių kategorijos. Antai, I. Truncienė savo disertacijoje pažymėjo, jog užsienio šalių baudžiamosios teisės literatūroje kildavo diskusijų dėl mopedo statuso svarstant, ar ši transporto priemonė turėtų būti priskiriama prie mechaninio (motorinio) transporto, ar ne (Truncienė, 2005, p. 121). Pagal SEAKĮ 2 straipsnio 33 punktą (redakcija, galiojanti nuo 2025 m. vasario 1 d.), mopedas yra dviratė motorinė transporto priemonė su atitinkamais techniniais parametrais, šią transporto priemonę skiriančiais nuo motociklo. Taigi, Lietuvos įstatymų leidėjas mopedą taip pat priskiria prie motorinių transporto priemonių. Manytina, jog tai neturėtų būti laikoma Konvencijos netinkamu įgyvendinimu, kadangi Konvencijoje numatytos „motorinės transporto priemonės“ sąvokos apibrėžties konstrukcija leidžia daryti atitinkamas išimtis Konvenciją ratifikuojančioms valstybėms narėms dėl mopedų teisinio reguliavimo, juos (ne)priskiriant prie motorinių transporto priemonių kategorijos.

Analizuojant Lietuvos teisminę praktiką vairavimo apsvaigus nuo alkoholio bylų kontekste, matyti, jog „motorinės transporto priemonės“ samprata nėra plėtojama. Ji aiškinama remiantis jau minėtu SEAKĮ įtvirtintu apibrėžimu¹³. Vis dėlto, analizuojant teismų sprendimus galima teigti, kad vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstama veika yra padaroma įvairiomis motorinėmis transporto priemonėmis, kaip antai: vilkikais¹⁴, sunkvežimiais¹⁵, šiukšliavežėmis¹⁶, autobusais¹⁷, motociklais¹⁸, keturračiais¹⁹, mopedais²⁰. Žinoma, stebint socialinių medijų pateikiamas aktualijas ir teisminės praktikos pavyzdžius, automobilis išlieka dažniausia motorine transporto priemone, kurią asmuo vairuoja

¹³ Žr.: Kauno apygardos teismo 2023 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

¹⁴ Pavyzdžiui, Vilniaus regiono apylinkės teismo 2024 m. rugpjūčio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

¹⁵ Pavyzdžiui, Kauno apylinkės teismo 2024 m. spalio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2880-1220/2024;

¹⁶ Žr.: Trakų rajono apylinkės teismo 2017 m. gruodžio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

¹⁷ Žr.: Vilniaus apygardos teismo 2023 m. kovo 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

¹⁸ Pavyzdžiui, Kauno apygardos teismo 2022 m. gruodžio 14 d. nutartimi baudžiamojoje byloje pažymėjo, jog krosinis motociklas laikytinas motorine transporto priemone nepaisant to, jog su juo dalyvauti viešajame eisme draudžiama, t. y. tai neturi reikšmės veiką kvalifikuojant pagal BK 281¹ straipsnį.

¹⁹ Pavyzdžiui, LAT 2018 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Šiaulių apygardos teismo 2024 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Vilniaus apygardos teismo 2024 m. liepos 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

²⁰ Žr.: Panevėžio apylinkės teismo 2025 m. vasario 5 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje, Vilniaus regiono apylinkės teismo 2024 m. rugpjūčio 21 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje.

būdamas apsvaigęs nuo alkoholio. Pateiktas abstraktus motorinių transporto priemonių sąrašas leidžia spręsti, kokios kelių transporto priemonės priskiriamos „motorinėms transporto priemonėms“ ne tik SEAKĮ prasme, bet ir BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos sudėties požymio kontekste.

Neretai iškyla diskusinių klausimų dėl elektrinių paspirtukų priskyrimo motorinėms transporto priemonėms, o būtent – dėl elektrinių paspirtukų techninių (galios, greičio) parametrų, kurie gali lemti, ar neblaivus asmuo, vairavęs elektrinį paspirtuką, gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 281¹ straipsnį. Antai, Panevėžio apygardos teismo 2022 m. birželio 23 d. nuosprendžiu nagrinėtas nuteistojo argumentas, jog jo vairuotas elektrinis paspirtukas pagal techninius parametrus turėtų būti priskiriamas prie motorinių dviračių, o tai naikina galimybę jo veiką – vairavimą esant neblaiviam (nustatytas 2,53 prom. girtumas) – kvalifikuoti pagal BK 281¹ straipsnį. Teisėjų kolegija nurodė, jog lingvistiškai vertinant SEAKĮ įtvirtintą „motorinio dviračio“ apibrėžimą, jis BK 281¹ straipsnio prasme motorine transporto priemone nelaikytinas ir už tokios transporto priemonės vairavimą baudžiamoji atsakomybė nekyla. Kita vertus, nuteistojo vairuotas elektrinis paspirtukas tiek pagal galios, tiek pagal greičio parametrus atitiko SEAKĮ įtvirtintą mopedo sąvoką ir ši aplinkybė leido elektrinio paspirtuko vairavimą esant neblaiviam kvalifikuoti kaip motorinės transporto priemonės vairavimą pagal BK 281¹ straipsnio 1 dalį (Panevėžio apygardos teismo 2022 m. birželio 23 d. nuosprendis baudžiamojame byloje)²¹. Panašus aiškinimas buvo pateiktas ir kitoje baudžiamojame byloje teismui konstatavus, jog „aplinkybė, kad elektrinis paspirtukas nėra apibrėžtas SEAKĮ nereiškia, kad tai nėra motorinė transporto priemonė BK 281¹ straipsnio 1 dalies dispozicijos kontekste“. Nustačius, kad elektrinio paspirtuko techniniai parametrai gerokai viršija SEAKĮ keliamus reikalavimus motoriniam dviračiui, elektrinis paspirtukas pagal technines charakteristikas gali būti priskiriamas mopedui. Įdomu pastebėti, kad teismo nuomone, „vertinant paspirtuko projekcinį greitį, esminę reikšmę turi ne greitis su ribotuvu, bet maksimalus jo greitis“ (Vilniaus apygardos teismo 2022 m. birželio 21 d. nuosprendis baudžiamojame byloje).

Iš aptartos teismų praktikos pavyzdžių matyti, jog teismai, aiškindami „motorinės transporto priemonės“ kaip vieno iš BK 281¹ straipsnio numatytos nusikalstamos veikos objektyviųjų sudėties požymių sampratą, jos nevertina formaliai. Atvirkščiai – atsižvelgiama į technologijų plėtrą, kuri atitinkamai lemia ir naujų transporto priemonių

²¹ Taip pat žr.: Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. sausio 10 d. nuosprendis baudžiamojame byloje.

atsiradimą kelių eisme, kiekviena praktinė situacija vertinama individualiai. Teismai, taikydami „motorinės transporto priemonės“ objektyvųjį vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos požymį, su didesne problematika nesusiduria. Vis dėlto, atsirandant įvairiomis techninėmis specifikacijomis patobulintoms transporto priemonėms, jas taip pat gali vairuoti apsvaigę nuo alkoholio asmenys. Atitinkamai, gali iškilti klausimas – ar pastarosios atitiks BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos sudėties vieną iš objektyviųjų požymių, būtinų šios veikos kvalifikavimui. Antai, Lenkijos baudžiamosios teisės doktrinoje jau svarstoma, ar neblaivus bepilotės skraidyklės (drono) valdytojas gali būti patrauktas baudžiamajon atsakomybėn (Prapiestis *et al.*, 2024, p. 401). Nuomonių yra įvairių, tačiau praktinis pavyzdys jau egzistuoja – vieno Švedijos apylinkės teismo sprendimu asmuo buvo nuteistas už drono „vairavimą“ esant apsvaigus nuo alkoholio motyvuojant tuo, jog skraidyklė, valdoma ant žemės esančio apsvaigusio asmens, gali būti numesta ir tokiu būdu sužaloti kitus asmenis (Menendez-Roche, 2025). Taigi matyti, jog technologinė pažanga gali sukelti tam tikrų teisinių iššūkių kvalifikuojant asmenų veikas, šiems jas valdant esant apsvaigus nuo alkoholio.

Tam, kad būtų teisingai kvalifikuoti asmens veiksmai vairuojant konkrečią transporto priemonę, svarbu atsižvelgti į tai, kad įstatymų leidėjas gali nespėti laiku koreguoti kitų teisės aktų, aktualių aptariamos sąvokos aiškinimui. Vis dėlto siekiama, jog teisinis reguliavimas, apibrėžiantis veikos kvalifikavimui reikšmingas sąvokas, būtų nuolat peržiūrimas, o teismai, atsižvelgdami į įstatymuose neapibrėžtų ar abejones dėl jų priskyrimo konkrečiai kategorijai keliančių transporto priemonių (kaip, pavyzdžiui, elektrinių paspirtukų), kiekvieną situaciją vertintų individualiai.

1.1.3. Neblaivumo patikrinimo vengimas, kai asmeniui nustatyti neblaivumo požymiai

Neblaivumo patikrinimo vengimo, kai asmeniui nustatyti neblaivumo požymiai, veika Lietuvos baudžiamajame įstatyme pirmą kartą įtvirtinta priėmus 2015 m. birželio 25 d. įstatymą Nr. XII-1871, kurio pakeitimai įsigaliojo 2017 m. sausio 1 d. Tuometinėje BK 281 straipsnio 9 dalyje (redakcija, galiojusi iki 2019 m. kovo 31 d.) įtvirtinta minėta veika turėjo baudžiamąją teisinę reikšmę tik tais atvejais, kai asmuo vengdavo neblaivumo patikrinimo po eismo įvykio, kurio metu buvo sužeistas ar žuvo žmogus. Neblaivumo patikrinimo vengimas buvo iš esmės prilygintas apsvaigimo nuo alkoholio būsenai ir turėjo tokią pačią teisinę reikšmę. Tais atvejais, kai asmenys atsisakydavo tikrintis neblaivumą

nesant minėtiems eismo įvykio padariniams, jie būdavo traukiami administracinės atsakomybės pagal ANK nuostatas. Tie, kurie sutikdavo neblaivumą patikrinti ir jų girtumas viršydavo administracinės atsakomybės ribą – pakliūdavo į baudžiamosios atsakomybės „krumpliaračius“, nes pats vairavimas apsvaigus nuo alkoholio nuo atitinkamos girtumą rodančios promilių ribos buvo kriminalizuotas. Inicatyva išskirti neblaivumo patikrinimo vengimą kaip nusikalstamą veiką *ipso iure*, už kurią yra baudžiama nereikalaujant padarinių, buvo įgyvendinta ją perkėlus į dabartinį BK 281¹ straipsnį. Šios veikos įtvirtinimas minėtame straipsnyje paremtas argumentu, jog ją kriminalizavus bus išvengta neblaivių transporto priemonių vairuotojų piktnaudžiavimo teise, t. y. asmens veika bus kvalifikuojama pagal jo padarytą teisės pažeidimą, o ne neblaivumo tikrinimo metu atliekamus asmens veiksmus (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281., 2018).

Lietuvos policijos generalinio komisaro 2019 m. kovo 25 d. įsakymu Nr. 5-V-242 patvirtinto Policijos pareigūnų veiksmų nustatant asmens neblaivumą ar apsvaigimą tvarkos aprašo (toliau – Aprašas) II skyriuje nurodyta, jog asmens (vairuotojo) neblaivumo požymiai – tai iš burnos sklindantis alkoholio kvapas, neadekvati elgsena, nerišli kalba ir nekoordinuoti judesiai. Juos nustatčius, pirmiausia yra įvertinama bendra asmens būklė: 1) ar jis gali eiti tiesia linija – „pėda po pėdos“, 2) ar stovėdamas gali pirštu pataikyti į nosies galą (atsimerkęs ir užsimerkęs). Jeigu kyla pagrįstas įtarimas, kad asmuo neblaivus, jam pasiūloma patikrinti neblaivumą, žodžiu paaiškinant atsisakymo tikrintis ar atlikti medicininę apžiūrą teisinius padarinius (Policijos pareigūnų veiksmų nustatant asmens neblaivumą., 2019). Apraše įtvirtintų neblaivumo nustatymo taisyklių laikymasis sudaro BK 281¹ straipsnyje įtvirtintą neblaivumo patikrinimo vengimo veikos nustatymo pagrindą. Visgi, net ir formaliai pažeidus kurį nors iš Apraše nurodytų neblaivumo požymių nustatymo taisyklių punktų, jis gali būti pripažintas neesminiu patikrinimo procedūros pažeidimu, jeigu iš faktinių duomenų visumos ir kitų požymių galima daryti pagrįstą išvadą dėl vairuotojo neblaivumo požymių buvimo (LAT 2025 m. sausio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

Praktinėse situacijose neblaivumo patikrinimo vengimu (kai nustatomi neblaivumo požymiai) kaltinami asmenys savo atsisakymą grindžia įvairiomis priežastimis, kaip antai neigdami vairavę transporto priemonę²², baime tikrinimo metu užsikrėsti virusinėmis ligomis²³ ir pan. Vis dėlto, teismų praktikoje yra laikomasi nuomonės, jog priežastys, dėl

²² Žr.: Kauno apylinkės teismo 2023 m. rugsėjo 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

²³ Žr.: Vilniaus apygardos teismo 2023 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

kurių asmuo vengia pasitikrinti neblaivumą, reikšmės neturi, išskyrus tokius atvejus, kai vairuotojas dėl objektyvių priežasčių negali atlikti būtinų neblaivumo tikrinimui veiksmų (Abramavičius, Mikelėnas, 2010, p. 170). Pastaruoju atveju toks asmuo yra pristatomas į asmens sveikatos priežiūros įstaigą neblaivumo patikrinimo procedūrai atlikti (Aprašo 7 punktas). Įdomu pažymėti, jog vairuotojo atsisakymas tikrintis neblaivumą motyvuojant prašymu leisti tikrinimo metu dalyvauti įgaliotam atstovui (advokatui)²⁴ ar įstatyminiam atstovui (nepilnamečio vairuotojo tėvams)²⁵, teismų buvo pripažintas nepateisinamu, o nurodytos priežastys – neturėjusiomis reikšmės asmens galimybei atlikti neblaivumo tikrinimą. Darbo autorė pritaria tokioms išvadoms, kadangi kitų asmenų iškvietimas tokiose situacijose objektyviai atidės neblaivumo tikrinimą. Kitaip tariant, šia aplinkybe gali būti manipuliuoja siekiant iškreipti tikrąjį neblaivumo rodiklį.

Teismų praktikoje pasitaiko atvejų, kuomet transporto priemonės vairuotojai sutinka atlikti pirminį neblaivumo tikrinimą, tačiau antrą kartą tikrintis atsisako. Tokios situacijos pagrįstai teismų vertinamos kaip neblaivumo patikrinimo vengimas²⁶, kadangi neblaivumo patikrinimas alkotesteriu atliekamas privalomai du kartus, o ne vieną. Dėl šios priežasties asmenys negali atsisakyti atlikti pakartotinio tikrinimo. Šiuo aspektu reiktų pridurti, jog BK *expressis verbis* nenumato atsisakymo tikrintis neblaivumą išraiškos formos, t. y. kokie tikrinamo asmens veiksmai galėtų būti traktuojami kaip jo atsisakymas. Teismų praktikoje neretai susiduriama su kaltinamų asmenų argumentais, jog šie „neišreiškė aiškaus žodinio atsisakymo“ tikrintis neblaivumą ir dėl to negali būti traukiami baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 281¹ straipsnio 1 dalį. Vis dėlto, pritartina teismų formuojamai praktikai vertinti ne tik žodinį asmens atsisakymo faktą, bet ir kitus jo veiksmus, leidžiančius neabejotinai spręsti apie neblaivumo patikrinimo vengimą. Pavyzdžiui, vengimu tikrintis neblaivumą pripažįstami asmens veiksmai sąmoningai neteisingai pučiant orą į alkotesterį, dėl kurio tampa neįmanoma nustatyti asmens neblaivumą (Panevėžio apygardos teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Panevėžio apygardos teismo 2024 m. birželio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

Reiktų pažymėti teisiškai įdomų aspektą dėl baudžiamosios atsakomybės kaip *ultima ratio* priemonės taikymo šios veikos kontekste. Problema kyla sprendžiant klausimą, ar, pavyzdžiui, policijos rengiamo reido metu asmeniui atsisakius tikrintis neblaivumą, nors ir

²⁴ Žr.: Vilniaus apygardos teismo 2022 m. lapkričio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

²⁵ Žr.: Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. gegužės 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

²⁶ Pavyzdžiui: Vilniaus apygardos teismo 2024 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-505-1121/2024; Vilniaus apygardos teismo 2024 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-493-365/2024.

nenustačius neblaivumo požymių, jo atžvilgiu bus pradedamas ikiteisminis tyrimas pagal BK 281¹ straipsnio 1 dalį. Juk šio BK straipsnio dispozicijoje „nustatyti neblaivumo požymiai“ yra sudedamoji „neblaivumo patikrinimo vengimo“ veikos dalis. Pateiktą praktinės situacijos pavyzdį vertinant pagal „įstatymo raidę“, nenustačius asmens neblaivumo požymių, baudžiamoji atsakomybė už neblaivumo patikrinimo vengimą negali kilti. Atkreiptinas dėmesys, jog teikiant pirminį BK pakeitimo įstatymo projektą, siūlyta numatyti baudžiamąją atsakomybę už neblaivumo patikrinimo vengimą nenumatant „neblaivumo požymių nustatymo“ aplinkybės. Tačiau Lietuvos Respublikos Seimo (toliau – Seimas) kanceliarijos Teisės departamento atstovai pateikė siūlymą „vengimo“ sąvoką detalizuoti (Pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos..., 2018). Pasirinkta „neblaivumo požymių nustatymo“ aplinkybė yra būtina baudžiamajai atsakomybei pagal BK 281¹ straipsnį kilti. Taigi asmenims, kurie atsisako tikrintis neblaivumą nenustačius neblaivumo požymių, turėtų būti taikoma administracinė atsakomybė už teisėtų pareigūnų reikalavimų nevykdymą, kadangi tokio pobūdžio veika pagal savo pavojingumą neatitinka baudžiamosios atsakomybės kaip griežčiausios teisinės atsakomybės taikymo idėjos.

1.1.4. Alkoholio vartojimas po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo

Iš pirmo žvilgsnio galėtų atrodyti, jog ši – alkoholio vartojimo po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo nusikalstama veika – nieko bendro su vairavimu esant apsvaigus nuo alkoholio neturi. Tačiau įstatymų leidėjo valia šios veikos pavojingumas ir baudžiamoji teisinė reikšmė prilyginta vairavimo apsvaigus nuo alkoholio veikai, t. y. šios abi veikos numatytos toje pačioje – BK 281¹ straipsnio 1 dalyje. Paminėtina, jog ši veika BK buvo numatyta dar iki 281¹ straipsnio įsigaliojimo. Tačiau transporto priemonės vairuotojas už alkoholio vartojimą po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo buvo baudžiamas tik tuo atveju, jei toks eismo įvykis sukeldavo tam tikrus padarinius (sunkų kito eismo dalyvio sužeidimą ar žūtį) (Gutauskas, 2019, p. 103). Atvejai, kai vairuotojai po eismo įvykio, nesukėlusio jokių padarinių, vartodavo alkoholį, užtraukdavo tik administracinę atsakomybę, o tai sudarė prielaidas asmenims pasinaudoti įstatyme buvusią spraga ir teigti, jog eismo įvykį jie sukėlė būdami blaivūs. Kitaip tariant, tokio teisinio reguliavimo situacija galėjo paskatinti nesąžiningus transporto priemonės vairuotojus piktnaudžiauti teise ir verčiau rinktis pasišalinimą iš eismo įvykio vietos, nei būti „pričiuptiems“ neblaiviems eismo įvykio vietoje.

LAT praktikoje yra pabrėžta, jog šios nusikalstamos veikos atveju, veikos objektyvioji pusė pasireiškia šių požymių visuma: 1) asmuo, vairuodamas transporto priemonę, padarė eismo įvykį; 2) po eismo įvykio, iki bus nustatytos to įvykio aplinkybės, vartotojas alkoholi ir 3) asmeniui buvo nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas (LAT 2023 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Analizuojant šios veikos taikymo ir kvalifikavimo ypatumus teismų praktikoje pastebėta, jog dažniausiai teisiniai ginčai kyla dėl antrojo punkto egzistavimo – eismo įvykio konstatavimo konkrečioje situacijoje. Nustatant, ar konkretus incidentas, susijęs su transporto priemone ir ją vairavusiu asmeniu, gali būti laikomas „eismo įvykiu“, remiamasi SEAKĮ įtvirtinta „eismo įvykio“ sąvoka. Doktrinoje yra pastebėta, jog pats eismo įvykio faktas savaime reiškia, jog atsirado vienokių ar kitokių padarinių (buvo padaryta fizinio ar turtinio pobūdžio žala) (Daukšaitė, 2014, p. 35). Praktiniai pavyzdžiai rodo, jog net ir kelio kelkraščio (sankasos) apgadinimas, transporto priemonei nuvažiavus nuo kelio į šalia esantį griovį, pripažįstamas eismo įvykio sukeltu padariniu ir tai atitinkamai išpildo vieną iš analizuojamos BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos būtinųjų požymių. Tuo pačiu svarbu atkreipti dėmesį į tai, jog aplinkybė, kad eismo įvykio metu sugadinto turto savininkas nepareiškia pretenzijų dėl šio turto, nereiškia, jog žala nekilo. Žalos požymis yra vertinamoji kategorija, pats eismo įvykis negali būti siejamas tik su atsiradusia žala. Veikos kvalifikavimui svarbios ir kitos aplinkybės, pavyzdžiui, eismo įvykio pobūdis ir mastas, asmens elgesys po eismo įvykio (LAT 2024 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

Darbo autorės nuomone, tam tikras šios veikos požymių neapibrėžtumas atsiskleidžia sprendžiant, kokiam laiko tarpui po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo praėjus yra pagrįsta reikalauti su eismo įvykiu susijusio asmens nevartoti alkoholio. Verta atkreipti dėmesį, jog KET 221 punktas nurodo, jog „su eismo įvykiu susiję eismo dalyviai *iškart* po eismo įvykio privalo nevartoti alkoholinių gėrimų <...>, kol bus patikrintas neblaivumas <...>“. Analizuojant teismų praktiką matyti, kad laiko tarpai nuo eismo įvykio iki su juo susijusio asmens (analizuotose situacijose – transporto priemonės vairuotojo) neblaivumo patikrinimo varijuoja priklausomai nuo įvairių faktinių aplinkybių (pavyzdžiui, kada policijos pareigūnai gavo pranešimą dėl eismo įvykio, jų užimtumas ir kt.), tačiau dažniausiai neviršija 3-5 valandų²⁷. Manytina, kad tai yra racionalus atskaitos taškas turint mintyje šios veikos pavojingumo pobūdį saugotinių vertybių atžvilgiu. LAT teisėjų kolegija yra pažymėjusi, jog alkoholio vartojimo po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo

²⁷ Pavyzdžiui: Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. liepos 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje; Klaipėdos apylinkės teismo 2020 m. kovo 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

nusikalstama veika yra kriminalizuota siekiant išvengti apsunkinimo ar net panaikinimo galimybės nustatyti asmens blaivumą (neblaivumą) eismo įvykio metu (LAT 2023 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Dėl išvardytų priežasčių sudėtinga būtų sutikti su tokios veikos inkriminavimu praėjus ilgesniam laiko tarpui. Antai vienoje Utenos apylinkės teismo nagrinėtoje baudžiamojoje byloje asmuo nuteistas pagal BK 281¹ straipsnio 1 dalį už alkoholio vartojimą po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo, nuo eismo įvykio iki asmens neblaivumo patikrinimo praėjus daugiau nei 11 valandų laiko tarpui (Utenos apylinkės teismo 2023 m. birželio 19 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje). Svarstyta dėl galimybės teisės aktuose, numatančiuose eismo saugumo taisyklių reikalavimus, nustatyti atitinkamą laiko ribą, kuria turėtų būti vadovaujamasi po eismo įvykio tikrinant su juo susijusių asmenų blaivumą (neblaivumą). Kaip žinia, alkoholio koncentracija kraujyje sumažėja vidutiniškai 0,10–0,25 promilės/val. (LAT 2016 m. gegužės 24 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje). Dabartinis teisinis reguliavimas stokoja apibrėžtumo ir suteikia potencialią riziką kilti absurdiškoms situacijoms, pavyzdžiui, eismo įvykio aplinkybės nustačius po dienos ar dviejų ir tuomet iš su juo susijusio asmens reikalauti nevartoti alkoholio, nes juk eismo įvykio aplinkybės buvo nustatytos tik praėjus tokiam laiko tarpui. Teisės aktai neapibrėžia tikslaus laiko tarpo, per kurį asmuo negali vartoti alkoholio. Galima daryti išvadą, jog nors KET nurodytas „iškart“ laiko kriterijus leidžia spręsti apie būtinybę nevartoti alkoholio „artimame“ laiko tarpe nuo eismo įvykio, tačiau taip pat stokoja detalumo, apsvarstant jo tikslinimo galimybę.

1.2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281¹ straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos subjektas ir subjektyvieji požymiai

Kvalifikuojant nusikalstamą veiką pirmiausia yra vertinama, ar konkretūs, realioje tikrovėje pasireiškę asmens faktiniai veiksmai atitinka konkrečios BK numatytos normos sudėties objektyviąją pusę, jos požymius. BK straipsnių dispozicijos sudarytos remiantis tokia logine konstrukcija, kuri visų pirma leidžia spręsti apie tai, kokius faktinius veiksmus įstatymų leidėjas laiko itin pavojingais, pažeidžiančiais visuomenės saugomas vertybes. Atitinkamai ir asmens, pasikėsinusio į BK saugomą objektą, veiksmai yra identifikuojami kaip nusikalstami pirmiausia įvertinus jų atitikimą BK normos dispozicijos turiniui. Vis dėlto, nusikalstamos veikos sudėtis yra sudaryta ne tik iš objektyviųjų, bet ir iš ne mažiau svarbių ir reikšmingų subjektyviųjų sudėties elementų – subjekto ir subjektyviosios pusės.

Šių elementų konstatavimas asmens veikos atžvilgiu yra būtina jo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn sąlyga. Ankstesnėje darbo dalies skyriuje aptarus BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos objektyviuosius sudėties elementus, būtina paanalizuoti subjektyviuosius.

Nusikalstamos veikos subjektas – tai fizinis baudžiamojo įstatymo nustatyto amžiaus sulaukęs pakaltinamas asmuo (Švedas *et al.*, 2019, p. 221). Visgi, be šių subjekto požymių BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos subjektas pasižymi dar vienu išskirtiniu požymiu – apsvaigimo nuo alkoholio būseną. Teismų praktikoje yra nurodyta, jog vairavimo apsvaigus nuo alkoholio veika kaip tokia gali būti padaroma tik specialaus subjekto – asmens, apsvaigusio nuo alkoholio (LAT 2018 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje)²⁸. Baudžiamosios teisės teorijoje teigiama, kad specialiojo nusikalstamos veikos subjekto požymiai visada tiesiogiai nurodomi BK Specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje arba akivaizdžiai išplaukia iš jos aiškinimo (Švedas *et al.*, 2019, p. 234). BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos kontekste, specialaus subjekto aiškinimas kyla iš normos turinio analizės. Transporto priemonės vairavimo, praktinio vairavimo mokymo veikos gali būti realizuojamos tik neblaivios būsenos asmens (esant 1,51 promilių neblaivumui ar daugiau), tuo tarpu neblaivumo patikrinimo vengimo, kai nustatyti neblaivumo požymiai ir alkoholio vartojimo po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo veikos nors ir tiesiogiai nenurodo konkretizuoto subjekto neblaivumo požymio, tačiau leidžia teigti apie neatsiejamą ryšį su apsvaigimu nuo alkoholio. Tuo pačiu verta paminėti, kad aplinkybė, ar faktinis transporto priemonės vairuotojas, kurio veiksmai atitinka BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos požymius, turi teisę vairuoti, ar ne – neturi teisinės reikšmės šios veikos kvalifikavimui. Asmenys traukiami baudžiamojon atsakomybėn šio straipsnio pagrindu ir neturėdami galiojančio vairuotojo pažymėjimo²⁹. Šiuo aspektu įdomu pateikti praktinį pavyzdį, kaip antai Vilniaus regiono apylinkės teismo 2024 m. spalio 7 d. nuosprendžiu baudžiamojoje byloje spręsta, kaip vertinti neblaivaus asmens (1,90 promilės neblaivumas), perdavusio transporto priemonę vairuoti savo mažamečiui sūnui, pačiam asmeniui sėdint keleivio vietoje, baudžiamosios atsakomybės klausimą. Teismas konstatavo, jog kaltinamas asmuo BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatytą veiką padarė veikdamas per tarpininką, t. y. asmenį, nesulaukusį amžiaus

²⁸ Ši pozicija palaikoma ir tolesnėse bylose, kaip antai: LAT 2019 m. gruodžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje; Vilniaus apygardos teismo 2020 m. spalio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

²⁹ Naujausioje teismų praktikoje nestinga pavyzdžių, kaip pavyzdžiui: Kauno apygardos teismo 2025 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

ribos, nuo kurios yra taikoma baudžiamoji atsakomybė, todėl turi atsakyti kaip šios nusikalstamos veikos vykdytojas (Vilniaus regiono apylinkės teismo 2024 m. spalio 7 d. nuosprendis baudžiamajoje byloje). Matyti, kad aptartoje situacijoje nusikalstamos veikos subjektu pripažintas asmuo, kuris nors faktiškai BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos neatliko, t. y. tiesiogiai neišpildė visų sudėties objektyviųjų požymių, tačiau remiantis baudžiamosios teisės teoriniais pagrindais ir faktinėmis veikos aplinkybėmis, pagrįstai pripažintas veiką padariusiu subjektu.

BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos kontekste svarbu aptarti vieno iš subjektyviojo veikos sudėties elemento – kaltės – klausimą. Šiame darbe jau buvo minėta, kad BK 281¹ straipsnio nusikalstamos veikos sudėtis yra formalioji, t. y. baudžiamajai atsakomybei kilti pakanka realizuoti pačią veiką, nereikalaujant jos padarinių atsiradimo. Šiuo atveju pati veika, aprašyta konkrečių objektyviųjų požymių pavidalu BK straipsnio dispozicijoje, yra laikoma tiek pavojinga, kad jos padarymas yra baudžiamas. Kaip pažymima baudžiamosios teisės doktrinoje, veikų, apibūdintų formaliomis sudėtimis, atveju kaltė atsiranda prasidėjus nusikalstamai veikai ir baigiasi pasibaigus tokiam veiksmui ar neveikimui (Prapiestis D., Prapiestis J., 2016, p. 52). Iš paminėtų aspektų seka išvada, jog BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos subjekto (kaltininko) psichinis santykis su veika – kaltė – siejamas su pačios pavojingos, BK įtvirtintos veikos objektyviųjų požymių realizavimu.

Analizuojant Lietuvos baudžiamajoje teisėje esančių kaltės formų ir rūšių apibrėžtis (BK 15, 16 straipsniai), matyti, kad kaltininko psichinio santykio su pačia veika (nereikalaujant padarinių požymio) konstatavimui, būdingam formalioms nusikalstamų veikų sudėtimis, atitinka tiesioginės tyčios samprata. Kitaip tariant, BK 281¹ straipsnio 1 dalyje esant numatytai formaliajai sudėčiai, visos joje esančios alternatyvios veikos teorine prasme padaromos tiesioginės tyčios forma. Remiantis darbo autorės atlikta šios kategorijos baudžiamųjų bylų analize, didžioji dauguma teismų sprendimų asmens, traukiamo baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 281¹ straipsnį, veika pripažįstama padaryta veikiant tiesiogine tyčia. Tokios išvados daromos atsižvelgiant į byloje surinktų ir teismo išanalizuotų duomenų visumą. Pavyzdžiui, tyčinę subjekto kaltę rodo aplinkybės kaip antai: kaltininkas vartojo alkoholinius gėrimus kelios valandos prieš jo vairavimą³⁰; vartoti stiprūs alkoholiniai gėrimai³¹ arba didelis jų kiekis³²; atsisakyta tikrintis neblaivumą

³⁰ Žr.: Marijampolės apylinkės teismo 2025 m. vasario 3 d. nuosprendis baudžiamajoje byloje.

³¹ Žr.: Kauno apylinkės teismo 2024 m. gruodžio 10 d. nuosprendis baudžiamajoje byloje.

³² Žr.: Kauno apylinkės teismo 2024 m. gegužės 30 d. nuosprendis baudžiamajoje byloje.

nepaisant įspėjimo dėl baudžiamosios bylos iškėlimo³³; suvokimas apie savo neblaivumo būseną ir siekis dalyvauti viešajame eisme³⁴. Tokių aplinkybių, kurių pagrindu daromos išvados dėl tiesioginės tyčios buvimo subjekto veiksmuose, sąrašas nebaigtinis. Teismai nevengia pabrėžti, jog kaltinamam asmeniui „nebuvo būtinybės pasirinkti tokį elgesio variantą“, dažniausiai šiuo argumentu motyvuojant asmens tyčinę kaltę konkrečiai dėl vairavimo esant neblaiviam veikos³⁵. Logiškai svarstant tai reikštų, jog teismai atsižvelgtų į galimą būtinojo reikalingumo situaciją vairavimo apsvaigus nuo alkoholio bylose, jeigu konstatuotų tam buvus BK 31 straipsnyje numatytus pagrindus³⁶.

Vis dėlto, motyvuojamosiose teismų nuosprendžių dalyse dėl vairavimo apsvaigus nuo alkoholio veikos itin dažnai konstatuojama, jog kaltininkas žinojo ir suvokė, kad vairuoja transporto priemonę neblaivus, nors tą draudžia KET, suvokė šios nusikalstamos veikos pobūdį, nurodytą draudimą ignoravo ir vairavo transporto priemonę, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio³⁷. Kitaip tariant, tiesioginė tyčia motyvuojama šios kaltės formos ir rūšies apibrėžimo rėmuose aprašant kaltininkui inkriminuotą veiką ir jos požymius taip, kaip šios apibrėžties formuluotė numatė įstatymų leidėjas BK 15 straipsnio 1 dalyje.

Probleminis aptariamą nusikalstamos veikos kaltės aspektas išvelgiamas analizuojant BK 281¹ straipsnio 2 dalyje numatytą nuostatą. Pastaroji teigia, jog BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatyta nusikalstama veika gali būti padaroma ir veikiant neatsargia kaltės forma. Toks įstatymų leidėjo sprendimas buvo priimtas atsižvelgus į Seimo Teisės departamento atstovų išvadą Nr. XIIP-2515. Siūlymas numatyti neatsargią kaltę sietas su neblaivaus vairavusio asmens gynybine taktika, paneigiant tiesioginės tyčios buvimą jo veiksmuose, t. y. toks asmuo, neigdamas tyčinę kaltę šios veikos atžvilgiu, galėtų teigti, jog jis lengvabūdiškai tikėjosi, kad yra blaivus ir dėl to gali vairuoti (Išvada dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo..., 2018). Tokiu atveju neįrodžius asmens veiksmuose tiesioginės tyčios buvimo, jo patraukimas baudžiamajon atsakomybėn taptų neįmanomas. Pažymėtina,

³³ Žr.: Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. rugpjūčio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

³⁴ Žr.: Vilniaus regiono apylinkės teismo 2025 m. sausio 6 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

³⁵ Pavyzdžiui: Vilniaus regiono apylinkės teismo 2024 m. lapkričio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

³⁶ Antai, teismų praktikoje yra pasitaikiusi situacija, kuomet vairavimu apsvaigus nuo alkoholio kaltinamas asmuo savo veiką siekė pateisinti būtinojo reikalingumo situacija kaip baudžiamąją atsakomybę šalinančią aplinkybę. Kaltinamas asmuo teigė, jog vairuodamas transporto priemonę, nors ir būdamas neblaivus, siekė užkardyti visuomenei gresiantį pavojų, susijusį su slapta informacija. Teismas, nenustatęs būtinajam reikalingumui būtinų sąlygų, asmens argumentus motyvuotai atmetė (Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. liepos 4 d. nutarimas).

³⁷ Toks tiesioginės tyčios apibrėžimas BK 281¹ straipsnio taikymo kontekste yra itin dažnas teismų sprendimuose, pavyzdžiui žr.: Kauno apylinkės teismo 2024 m. spalio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3362-1129/2024; Vilniaus regiono apylinkės teismo 2024 m. lapkričio 7 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

kad dar iki BK 281¹ straipsnio įsigaliojimo (ir neatsargios kaltės formos įtvirtinimo šios veikos atžvilgiu), teismų praktikoje analizuoti gynybos argumentai dėl vairavimo apsvaigus nuo alkoholio veikos padarymo neatsargia kaltės forma. LAT teisėjų kolegija yra paneigusi tokius argumentus nurodydama, jog „asmens pasisakymai, kad prieš vairuodamas automobilį jautėsi gerai ar negalėjo žinoti, kad jo apsvaigimas nuo alkoholio yra didesnis nei 1,5 promilės, nėra pagrindas pripažinti, kad nusikalstama veika padaryta dėl neatsargumo. <...> Esant krauiyje tokiame alkoholio kiekiui, asmuo negali jaustis taip, kaip būdamas blaivus“ (LAT 2017 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje)³⁸.

Nepaisant to, esminis momentas yra klausimas, ar nusikalstamos veikos padarymas, veikiant neatsargia kaltės forma, yra įmanomas esant formaliai BK numatytos veikos (šiuo atveju – BK 281¹ straipsnio 1 dalyje) sudėčiai. Kaip pažymi J. Šukytė, atsakomybės už neatsargiai padarytas nusikalstamas veikas modelio pagrindas yra baudžiamajame įstatyme numatytų pavojingų padarinių kilimo faktas. Represinių baudžiamosios atsakomybės priemonių taikymas neatsargių veikų atveju yra pateisinamas tik konstatavus įstatyme konkrečiai apibrėžtų padarinių kilimą (Šukytė, 2013, p. 658, 660). BK 281¹ straipsnio 1 dalies dispozicijoje *expressis verbis* nenumatyti jokie padariniai, kurių atsiradimas leistų konstatuoti kaltininką veikus neatsargia kaltės forma. Šį faktą antrina ir teismai, nurodydami tik tiesioginės tyčios taikymo galimybę minėtos veikos atžvilgiu (Vilniaus apygardos teismo 2023 m. kovo 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje). Tai reiškia, kad neatsargios kaltės intelektinio bei valinio elementų pagrindimas gali būti itin sudėtingas. Kyla klausimas, kokių padarinių kilimo asmuo tikėjosi lengvabūdiškai išvengti (nusikalstamo pasitikėjimo rūšis) arba jų nenumatė, nors galėjo ir turėjo numatyti (nusikalstamo nerūpestingumo rūšis), jeigu šie yra nenumatyti analizuojamo straipsnio dispozicijoje. Vairavimo apsvaigus nuo alkoholio bylose teismai, sprenddami dėl gynybos pateikiamų neatsargios kaltės pagrindimo argumentų, pažymi, kad šia veika keliamas pavojus transporto eismo saugumui, taip pat savo ir kitų eismo dalyvių gyvybei, sveikatai ir turtui (Vilniaus apygardos teismo 2025 m. sausio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje). Iš šio aiškinimo galima būtų daryti išvadą, kad BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos padariniai (nors ir tiesiogiai nenurodyti straipsnio dispozicijoje) visgi egzistuoja, tačiau nematerialūs – grėsmė eismo saugumui ir jame dalyvaujantiems eismo dalyviams, jų turtui ir sveikatai, taip pat pažeidžiamas eismo dalyvių pasitikėjimas eismo

³⁸ Tapatūs pagal ANK 422 straipsnio 5 dalį kaltinamų asmenų argumentai atmetami ir administracinio nusižengimo bylose, žr.: Panevėžio apygardos teismo 2024 m. vasario 7 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje.

saugumu, o tai gali paskatinti visuomenės baimę dalyvauti viešajame eisme ir pan. Toks aiškinimas atitiktų baudžiamosios teisės doktrinoje vyraujančią nuomonę, kad nusikalstami veikos padariniai gali būti ir nematerialūs (Švedas *et al.*, 2019, p. 211). Šiuo aspektu taip pat verta paminėti ir užsienio teisės doktrinoje išreikštą nuomonę, kad neatsargumo kaltės forma gali būti išreikšta kaltininko elgesiu sukelta grėsmė, nepadarant realios žalos. Kaip nurodo J. Pradel, baudžiamųjų teisinių priemonių nustatymas už vairavimą esant neblaiviam pagrindžiamas tokios nusikalstamos veikos pobūdžiu ir baudžiamumo numatymu siekiant užkirsti kelią sunkesnių nusikalstamų veikų pasireiškimui (Pradel, 2001, p. 247). Pastebėtina, kad praktikoje esama atvejų, kuomet asmens veiksmai kvalifikuojami pagal BK 281¹ straipsnio 1 dalį kaip padaryti netiesioginės tyčios forma (kurios konstatavimui taip pat reikalaujama numatyti psichinį santykį su veikos padariniais). Minėtais atvejais nurodoma, jog kaltininkas sąmoningu savo elgesiu, atsižvelgiant į byloje esančias faktines veikos aplinkybes, kėlė didelį pavojų ne tik eismo saugumui, bet ir kitoms vertybėms, tik atsitiktinumo dėka išvengė didesnių tokios veikos pasekmių (Vilniaus apygardos teismo 2025 m. sausio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje).

Darbo autorės nuomone, asmuo, darydamas BK 281¹ straipsnyje uždraustą nusikalstamą veiką, iš esmės yra abejingas galimam savo nusikalstamo elgesio rezultatui, t. y. tam faktui, ar jis bus sustabdytas policijos pareigūnų ir patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, ar jis sukels eismo įvykį ir pan. Esant formaliajai šios nusikalstamos veikos sudėčiai, veika siejama su tokių BK uždraustų veiksmų (vairavimo apsvaigus nuo alkoholio ir kitų BK 281¹ straipsnio 1 dalyje esančių alternatyvių veiksmų) atlikimo pradžia. Tai, kad asmuo tokios nusikalstamos veikos atveju dažniausiai veikia tiesiogine tyčia, parodo jo žinojimas ir supratimas, kad jis, esantis neblaivus, vairuoja transporto priemonę. Toks žinojimas yra nustatomas kiekvienoje byloje, ištyrus visus joje esančius duomenis ir nustačius bylai reikšmingas aplinkybes. Vis dėlto, atlikus teismų praktikos analizę šios kategorijos bylose pastebėta, kad pasitaiko atvejų tiesioginę tyčią pripažįstant vienintele galima BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos padarymo kaltės forma. Teigiama, jog įstatymų leidėjui nenustačius šios nusikalstamos veikos padarinių straipsnio dispozicijoje, jos padarymas negali būti konstatuojamas kaip padarytas dėl neatsargumo (Šiaulių apygardos teismo 2019 m. rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Manytina, kad toks aiškinimas, nors ir atitinkantis nusikalstamų veikų sudėčių sąveiką su BK įtvirtintomis kaltės formų apibrėžtimis, yra kritikuotinas, nes juo paneigiama „įstatymo raidė“ teigianti, jog BK 281¹ straipsnyje numatyta nusikalstama veika gali būti padaroma

ne tik tyčia, bet ir neatsargiai. Nors didžiojoje daugumoje teismų sprendimų, kvalifikuojant BK 281¹ straipsnį, konstatuojama asmens tiesioginė tyčia, tačiau neatsargios kaltės formos taikymo galimybė negali būti paneigiama. Antai tokie atvejai, kai įvykio išvakarėse asmuo vartojo alkoholį, tačiau ryte jautėsi nesiekiantis neblaivumo ribos, nuo kurios kyla baudžiamoji atsakomybė, nusprendęs vairuoti transporto priemonę bei įvertinus visų byloje esančių įrodymų visumą (galbūt asmuo objektyviai nežinojo turintis atitinkamą medicininio pobūdžio būklę, kuri gali turėti įtakos alkoholio pašalinimo iš organizmo greičiui arba ilgai girtavo) turėtų būti apsvarstoma galimybė dėl veikimo neatsargia kaltės forma. Teismai, asmens veiksmus kvalifikuodami pagal BK 281¹ straipsnyje numatytą nusikalstamą veiką, kiekvienu atveju turėtų motyvuotai pasisakyti, dėl kokios priežasties asmens veikimas konstatuotas veikiant konkrečia kaltės forma ir rūšimi. Nors įstatymų leidėjas neatsargios kaltės formą numatė siekiant užkirsti kelią asmenų gynybinei taktikai, vien toks argumentas, be praktinio šios nuostatos apsvarstymo ir įgyvendinimo, yra abejotinas ir menkai veiksmingas. Dėl šios priežasties turėtų būti plėtojama tendencija argumentuotai apsvarstyti ir neatsargios kaltės formos taikymo galimybę BK 281¹ straipsnio taikymo kontekste.

2. VAIRAVIMO APSVAIGUS NUO ALKOHOLIO POŽYMIO TAIKYMO KITŲ NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ KONTEKSTE YPATUMAI

2.1. Kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimas

Baudžiamosios atsakomybės už transporto priemonės vairavimą, esant apsvaigus nuo alkoholio, numatymą sieti tik su šios veikos įtvirtinimu 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojusioje BK 281 straipsnio 7 dalies redakcijoje, nebūtų visiškai tikslu. Iki minėtos datos, vairavimas apsvaigus nuo alkoholio baudžiamosios teisės taikymo sričiai galėjo tapti teisiškai reikšmingas tuo atveju, jeigu asmens faktiniuose veiksmuose būdavo nustatoma BK 281 straipsnyje numatyto nusikaltimo sudėtis. Šis straipsnis numato baudžiamąją atsakomybę už kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimus³⁹. Transporto priemonės vairavimas esant apsvaigus nuo alkoholio⁴⁰ yra numatytas BK 281 straipsnio 2, 4, 6 dalyse kaip specifinis, kvalifikuojantis šiame straipsnyje numatytus nusikaltimus, požymis. Kartu tai ir faktinę transporto priemonę vairuojančio asmens būseną apibūdinantis požymis (Truncienė, 2005, p. 124).

Atsakomybė už BK 281 straipsnio 2, 4, 6 dalyse numatytas veikas diferencijuojama pagal kilusius padarinius, tačiau visose minėtose dalyse „vairavimo apsvaigus nuo alkoholio“ kvalifikuojantis veiką požymis yra tapatus. 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojęs transporto priemonės vairavimo apsvaigus nuo alkoholio veikos kriminalizavimas baudžiamosios teisės doktrinoje įvardytas kaip „dalinis“. Tai paaiškinama tuo, jog veikos, jau įtvirtintos BK 281 straipsnio 2, 4, 6 dalyse kaip kvalifikuojančio požymio, kriminalizavimas kaip atskiros veikos tame pačiame straipsnyje reiškia baudžiamosios atsakomybės už tam tikros veikos padarymą ribų išplėtimą (Švedas, 2012 cituota Daukšaitė, 2014, p. 48). Nors transporto priemonės vairavimo esant apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos sudėtis yra perkelta į BK 281¹ straipsnį, BK 281 straipsnio sudėtyje „vairavimo apsvaigus nuo alkoholio“ požymis nebuvo pašalintas ir yra laikomas kvalifikuojančiu, pavojingesnę veiką rodančiu požymiu.

³⁹ Pažymėtina, kad šio nusikaltimo sudėtis (su nežymiais pakeitimais, neturinčiais reikšmės aptariamai temai) išliko tokia pati ir dabartinės BK redakcijos kontekste.

⁴⁰ Past. – BK 281 straipsnio dispozicijoje įtvirtina – „<...> vairavimas esant *neblaiviam*“. Kaip jau buvo minėta pirmoje magistro darbo dalyje, „apsvaigimo nuo alkoholio“ sąvoka yra lygiareikšmė „neblaivumo“ sąvokai.

Vienas iš svarbiausių mokslinių tyrimų, nustatusių alkoholio kiekio kraujyje koreliacinį ryšį su eismo įvykių kilimo tikimybe – 1964 m. mokslininkų paviešinto tyrimo, atlikto Grand Rapidso mieste, Mičigano valstijoje (JAV), rezultatai. Tyrimo metu nustatyta, jog eismo įvykio kilimo rizika yra tiesiogiai susijusi su suvartoto alkoholio kiekiu, o šiam pasiekus 0,8 – 1.0 g/l, rizika sukelti eismo įvykį padidėja dvigubai. Profesoriaus R. Allsopo teigimu, minėto tyrimo rezultatai tapo moksliniu pagrindu didžiajai daliai Europos valstybių nustatyti ir teisiškai įtvirtinti alkoholio kiekio kraujyje ribas, reikšmingas vairuojant transporto priemonę (Allsop, 2020, p. 3). Suvokiant transporto priemonės vairavimo esant apsvaigus nuo alkoholio rizikingumą bei itin didelę grėsmės sukelti eismo įvykį kilimo tikimybę, pastarojo sukėlimas esant neblaiviam parodo itin įžūlų ir šiurkštų visuomenės saugomų vertybių nepaisymą. Toks nusikaltimas, padaromas esant neblaiviam ir sukeliant atitinkamus padarinius – nesunkų kito žmogaus sveikatos sutrikdymą ar didelę turtinę žalą (BK 281 straipsnio 2 dalis), sunkų kito žmogaus sveikatos sutrikdymą (BK 281 straipsnio 4 dalis) ar kito žmogaus mirtį (BK 281 straipsnio 6 dalis) – yra laikomas pavojingesniu ir griežčiau baudžiamu nei transporto priemonės vairavimo esant apsvaigus nuo alkoholio veika (BK 281¹ straipsnio 1 dalis).

Esminė „vairavimo apsvaigus nuo alkoholio“ kaip BK 281 straipsnyje numatyto nusikaltimo kvalifikuojančio požymio problematika išvelgiama BK 281 straipsnio ir 281¹ straipsnio normų konkurencijos aspektu. Asmuo, padaręs BK 281 straipsnio 2, 4 ar 6 dalyje numatytą nusikalstamą veiką yra laikomas neblaiviu, kai jam nustatytas 0,41 ir daugiau promilių neblaivumas arba kai jis vengė neblaivumo patikrinimo ar vartojo alkoholį po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo (BK 282¹ straipsnio 2 dalis). Kai asmens, padariusio BK 281 straipsnyje numatytą nusikaltimą, neblaivumas yra mažesnis nei 1,51 promilės, kvalifikavimo problemų nekyla. Tačiau gali kilti klausimas, kaip teisiškai kvalifikuoti asmens veiksmus, atitinkančius BK 281 straipsnyje numatyto nusikaltimo sudėties požymius, esant 1,51 ar didesniai promilių neblaivumui. Ar BK 281¹ straipsnyje numatyta „vairavimo apsvaigus nuo alkoholio“ veika tampa sudėtine BK 281 straipsnio 2, 4, 6 dalyse numatytų veikų dalimi (yra jų apimama), ar visgi šios veikos turėtų būti atsiejamos ir kvalifikuojamos kaip nusikalstamų veikų daugetas? Atsakymą gali pateikti teismų jurisprudencijos kitimo analizė.

Transporto priemonės vairavimo apsvaigus nuo alkoholio kaip BK 281 straipsnio veiką kvalifikuojančio požymio taikymo problema kilo kriminalizavus šią veiką kaip nereikalaujančią jokių padarinių kilimo atskiroje, tuo metu galiojusio BK 281 straipsnio 7

dalyje⁴¹. Asmenų traukimas baudžiamojon atsakomybėn už kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimus (BK 281 straipsnis), tapdavo painus nustačius, jog asmuo ne tik vairavo būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, bet ir jo neblaivumas atitiko tuometinio BK 281 straipsnio 7 dalyje numatytos veikos neblaivumo laipsnį. Ši teisinė dilema įvardijama kaip baudžiamosios teisės specialiosios dalies normų konkurencijos rūšis – visumos ir dalies normų konkurencija. Baudžiamosios teisės teorijoje nurodoma, jog tai yra tokia situacija, kai dvi ar daugiau normų numato atsakomybę už padarytą veiką, tačiau jos sutampa ne vienodai. Viena norma šią veiklą atitinka visiškai, o kita – tik iš dalies. Bendroji taisyklė, jog turi būti taikoma bendroji norma, nes ji išsamiausiai atitinka visus padarytos veikos požymius (Bieliūnas, Pavilionis, 1984, p. 21). Iš pirmo žvilgsnio, BK 281 straipsnio 2, 4 ir 6 dalyse numatyta nusikalstama veika konkuravo su tuometiniame BK 281 straipsnio 7 dalyje (dabartiniame reguliavime – BK 281¹ straipsnio 1 dalyje) numatyta veika objektyviosios pusės atžvilgiu. BK 281 straipsnio 2, 4 ir 6 dalių normos visumos veiksmų apimtis yra platesnė už dalies normos veiksmus. Remiantis teoriniais pagrindais, esant tokiai normų konkurencijai būtina taikyti tą normą, kuri išsamiau apibūdina veikos turinį ar kilusias pasekmes (Bieliūnas, Pavilionis, 1984, p. 24).

Tokiu normų konkurencijos sprendimo būdu rėmėsi ir LAT, sprendusi BK 281 straipsnio 4 dalies ir BK 281 straipsnio 7 dalies (redakcija, galiojusi iki 2019 m. kovo 31 d.) normų konkurencijos klausimą. 2018 m. lapkričio 6 d. nutartimi buvo suformuluota teisės aiškinimo taisyklė, jog „kaltininko veika pagal BK 281 straipsnio 7 dalį kvalifikuojama tik tais atvejais, kai kelių transporto vairavimo apsvaigus nuo alkoholio požymis nėra įtrauktas į kitų BK 281 straipsnyje numatytų nusikalstamų veikų sudėtį“. Teismas sprendė, kad transporto priemonės vairavimo apsvaigus nuo alkoholio požymį įtraukus į BK 281 straipsnio 4 dalies sudėtį, jo konstatavimas yra tiesiogiai susijęs su nusikalstamos veikos kvalifikavimu pagal BK 281 straipsnio 4 dalį. Vien ta aplinkybė, jog šis požymis yra kriminalizuotas atskirai kaip formali veika nesuponuoja išvados dėl tokios nusikalstamos veikos inkriminavimo pagal sutaptį su kitomis BK 281 straipsnio nusikalstamomis veikomis (LAT 2018 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Be kita ko, ši BK 281 straipsnio 2, 4, 6 dalių ir 281 straipsnio 7 dalies normų konkurencijos aiškinimo taisyklė buvo patvirtinta ir vėlesnėje LAT praktikoje. Teisėjų kolegija paantrino prieš tai cituotai LAT pozicijai ir pabrėžė, jog esminiams veikų, nurodytų BK 281

⁴¹ BK pakeitimas, įsigaliojęs nuo 2017 m. sausio 1 d. ir galiojęs iki 2019 m. balandžio 1 d.

straipsnio 2 dalyje ir 281 straipsnio 7 dalyje, požymiams – vairavimo neblaiviam – sutapant, jų kvalifikavimas kaip sutapties keltų grėsmę dėl *non bis in idem* kaip konstitucinio principo pažeidimo (LAT 2019 m. gruodžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Šios praktikos formavimas atspindėjo ne tik taikant BK 281 straipsnio 2 dalį⁴² ar 4 dalį⁴³ (kurios buvo inkriminuotos aptartose LAT nutartyse), bet ir BK 281 straipsnio 6 dalyje⁴⁴.

Įdomu pažymėti, kad panašaus pobūdžio klausimas *non bis in idem* taikymo kontekste buvo analizuotas Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) byloje *Fischer prieš Austriją*. Teismas konstatavo, jog pasitaiko situacijų, kuomet vieną asmens veiką sudarant kelioms nusikalstamosioms veikoms, viena iš jų turi lygiai tuos pačius požymius kaip ir kita, tačiau kartu numato vieną papildomą požymį. Tokiais atvejais svarbu išsiaiškinti, ar tokios nusikalstamos veikos turi tuos pačius esminius požymius. Jeigu atsakymas į šį klausimą teigiamas, tuomet asmeniui negali būti inkriminuojamos abi tokios nusikalstamos veikos, o jis už jas – nubaudžiamas (EŽTT 2001 m. gegužės 29 d. sprendimas byloje *Franz Fischer prieš Austriją*). Šioje byloje administracinis teisės pažeidimas (vairavimas išgėrus) ir nusikaltimas (neatsargus nužudymas, padarytas vairuojant apsvaigus nuo alkoholio), Teismo nuomone, turėjo tuos pačius „esminius elementus“, todėl buvo pripažintas *non bis in idem* principo pažeidimu (Nasutavičienė, 2012, p. 281-282).

Vis dėlto, Lietuvoje plėtota praktika vairavimo apsvaigus nuo alkoholio veiką laikyti norma-dalimi BK 281 straipsnio atžvilgiu, buvo pakeista šiuo klausimu pasisakius LAT išplėstinei septynių teisėjų kolegijai 2022 m. spalio 19 d. nutartimi. Naujai suformuluota teisės aiškinimo taisyklė kategoriškai paneigė prieš tai taikytą normų konkurencijos sprendimo būdą dėl toliau nurodytų priežasčių. Visų pirma, abiejų analizuojamų normų kaltės formos yra skirtingos – norma-visuma (BK 281 straipsnis) gali būti padaroma tik veikiant neatsargiai, o norma-dalis (BK 281¹ straipsnis) – abiem kaltės formomis. Antra, abiejų normų objektai sutampa tik iš dalies – bendras šių veikų objektas yra transporto eismo saugumas, tačiau BK 281 straipsnio norma įtvirtinta ir sveikatos bei nuosavybės papildomus objektus. Trečia, abiejų analizuojamų normų baigtumo momentai yra skirtingi – BK 281 straipsnio numatyto nusikaltimo sudėtis yra materialioji, reikalaujanti padarinių, o BK 281¹ straipsnio – formalioji, kuriai padarinių atsiradimas baudžiamumo prasme yra

⁴² Žr.: Šiaulių apylinkės teismo 2022 m. birželio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

⁴³ Žr.: Šiaulių apygardos teismo 2019 m. balandžio 3 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

⁴⁴ Žr.: Vilniaus apygardos teismo 2019 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

nereikalingas. Nors BK 281 straipsnio sankcija yra griežtesnė už BK 281¹ straipsnio sankciją, tačiau pastarosios normos atveju didesnis baudimo griežtumas sietinas su šios veikos tyčinės kaltės forma, kuri lemia teistumo skaičiavimo po bausmės už tyčinio nusikaltimo padarymą atlikimo skirtumą ir pan. Siekiant, jog kaltinamas asmuo nepagrįstai neišvengtų baudžiamosios atsakomybės už tyčinį nusikaltimą (BK 281¹ straipsnis), konstatuota, jog analizuojamu atveju yra situacija, kai norma-visuma neatsargi nusikalstama veika neapima normos-dalies tyčinės nusikalstamos veikos ir šios turi būti kvalifikuojamos kaip idealioji nusikalstamų veikų sutaptis (LAT 2022 m. spalio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje)⁴⁵. Verta atkreipti dėmesį, kad tokios taisyklės taikymas yra aktualus ne tik padarius vairavimo apsvaigus nuo alkoholio veiką, bet ir kitų BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatytų veikų atžvilgiu. Antai, padarius BK 281 straipsnio atitinkamoje dalyje numatytą veiką ir nustačius, kad kaltininkas vartojo alkoholį po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo, tokia jo veika kvalifikuojama kaip tyčinė pagal BK 281¹ straipsnio 1 dalį idealiąja sutaptimi su BK 281 straipsnio atitinkama dalimi (Kauno apygardos teismo 2024 m. gegužės 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje).

Darbo autorės nuomone, naujai formuojama BK 281 ir 281¹ straipsnių kvalifikavimo kaip idealios sutapties taikymo taisyklė yra motyvuotai pagrįsta atskirų šių normų sudėčių elementų neatitikimu, dėl kurių eliminuojama galimybė BK 281 straipsnio 2, 4, 6 dalyse įtvirtintoms nusikalstamoms veikoms apimti „vairavimo apsvaigus nuo alkoholio“ veiką (BK 281¹ straipsnis). Ši pozicija atitinka ir baudžiamosios teisės teorijoje nurodytą taisyklę, jog tarp kaltės formų konkurencija negalima, t. y. kiekviena iš kaltės rūšių negali apimti kitos (Bieliūnas, Pavilionis, 1984, p. 25). Manytina, jog būtent šis nusikalstamos veikos sudėties elementas lemia esminį BK 281 straipsnio ir 281¹ straipsnių sudėčių skirtumą, dėl kurio jos negali būti kvalifikuojamos taikant normos-visumos, apimančios normą-dalį, taisyklę. Kaltininkui inkriminuojant BK 281 straipsnio 2, 4 ar 6 dalį idealiąja sutaptimi kartu su BK 281¹ straipsnyje numatyta veika (padaryta veikiant tiesiogine tyčia), dvigubo baudimo už tą pačią nusikalstamą veiką principas nėra pažeidžiamas ir aptartos EŽTT jurisprudencijos kontekste. Tokia išvada darytina atsižvelgiant į jau minėtą abiejų

⁴⁵ Siekiant preciziškumo verta paminėti, kad LAT nebuvo pirmasis teismas, suformulavęs tokį BK 281 ir 281¹ straipsnių konkurencijos sprendimo būdą. Antai dar vyraujant ankstesnei aptariamų normų kvalifikavimo praktikai, Vilniaus apygardos teismas išreiškė dvejonę dėl tokios praktikos pagrįstumo papildomai nurodydamas, jog nesutampa abiejų aptariamų nusikalstamų veikų darymo pradžios momentai – visų pirma, asmuo vairuoja apsvaigęs nuo alkoholio ir tik po to dėl tokių asmens veiksmų kyla kiti padariniai, numatyti BK 281 straipsnio konkrečioje dalyje (Vilniaus apygardos teismo 2018 m. sausio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

nusikalstamų veikų sudėčių esminių elementų skirtingumą (kaltės formų, veikos baigtumo momentų).

Kaip minėta, BK 281 straipsnio 2, 4, 6 dalyse numatytų nusikalstamų veikų kvalifikuojantis požymis – apsvaigimas nuo alkoholio – yra konstatuojamas nustačius 0,41 promilės ar didesnę neblaivumą. Antra vertus, pagal BK 281¹ straipsnį baudžiamoji atsakomybė kyla už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio, esant 1,51 promilės ar didesniai neblaivumui. Nediferencijuojant šių nusikalstamų veikų ir laikantis ankstesnės praktikos (kvalifikuojant tik BK 281 straipsnio 2, 4 ar 6 dalį kaip apimančią BK 281¹ straipsnio normą), būtų nepagrįstai suvienodinta atsakomybė už skirtingą neblaivumo promilių laipsnį. Kitaip tariant, nesvarbu, ar asmens neblaivumas būtų 0,6 promilės, ar 1,6 promilės, jo veika (pagal ankstesnę praktiką) būtų kvalifikuojama tapačiai – pagal BK 281 straipsnį. Dabartinėje praktikoje taikant idealiosios nusikalstamų veikų sutapties taisyklę, diferencijuojama baudžiamoji atsakomybė ir pagal nustatytą asmens neblaivumo laipsnį, t. y. asmens neblaivumui neviršijus 1,51 promilės, jo veika negalės būtų kvalifikuojama kaip idealioji sutaptis kartu su BK 281¹ straipsniu.

Problema gali iškilti tais atvejais, jeigu kaltinamas asmuo būtų pripažintas vairavęs, esant apsvaigus nuo alkoholio, neatsargia kaltės forma (kaip tai numato BK 281¹ straipsnio 2 dalis). Nors teismų praktikoje vyrauja ryški tendencija šios veikos atžvilgiu konstatuoti tiesioginę tyčią, tačiau įstatymų leidėjui numačius neatsargios kaltės formos galimybę, ši negali būti visiškai paneigiama. Tokiu atveju, vienas esminių pasikeitusios praktikos argumentų – kaltės formų konkurencijos negalimumas – netektų teisinės prasmės. Objektyvieji BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatytos „vairavimo apsvaigus nuo alkoholio“ veikos elementai sutampa su BK 281 straipsnio 2, 4 ar 6 dalyse numatyto kvalifikuojančio požymio elementais. Dėl to BK 281 straipsnio norma, numatydama išsamesnę veikos turinį, turėtų būti vertinama ankstesnės LAT formuotos praktikos linkme – kaip norma-visuma, apimanti normą-dalį ir kvalifikuojama tik pagal BK 281 straipsnio 2, 4 ar 6 dalį, priklausomai nuo kilusių veikos padarinių. Visgi, abejotina, ar tokia teorinė problema, susijusi su neatsargios kaltės konstatavimu, turės reikšmės praktikai. Esant formaliajai BK 281¹ straipsnio normos sudėčiai, teismai linkę konstatuoti tiesioginės tyčios buvimą, tokiu būdu šią veiką atskiriant nuo BK 281 straipsnio 2, 4, 6 dalyse numatytos veikos esminių požymių.

2.2. Kaltininko sukeltos avarijos, kurios metu žuvo žmogus, kvalifikavimas kaip nužudymas netiesiogine tyčia

Vairavimas apsvaigus nuo alkoholio yra ne tik baudžiamosios teisės uždrausta pavojinga veika, bet ir rizikos sukelti eismo įvykį prisiėmimas. Kaip žinia, eismo įvykiai gali pasibaigti ir itin sunkiais padariniais – žmogaus žūtimi. Tais atvejais, kai asmuo, vairuodamas kelių transporto priemonę pažeidžia kelių eismo saugumo ar transporto priemonės eksploatavimo taisykles, jeigu dėl to įvyksta eismo įvykis, kurio metu žūsta žmogus, jis yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 281 straipsnio 5 dalį. Konstatavus, jog asmuo minėtos nusikalstamos veikos padarymo metu buvo apsvaigęs nuo alkoholio⁴⁶, ši aplinkybė tampa nusikalstamos veikos pavojingumą didinančiu požymiu ir kvalifikuojama pagal BK 281 straipsnio 6 dalį.

Kaip žinia, vien tik objektyviosios pusės požymių nustatymo veikos kvalifikavimui nepakanka. Traukiant baudžiamojon atsakomybėn asmenį, kurio veiksmai atitinka objektyviuosius BK 281 straipsnio 5 ar 6 dalyje numatytus požymius, jų atžvilgiu būtina nustatyti neatsargią kaltę (BK 281 straipsnio 7 dalis). Šis nusikalstamos veikos sudėties elementas BK 281 straipsnio taikymo kontekste išvedamas iš objektyviųjų veikos požymių visumos – kelio matomumo, važiavimo greičio, kelio dangos būklės, vietovės ypatumų, vairuotojo įgūdžių ir pan. Tinkamas kaltės formos nustatymas aptariamai nusikalstamos veikos kategorijos byloje yra vienas iš kertinių kriterijų, lemiančių teisingą kaltininko veikos kvalifikavimą. Jeigu iš nustatytų objektyviųjų veikos aplinkybių negalima daryti išvados dėl asmens veikimo neatsargios kaltės forma, jo veika negali būti kvalifikuojama pagal BK 281 straipsnį. Esant tyčinės kaltės požymiams, iškyla teisinis veikos kvalifikavimo pagal BK 129 straipsnį, numatančio nužudymo nusikaltimo sudėtį, klausimas.

Tai, jog ne visos neblaivių asmenų, vairavusių transporto priemonę ir sukėlusių eismo įvykius, pasibaigusius kito asmens mirtimi, veikos gali būti kvalifikuojamos kaip neatsargus BK 281 straipsnio 6 dalyje įtvirtintas nusikaltimas, patvirtino precedentu tapusi LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-498-746/2015. Šioje byloje buvo nustatyta, jog kaltinamas asmuo, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio (nustatytas 2,02 promilės neblaivumas), vairuodamas automobilį, nepakludamas teisėtiems policijos pareigūnų

⁴⁶ Šią veiką padaręs asmuo laikomas neblaiviu, kai jam nustatytas 0,41 ir daugiau promilių neblaivumas arba kai jis vengė neblaivumo patikrinimo ar vartojo alkoholį po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo (BK 282¹ straipsnio 2 dalis).

reikalavimams sustoti, siekdamas išvengti sulaikymo už šių reikalavimų nevykdymą, ženkliai viršydamas nustatytą 50 km/h greitį (nustatytas važiavimo greitis – apie 128 km/h), nestabdydamas ir nemažindamas greičio, kirtęs šviesoforu reguliuojamą sankryžą degant eismą draudžiančiam raudonam šviesoforo signalui, toliau važiuodamas minėtu greičiu kitoje nelygiareikšmėje nereguliuojamoje sankryžoje, įvažiuodamas iš šalutinės gatvės į pagrindinę, nedavė kelio jam iš kairės pusės pagrindine gatve važiuojančiam automobiliui bei su juo susidūrė. Dėl šios priežasties eismo įvykio metu žuvo nepraleisto automobilio vairuotojas ir du jo keleiviai, dar dviems asmenims buvo nesunkiai sutrikdyta sveikata. Svarbu atkreipti dėmesį, jog tokį sprendimą LAT plenarinė sesija priėmė atlikus itin išsamią, objektyviomis veikos aplinkybėmis paremtą kaltinamojo subjektyviosios pusės analizę. Nors iš pirmo žvilgsnio galėjo atrodyti, jog tokia asmens nusikalstama veika atitinka BK 281 straipsnio 6 dalyje numatytos veikos sudėties požymius, byloje ištirtų faktinių duomenų visuma leido svarstyti dėl kaltininko veikimo netiesiogine tyčia. Kaltinamojo daromo nusikaltimo atveju nebuvo objektyvių aplinkybių, kurias jis galėjo suvokti kaip šalinančias galimybes atsirasti jo veikos padariniams, o taip pat negalima daryti išvados, jog kaltininkas tikėjosi išvengti savo pavojingos veikos padarinių. Kaltininko motyvas išvengti sulaikymo ir girtumo nustatymo pagrindais leido teigti dėl jo abejingumo savo veikos padariniams. Sukeltas eismo įvykis buvo dėsningas ir logiškas asmens pavojingų veiksmų vairuojant automobilį padarinys (LAT 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

Šios situacijos faktinės aplinkybės LAT plenarinei sesijai leido vienbalsiai konstatuoti, jog padaryta nusikalstama veika turėtų būti kvalifikuojama pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 5 punktą kaip nužudymas, veikiant netiesiogine tyčia, o ne kaip neatsargus, BK 281 straipsnio 6 dalyje numatytas nusikaltimas. Mokslinėje literatūroje nurodoma, jog netiesioginė tyčia (*dolus eventualis*) gali būti apibrėžiama kaip sąmoningas asmens sutikimas su didele galimai kilsiančių veikos padarinių tikimybe. Kitaip tariant, asmuo veikos padarinius numato kaip objektyviai įmanomus ir suvokia, jog jo elgesys gali juos sukelti (Blomsma, 2012, p. 103). Aptartos bylos atveju, remdamasi byloje esančių įrodymų visetu, LAT plenarinė sesija padarė pagrįstą išvadą, jog asmuo suvokė pavojingą savo nusikalstamos veikos pobūdį, numatė, kad dėl jo veikos gali atsirasti BK numatyti padariniai (šiuo atveju – kitų eismo dalyvių mirtis), ir, nors jų nenorėjo, savo veiksmais sąmoningai leido jiems atsirasti (LAT 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Kitaip tariant, kaltininko veikoje buvo neabejotinai nustatyti tiek intelektinis, tiek ir valinis netiesioginės tyčios elementai.

Verta paminėti, jog analogiška teisminė praktika formuojama ir užsienio valstybėse. Antai 2019 m. sausio 16 d. sprendimu Vokietijos Federalinis Aukščiausiasis Teismas (vok. *Bundesgerichtshof* – *BGH*) konstatavo, jog vairuodamas transporto priemonę asmens, stipriai apsvaigusio nuo alkoholio ir sukėlusio eismo įvykį, kurio metu žuvo žmogus, veika turėtų būti kvalifikuojama kaip nužudymas veikiant netiesioginės tyčios forma. Veikos aplinkybės, lėmusios tokį veikos kvalifikavimą, buvo itin panašios į jau analizuotą lietuviškąją tokios kategorijos bylų precedentą. Nuteistas asmuo, turėdamas vienintelį tikslą – išvengti policijos pareigūnų sulaikymo, važiavo rytinėmis miesto gatvėmis itin viršydamas leistiną greitį (važiuodamas maždaug 130-143 km/h greičiu), esant sunkiam neblaivumo laipsniui, kirto miesto sankryžas degant eismą draudžiančiam šviesoforo signalui, taip pat matydamas, jog priešingoje eismo pusėje yra važiuojančių kitų transporto priemonių, savo pavojingo vairavimo neatsisakė ir, nesuvaldžius automobilio, susidūrė su priešpriešais atvažiuojančiu taksi automobiliu. Eismo įvykio metu vienas keleivis žuvo, o kitiems dviems keleiviams buvo sunkiai sutrikdyta sveikata. Keltas klausimas, ar iš byloje esančių įrodymų apie itin rizikingą asmens elgesį galima daryti išvadą dėl veikimo netiesioginės tyčios forma (kaltininko suvokimą apie mirtiną savo elgesio pavojų, jo galimas pasekmes ir sąmoningą jų nepaisymą, neatsisakant savo elgesio) (Bohlander, 2019). Teismas pažymėjo, jog „kaltininkas žinojo, kad egzistuoja itin didelė, galiausiai neapskaičiuojama ir tik atsitiktinė priekinio susidūrimo su priešpriešine eismo juosta važiuojančia transporto priemone tikimybė, dėl ko yra labai tikėtina, jog žus vienas ar daugiau žmonių. <...> Tam kaltinamasis pritarė savo elgesiu, nes bekompromisiškai siekė tikslo pabėgti nuo policijos. <...> Galimybė pabėgti jam buvo svarbesnė nei išgyventi“. Tokios aplinkybės teismui nekėlė abejonės dėl kaltininko veiksmų kvalifikavimo kaip nužudymo veikiant netiesiogine tyčia (BGH 2019 m. sausio 16 d. sprendimas byloje).

Kita vertus, Vokietijos atveju aptartoje byloje paminėtas „išgyvenimo“ aspektas kai kurių užsienio valstybių teismų jurisprudencijoje pripažįstamas viena iš lemiančių aplinkybių, kuria motyvuotas netiesioginės tyčios valinio elemento (sąmoningo leidimo pavojingiems padariniams kilti) „(ne)išpildymas“. Antai, Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas, sprendamas dėl kaltininko, vairavusio automobilį esant stipriam neblaivumo laipsniui ir sukėlusio mirtiną, 5 asmenų gyvybes nusinešusį eismo įvykį, veikos kvalifikavimo svarstė esminį klausimą – kaip netiesioginės tyčios nužudyti kitą asmenį nustatymas galėtų būti siejamas su kaltininko suvokimu apie savo paties tikėtiną mirtį eismo įvykio metu (Dijk, Wilswijk, 2015, p. 174). Šioje byloje buvo nustatyta, jog kaltininkas, prieš sukeldamas mirtiną eismo įvykį, sąmoningai atsisakė atlikti kelis

pavojingus kitų transporto priemonių lenkimo manevrus. Tokie faktiniai duomenys, teismo nuomone, „liudijo“ apie kaltininko tam tikrą „savisaugą“, dėl ko kaltininkas negalėjo veikti netiesiogine tyčia, nepaisydamas bet kokių padarinių kilimo (Blomsma, 2012, p. 120).

Analizuojant tiek užsienio valstybių, tiek ir nacionalinę teisminę praktiką bylose, kuriose svarstomas eismo įvykio, sukėlusio žmogaus mirtį, kvalifikavimo kaip nužudymo klausimas, ypač dažnai nustatomas vienas šiurkščiausių KET pažeidimų – vairavimas esant apsvaigus nuo alkoholio. Šiuo aspektu įdomu pateikti dar vieną užsienio valstybės teisminės praktikos pavyzdį – dar praeito amžiaus aštuntajame dešimtmetyje JAV Kalifornijos valstijos Aukščiausiojo Teismo nagrinėtos bylos *People v. Watson* aplinkybės. Šis sprendimas ne tik tapo vienas žymiausių aptariamos kategorijos bylose, tačiau taip pat tapo mokslinių diskusijų objektu. Šioje byloje teismas sprendė, kad neblaivus transporto priemonę vairavusio asmens sukelta avarija turėtų būti pripažįstama nužudymu. Byloje nustatyti grubūs elementarių kelių eismo saugumo taisyklių reikalavimų pažeidimai, kaip antai: važiavimas per miesto sankryžas esant raudonam eismą draudžiančiam šviesoforo signalui, pavojingas manevravimas kelyje vos nesukeliant susidūrimo, itin didelis leistino greičio (50 km/h) viršijimas (nustatytas važiavimo greitis – apie 112 km/h) bei žymus apsvaigimo nuo alkoholio laipsnis (apie 2,5 promilių neblaivumas). Šių aplinkybių visuma lėmė eismo įvykio, kurio metu žuvo du žmonės, sukėlimą. Pagrindžiant asmens tyčinę kaltę teismas akcentavo aplinkybę, jog kaltinamas asmuo prieš sukeldamas eismo įvykį lankėsi bare ir vartojo alkoholį suvokdamas, jog vėliau jis vairuos transporto priemonę būdamas neblaivus. Vairavimas, esant apsvaigus nuo alkoholio, paminėtas kaip vienas lemiančių veiksnių tokiam veikos kvalifikavimui pagrįsti, tačiau teismas atsisakė nurodyti, ar asmens apsvaigimo laipsnis galėtų šalinti asmens veikimo tyčia aplinkybę (*The People v. Robert Lee*., 1981).

Reiktų pažymėti, jog doktrininiu lygmeniu išsakyta kritika aptarto sprendimo atžvilgiu orientuojasi į vairavimo apsvaigus nuo alkoholio aplinkybės reikšmę. Antai, kaip teigia JAV Kalifornijos universiteto mokslininkas Mark S. Levin, itin apsvaigęs nuo alkoholio asmuo gali nesuvokti savo veiksmų rizikos, taip pat ir neblaivumo masto. Dėl šių priežasčių pagrįsti pavojingos veikos ir kilsiančių padarinių suvokimą remiantis vien apsvaigimo nuo alkoholio būseną yra ne visiškai tikslu. Asmens tyčinės kaltės nustatymui tokio pobūdžio bylose siūloma atsižvelgti į asmens psichinę būklę vartojant alkoholį. Jeigu toks žmogus vartoja alkoholį žinodamas, jog yra linkęs itin stipriai apsvaigti, esant tokios būsenos aplaidžiai ir pavojingai vairuoja transporto priemonę bei numato, kad greičiausiai vėl vairuos išgėręs, tokios aplinkybės leidžia teigti apie asmens suvokimą dėl tolesnio jo

veiksmų rezultato – vairavimo apsvaigus nuo alkoholio (Levin, 1983, p. 1311, 1316-1317). Atitinkamai, visa tai leidžia daryti išvadą, jog asmuo sąmoningai suvokia riziką dėl galimų tokio savo elgesio padarinių ir yra tam abejingas.

Nepaisant to, galima atrasti ir kitokių šio klausimo vertinimų, antai baudžiamosios teisės doktrinoje nurodoma, jog teismai paprastai atmeta savanoriško apsvaigimo gynybinę taktiką. Tai paaiškinama tuo, jog subjektyvus savo elgesio vertinimas dėl neblaivumo teisiškai nesumažėja (Luria, 1988, p. 828). Galima sutikti su šia pozicija, kadangi neblaivus asmuo, vairuojantis transporto priemonę, yra sąmoningas ir nenustačius aplinkybių (pavyzdžiui, dėl sveikatos būklės), dėl kurių asmuo negalėtų adekvačiai suvokti jų supančios aplinkos, jis negali nesuvokti, jog atitinkamais veiksmais kelia pavojų ne tik sau, bet ir kitiems eismo dalyviams.

Lietuvos teisminė praktika kvalifikuojant eismo įvykius, sukėlusius žmogaus mirtį, kaip nužudymą netiesiogine tyčia, dar nėra gausi. Nepaisant to, atlikus tokio pobūdžio bylų lyginamąją analizę pastebėta, kad didžiojoje daugumoje be kitų svarbių ir veikos kvalifikavimą lemiančių aplinkybių nustatomas vienas šiurkščiausių KET pažeidimų – vairavimas apsvaigus nuo alkoholio. Neblaivumą nurodanti promilių riba visais darbo autorės analizuotais atvejais viršija baudžiamajai atsakomybei kilti nustatytą 1,51 promilės ribą⁴⁷. Nustačius šį požymį, kaltininkas turi būti patrauktas baudžiamajon atsakomybėn ir už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio pagal BK 281¹ straipsnį idealiaja sutaptimi su jo veiksmų padarinius numatančiu straipsniu (analizuojamu atveju – pagal BK 129 straipsnį) (LAT 2023 m. balandžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Inkriminavus BK 281¹ straipsnį, kuriame numatyto nusikaltimo vienas pagrindinių sudėties požymių yra apsvaigimo nuo alkoholio būseną, šis požymis negalės būti pripažintas asmens baudžiamąją atsakomybę sunkinančia aplinkybe.

Vis dėlto, vien vairavimo apsvaigus nuo alkoholio faktas savaime nereiškia, kad tokia kaltininko būseną yra pagrindinė sunkių padarinių priežastis ir kad tik tai suponuoja tyčinę kaltės formą (LAT 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Itin svarbios yra visos faktinės kaltininko veikos aplinkybės, jų pobūdis bei tai, kaip pats kaltininkas suvokia savo veiksmus ir visą įvykio situaciją (Liesytė, Žukauskaitė, 2017, p. 216). Darbo autorės nuomone, vairavimo apsvaigus nuo alkoholio požymis, nors ir negali būti pripažįstamas pagrindiniu nusikalstamą veiką padariusio asmens tyčinę kaltę lemiančiu veiksmu, vis dėlto turi būti laikomas ypač reikšmingu, jo psichinę būseną elgtis konkrečiu būdu

⁴⁷ Žr.: LAT 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje; Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje; LAT 2023 m. balandžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

skatinančiu požymiu⁴⁸. Žinoma, būtina atsižvelgti, jog kiekvieno žmogaus elgesys yra nulemtas jo charakterio savybių bei būdo bruožų. Dėl to negalima daryti konkrečios išvados, jog visais atvejais apsvaigęs nuo alkoholio asmuo valdys transporto priemonę ir taip veikdamas sukels eismo įvykį, pasibaigusį sunkiais BK numatytais padariniais. Vis dėlto analizuojant tokius nusikalstamus veiksmus teisminės praktikos kontekste, apsvaigimo nuo alkoholio požymis esmingai lemia pavojingo asmens elgesio pasireiškimą, pavojingų savo veiksmų padarinių kilimo rizikos nepaisymą, dėl ko tokie padariniai ir sukeliami. Doktrinoje teigiama, kad paprastai į mirtinus eismo įvykius patenkantys asmenys būna labai girti (Luria, 1988, p. 829), kas atitinkamai turi ne vienintelę, bet vieną svarbiausių reikšmių kvalifikuojant asmens veiką ne kaip eismo įvykį, o kaip nužudymą veikiant netiesiogine tyčia.

Galima daryti išvadą, jog vairavimo apsvaigus nuo alkoholio požymio nustatymas kvalifikuojant asmens sukeltą eismo įvykį pasibaigusį kito asmens mirtimi, kaip nužudymą netiesiogine tyčia, yra vienas esminių, šalia kitų objektyvių aplinkybių jo tyčinę kaltę pagrindžiančių įrodymų. Minėtam veikos kvalifikavimui būtina nustatyti visą objektyvių aplinkybių, liudijančių apie nusikalstamą veiką padariusio asmens veiksmų pavojingumą, visetą. Tik ištyrus visus byloje esančius duomenis galima spręsti dėl patraukimo baudžiamojon atsakomybėn pagal konkretų BK straipsnį galimybės ir pagrįstumo.

⁴⁸ Antai, vairavimo apsvaigus nuo alkoholio požymis mokslinėje doktrinoje taip pat pripažįstamas kaip vienas dažniausiai konstatuojamų požymių bylose, kuriose asmenys, sukėlę pražūtingus eismo įvykius, nuteisiami kaip už nužudymą. Šis požymis yra vienas iš daugelio, leidžiančių daryti išvadą apie kaltininko veikimą tyčinės kaltės forma (Luria, 1988, p. 823).

3. TURTO KONFISKAVIMO KAIP BAUDŽIAMOJO POVEIKIO PRIEMONĖS TAIKYMO PROBLEMATIKA BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS UŽ VAIRAVIMĄ APSVAIGUS NUO ALKOHOLIO KONTEKSTE

Lietuvos baudžiamosios teisės mokslo doktrinoje pripažįstama, kad baudžiamoji atsakomybė yra visų pirma valstybės prievartos taikymas nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui ir kartu šio asmens padaryto nusikalstamo elgesio pasmerkimas. Tokio pasmerkimo išraiška – apkaltinamajame nuosprendyje numatyti asmeninio ar turtinio pobūdžio suvaržymai. Baudžiamoji atsakomybė yra realizuojama per baudžiamųjų teisinių pasekmių ir bausmės taikymą asmeniui, dalyvavusiam darant nusikalstamą veiką (Drakšas, 2008, p. 194). Į šią baudžiamųjų teisinių pasekmių, skiriamų nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui, kategoriją patenka ir Lietuvos BK numatytas baudžiamojo poveikio priemonių institutas. Baudžiamojo poveikio priemonės yra viena iš valstybės prievartos priemonių, kurios gali būti skiriamos tiek kartu su bausme, tiek ir atleidžiant pilnametį asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės ar bausmės, arba lygtinai paleidžiant iš laisvės atėmimo vietų įstaigos (BK 67 straipsnio 2, 3 dalys).

Turto konfiskavimas yra viena iš baudžiamojo poveikio priemonių, kurią taikant nusikalstamos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas, esantis pas kaltininką ar kitus asmenis, yra priverstinai, neatlygintinai paimamas valstybės nuosavybėn (BK 72 straipsnio 1 dalis). Šios baudžiamojo poveikio priemonės taikymo tikslas yra siejamas su idėja, jog daryti nusikalstamas veikas „neapsimoka“ ne tik socialine, teisine, bet ir ekonomine prasme. Kitaip tariant, iš nusikalstamą veiką padariusio asmens (atitinkamais atvejais – ir kitų asmenų) konfiskuojami materialią vertę turintys daiktai, jeigu jie buvo panaudoti nusikalstamos veikos darymui arba iš nusikalstamos veikos tiesiogiai ar netiesiogiai gauta nauda – rezultatas (Švedas *et al.*, 2004, p. 389, 390). Tais atvejais, kai konfiskuotinas turtas yra paslėptas, suvartotas, priklauso tretiesiems asmenims ar jo neįmanoma paimti dėl kitų priežasčių, arba tai būtų netikslinga (BK 72 straipsnio 5 dalis), Lietuvos baudžiamasis įstatymas numato galimybę vietoje turto konfiskavimo natūra taikyti šio turto vertę atitinkančios pinigų sumos išieškojimą.

Iki dabartinio BK įsigaliojimo galiojusiam 1961 m. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – LTSR BK) baudžiamojo poveikio priemonių instituto nebuvo, tačiau šis įstatymas turėjo dabartinei baudžiamajai teisei nežinomą bausmių skirstymą į pagrindines ir papildomas bausmes. Turto konfiskavimas priklausė papildomų bausmių sąrašui, o papildomos bausmės pagal tuometinę įstatymo

raidę turėjo tam tikrą „specifiką“ – galėjo būti „prijungiamos“ prie pagrindinės bausmės (Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos įstatymas., 1961). Svarbu pažymėti, kad minėtame kodekse numatyta turto konfiskavimo samprata gerokai skyrėsi nuo dabartiniame BK numatytos šios baudžiamojo poveikio priemonės sampratos. Antai LTSR BK 35 straipsnyje buvo sudarytos prielaidos konfiskuoti ir su nusikalstama veika nesusijusį kaltininko asmenine nuosavybės teise priklausančią turtą. Kaip tiksliai pažymi R. Paužaitė, tokia turto konfiskavimo samprata tapo nesuderinama su šiuolaikinėmis baudžiamosios teisės tendencijomis, todėl naujajame BK jos buvo atsisakyta (Paužaitė, 2007, p. 20). Turto konfiskavimo kaip papildomos bausmės skyrimo samprata iš esmės nesiskyrė nuo dabar galiojančiame BK įtvirtinto turto konfiskavimo kaip baudžiamojo poveikio priemonės instituto tikslo. LTSR BK galiojės papildomų bausmių (tarp jų – ir turto konfiskavimo) institutas turėjo stiprinti nubaudo poveikį, siekti geresnių rezultatų pataisant nuteistąjį, tačiau dažnai jų skyrimas tik iškreipdavo baudžiamosios atsakomybės individualizavimo principą ir dirbtinai sunkindavo nusikaltimą padariusio asmens padėtį (Drakšas, 2004, p. 27).

Vis dėlto, dar galiojant LTSR BK ir teismams skiriant turto konfiskavimą kaip papildomą bausmę, neliko nepastebėta ir ta aplinkybė, jog turto konfiskavimo instituto prigimtis neatsiejamai susijusi su konkrečia asmens teise į privačios nuosavybės apsaugą. Pastaroji *expressis verbis* įtvirtinta Konstitucijos 23 straipsnyje, kuris skelbia, jog nuosavybė yra neliečiama, nuosavybės teisės saugo įstatymai. Nuosavybė yra viena iš Konstitucijos saugomų vertybių, neginčijamų aksiomų. Kita vertus, dėl turto konfiskavimo kaip papildomos bausmės atitikimo Konstitucijai teismams buvo iškilę abejonių, konkrečiai – ar šis turto konfiskavimo institutas neprieštarauja privačios nuosavybės neliečiamumo nuostatai. Docentė J. Levon kaip vieną iš kreipimosi į Konstitucinį Teismą šiuo klausimu priežasčių nurodė tuometinių teismų, nagrinėjančių baudžiamąsias bylas, atsisakymą skirti turto konfiskavimo bausmes (Levon, 2013, p. 185).

Konstitucinis Teismas 1993 m. gruodžio 13 d. nutarimu akcentavo, jog baudžiamieji įstatymai, nustatydami griežtą ir diferencijuotą bausmių sistemą, turi tikslą ne tik padaryti atitinkamą poveikį nuteistajam, bet ir užtikrinti nukentėjusiųjų bei visuomenės interesų gynimą, vykdyti nusikaltimų prevenciją. Turto konfiskavimu, kaip viena iš teisinių priemonių, siekiama daryti poveikį tai nusikalstamo elgesio motyvacijai, kuri visų pirma sąlygoja savanaudiškų nusikaltimų padarymą. Kita vertus, Konstitucinis Teismas taip pat nurodė, kad turto konfiskavimo skyrimas yra neatsiejamas nuo teisiamojo asmens, kurio atžvilgiu svarstomas turto konfiskavimo skyrimo klausimas, turtinės padėties, nusikaltimo

pobūdžio, jo pavojingumo laipsnio ir kitų reikšmingų aplinkybių (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Atskleidus turto konfiskavimo instituto reikšmę ne tik baudžiamosios atsakomybės realizavimo, bet ir nusikalstamų veikų prevencijos kontekste, neliko jokių abejonių, jog nusikalstamas veikas darantys asmenys negali tikėtis visapusiškos teisės į nuosavybę užtikrinimo apsaugos ir neliečiamumo. Šios nuostatos išlieka svarbiomis nepaisant pakitusio turto konfiskavimo statuso – pagalbinės, bausmės paskirtį padedančios įgyvendinti⁴⁹ poveikio priemonės. Darydamas baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką asmuo turi prisiimti visus su šios veikos padarymu kilsiančius padarinius, tarp jų – bausmių ir/ar baudžiamojo poveikio priemonių, proporcingų padarytos veikos atžvilgiu, skyrimu.

Baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio, numatytos BK 281¹ straipsnyje, kontekste, turto konfiskavimas yra viena dažniausių baudžiamųjų teisinių pasekmių, patiriamų minėtą nusikalstamą veiką padariusiems asmenims. Pastarųjų penkerių metų (2019-2024 m.) laikotarpio Lietuvos teismų veiklos ataskaitų analizė leidžia teigti, jog turto konfiskavimas yra antra pagal dažnumą skiriama baudžiamojo poveikio priemonė asmenims, pripažintiems kaltais pagal BK 281¹ straipsnį. Lyginant pagal šį BK straipsnį 2024 m. nuteistų asmenų (2612) ir turto konfiskavimo taikymo (2334) skaičius matyti, jog ši baudžiamojo poveikio priemonė buvo pritaikyta beveik 90 proc. nuteistų asmenų atžvilgiu (Teismų veiklos apžvalga 2024, 2024).

Transporto priemonė, būdama *conditio sine qua non* (būtina sąlyga nusikalstamos veikos padarymui), yra laikoma vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikaltimo padarymo priemone. Nepanaudojus transporto priemonės, neįmanoma įgyvendinti BK 281¹ straipsnio 1 dalies dispozicijoje numatytų nusikalstamos veikos sudėties požymių. Visos minėtame straipsnyje įtvirtintos alternatyvios veikos yra padaromos panaudojant transporto priemonę, įskaitant ir alkoholio vartojimo po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo veiką. Dėl šios veikos buvo kilęs ne vienas teisinis ginčas keliant klausimą, ar gali būti taikomas transporto priemonės konfiskavimas, jeigu analizuojant šios veikos turinį lingvistine prasme matyti, jog ši veika tiesiogiai nėra susijusi su transporto priemonės panaudojimu. Tokie argumentai LAT išplėstinės septynių teisėjų kolegijos buvo motyvuotai atmesti nurodant, jog padaręs eismo įvykį ir vartojęs alkoholį iki neblaivumo patikrinimo ar atsisakymo tą atlikti vairuotojas prilyginamas vairavusiam transporto priemonę neblaiviam. Dėl šios priežasties transporto priemonės panaudojimas yra

⁴⁹ Tokį tikslą, taikytiną visoms baudžiamojo poveikio priemonėms, įtvirtina BK 67 straipsnio 1 dalis.

neatsiejamas nuo nusikalstamos veikos padarymo fakto, todėl jam už tai yra taikytina baudžiamoji atsakomybė, įskaitant ir galimą transporto priemonės konfiskavimą (LAT 2023 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

Įdomu pastebėti, jog įstatymų leidėjo įtvirtintas baudžiamojo poveikio priemonių institutas siejamas su atitinkama teismo diskrecija šių priemonių taikymo prasme. BK 67 straipsnio 1 ir 3 dalyse numatyta, jog baudžiamojo poveikio priemonės *gali būti* skiriamos esant atitinkamoms sąlygoms. Antra vertus, turto konfiskavimo kaip vienos iš baudžiamojo poveikio priemonių taikymo atveju, įstatymas iš esmės nesuteikia teismui tiek daug pasirinkimo, taikyti šią priemonę ar ne, laisvės. Tokia išvada darytina analizuojant BK 72 straipsnio 3 dalį, kurioje numatyta, jog kaltininkui priklausantis konfiskuotinas turtas privalo būti konfiskuojamas visais atvejais. Pripažįstant transporto priemonę konfiskuotinu turtu BK 281¹ straipsnio taikymo kontekste, kaip pažymi teisėjas R. Keidūnas, transporto priemonės nekonfiskavimas yra galimas tik itin išimtiniais atvejais (Keidūnas, 2023). Nors su šia pozicija galima sutikti, būtina pažymėti, jog analizuojant BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos bylas, galima išskirti du turto konfiskavimo kaip baudžiamojo poveikio priemonės taikymo pagrindus – *privalomą* ir *diskrecinį*⁵⁰.

Pirmasis – *privalomas* – pagrindas apima tokius atvejus, kai BK 281¹ straipsnio pagrindu kaltinamo asmens atžvilgiu yra priimamas apkaltinamasis nuosprendis arba teismo baudžiamasis įsakymas. Tokiu atveju teismas turi taikyti šios nusikalstamos veikos padarymo priemonės turto konfiskavimą, nebent būtų nustatytos išimtinės bylos aplinkybės, leidžiančios teismui daryti priešingą išvadą ir šios priemonės netaikyti. Teismų praktikos analizė leidžia teigti, kad nuteisiant asmenį pagal BK 281¹ straipsnio 1 dalį, teismai remiasi BK 72 straipsnio 3 dalimi ir nedvejodami konfiskuoja nuteistajam priklausančią transporto priemonę. Pagrindžiant transporto priemonės konfiskavimo būtinumą akcentuojama, jog nekonfiskavus transporto priemonės galėtų susidaryti situacija, kai asmuo ją galėtų vėl panaudoti nusikaltimams daryti. Tokia situacija ne tik formuotų asmens nebaudžiamumo nuostatas, bet ir sudarytų sąlygas pakartotiniam tokio asmens nusikalstamumui, neužtikrinant prevencinio turto konfiskavimo pobūdžio⁵¹.

Antrasis pagrindas yra *diskrecinis* turto konfiskavimo pagrindas. Jis yra aktualus tais atvejais, kai asmuo yra atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės ar baudsmės BK

⁵⁰ Ši turto konfiskavimo skyrimo pagrindų klasifikacija išplaukia iš LAT jurisprudencijos, žr.: LAT 2021 m. balandžio 20 d. nutartį baudžiamojoje byloje; LAT 2022 m. birželio 7 d. nutartį baudžiamojoje byloje.

⁵¹ Pavyzdžiui: Vilniaus apygardos teismo 2023 m. spalio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje; Kauno apygardos teismo 2024 m. spalio 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2025 m. vasario 21 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje.

numatytais pagrindais, arba lygtinai paleidžiamas iš pataisos įstaigos. Nurodytais atvejais turto konfiskavimo klausimas paliekamas spręsti teismo nuožiūrai. Kaip yra nurodyta vienoje iš LAT nagrinėtų vairavimo apsvaigus nuo alkoholio bylų, „teismas, įgyvendindamas jam suteiktą diskreciją dėl turto konfiskavimo taikymo atleidus asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės, turėtų įvertinti šios teisinės priemonės suderinamumą su tais tikslais ir principais, kuriais buvo vadovaujamasi priimant sprendimą asmenį atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės“ (LAT 2021 m. balandžio 20 d. nutartį baudžiamojoje byloje). Kitoje nutartyje LAT teisėjų kolegija pabrėžė būtinybę atsižvelgti į baudžiamosios atsakomybės instituto paskirtį siekti kompromiso, teisinės santarvės ir nusikaltimą padariusio asmens resocializacijos (LAT 2019 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Vis dėlto, nors ir vairavimo apsvaigus nuo alkoholio baudžiamosiose bylose asmens atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą aplinkybė yra reikšminga sprendžiant transporto priemonės konfiskavimo reikalingumo klausimą (Vilniaus miesto apylinkės teismo 2025 m. kovo 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje), tačiau net ir tokiais atvejais ši baudžiamojo poveikio priemonė yra aktyviai taikoma. Teismai atsižvelgia į tai, kad asmuo, atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, iš esmės nepatiria griežtesnių suvaržymų (jam neskiriama bausmė, asmuo neturės teistumo), o toks asmuo, padaręs nusikalstamą veiką, negali tikėtis nepatirti jokių neigiamų pasekmių ar teisėtų suvaržymų dėl savo neteisėto veikimo (Vilniaus apygardos teismo 2024 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje)⁵².

Nepaisant šių pagrindų skirstymo manytina, kad teismas, pripažinęs asmenį kaltu pagal BK 281¹ straipsnį, visais atvejais privalo spręsti transporto priemonės kaip šios nusikalstamos veikos padarymo priemonės konfiskavimo klausimą ir, priimdamas atitinkamą sprendimą, jį motyvuoti byloje esančių duomenų pagrindu. Tiek nuteisiant, tiek ir atleidžiant BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatytą nusikalstamą veiką padariusį asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės, transporto priemonės konfiskavimo klausimas turi būti sprendžiamas atsižvelgiant į šios baudžiamojo poveikio priemonės taikymu siekiamus tikslus. Baudžiamosios teisės moksle išskiriami dvejopo pobūdžio turto konfiskavimo tikslai: pirma, nubaudimo tikslas (siekiama asmenį nubausti už pažeidimo padarymą), antra – prevencinis tikslas (turto konfiskavimą traktuojant kaip priemonę, kuria siekiama, kad nusikaltimą daryti neapsimokėtų) (Kavoliūnaitė, 2008, p. 26). Šių tikslų paminėjimas yra svarbus BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos kontekste, kadangi

⁵² Taip pat žr.: Vilniaus apygardos teismo 2024 m. sausio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje; Vilniaus apygardos teismo 2024 m. spalio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

turto konfiskavimo (ne)skyrimo klausimas sprendžiamas atsižvelgiant į šių tikslų esmę ir įgyvendinimą.

Apie prevencinį nusikalstamos veikos padarymo priemonės konfiskavimo tikslą BK 281¹ straipsnio bylų kontekste yra pasisakyta ir LAT praktikoje. Joje teigiama, jog vienas iš esminių transporto priemonės kaip BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos padarymo priemonės konfiskavimo tikslų yra siekis atimti galimybę dar kartą panaudoti šią priemonę nusikalstamais tikslais, o taip pat daryti prevencinį poveikį taip veikti linkusiems asmenims (LAT 2021 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Prevencinio tikslo samprata neapsiriboja tik tokiu jos paaiškinimu. Teismų praktikoje prevencinis transporto priemonės konfiskavimo tikslas įvardijamas ir kaip būtinumas nustatyti atitinkamas teisines priemones panaudoto turto atžvilgiu, jog nusikalstamą veiką padaręs asmuo turimo turto negalėtų vėl panaudoti ateityje (Marijampolės apylinkės teismo 2024 m. gruodžio 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje). Prevencinis tikslas taip pat yra įgyvendinamas vietoj turto konfiskavimo natūra skiriant konfiskuotino turto vertę atitinkančios pinigų sumos išieškojimą. Tokiu atveju prevencija pasireiškia siekiant atgrasyti tiek kaltininką, tiek ir kitus asmenis nuo panašaus pobūdžio nusikalstamų veikų, siekiant, kad nebūtų bandoma nusikalstamais tikslais panaudoti kitiems asmenims priklausančius daiktus, taip išvengiant jų konfiskavimo rizikos (LAT 2023 m. lapkričio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Teismų praktikoje galima atrasti argumentų, jog nesant sąlygų konfiskuoti transporto priemonės kaip BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos padarymo priemonės, jos vertę atitinkančios pinigų sumos išieškojimo pirminis tikslas yra prevencinis poveikis, nukreiptas į kaltininką (Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. rugpjūčio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje). Autorės požiūriu, nepriklausomai nuo to, kokiomis formuluotėmis apibūdinamas prevencinis turto ar jo vertės konfiskavimo tikslas, esmė išlieka ta pati. Konfiskuojant transporto priemonę ar jos vertę atitinkančią pinigų sumą siekiama atgrasyti nusikalstamą veiką padariusį asmenį nuo galimos „pagundos“ vėl valdyti transporto priemonę esant apsvaigus nuo alkoholio.

Vis dėlto reiktų pastebėti, jog prevencinio tikslo efektyvumas konfiskuojant transporto priemonę yra kritikuojamas kai kurių baudžiamosios teisės mokslininkų. Pavyzdžiui, S. Bikelio teigimu, prevencinis poveikis konfiskuojant nusikalstamos veikos padarymo priemonę pasireiškia tiek, kiek tokios priemonės (turto konfiskavimo) pritaikymas kliudo pasinaudoti atitinkama priemone ateityje. Neribotos apyvartos daiktų (įskaitant – transporto priemonių) konfiskavimas turi ribotą prevencinį poveikį, kadangi

dėl konfiskavimo juos praradęs asmuo gali nesunkiai jų įsigyti, jeigu tik turi tam lėšų (Bikelis, 2014, p. 300). Šiai nuomonei savo disertacijoje pritaria ir J. Bagdžius, nurodydamas, jog transporto priemonės konfiskavimo prevencinių tikslų pasiekti iš esmės neįmanoma ir dėl galimybės naudotis plačiai paplitusiomis automobilių nuomos ar dalijimosi platformų paslaugomis (Bagdžius, 2022, p. 185-186). Autorės požiūriu, šie argumentai yra racionalūs, tačiau vis tik kaltininkui nuosavybės teise priklausančios transporto priemonės konfiskavimas užtikrins galimybę, jog bent jau šia, konkrečia transporto priemone nebus pasinaudota ateityje. Kartu tai reikš ir tam tikrą turtinį praradimą, tad net ir įsigijus kitą transporto priemonę asmuo apsvartys, ar jam beverta veikti nusikalstamai – t. y. vairuoti apsvaigus nuo alkoholio, kadangi tokio nusikalstamo elgesio baudžiamosios teisinės pasekmės bus neabejotinos. Nekonfiskavus transporto priemonės iš esmės būtų pritarta tai rizikai, kad kaltininkas, jau nusikalstamai prasižengęs, ateityje toliau kels pavojų eismo saugumui ir su tokia rizika būtų susitaikoma, ji būtų savotiškai toleruojama. Sprendžiant iš autorės atliktos teismų praktikos analizės, vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstama veika ženkliai dažniau padaroma panaudojant kaltininkui priklausančią transporto priemonę, o ne automobilių nuomos pagrindu išsinuomota transporto priemone. Vairavimo apsvaigus nuo alkoholio veika dažniausiai padaroma spontaniškai, jos neapsvarstant iš anksto ir pasirenkant „po ranka“ esančią transporto priemonę, dažnu atveju – kaltininkui nuosavybės teise priklausančią automobilį. Taigi, prevencija siekiant užkardyti analogiškos nusikalstamos veikos padarymą ateityje siejama su didžiausios rizikos panaikinimu, o būtent „lengviausiai pasiekiamos“ – savos transporto priemonės panaudojimu. Galima teigti, jog sprendimas konfiskuoti kaltininkui priklausančią transporto priemonę yra pagrindžiamas prevencinio poveikio įgyvendinimu ne tik kitų nusikalstamai veikti linkusių asmenų, bet ir paties kaltininko atžvilgiu.

Nubaudimo – arba baudžiamojo – pobūdžio turto konfiskavimo tikslas yra opus ir nevienareikšmis aspektas, diskutuojamas tiek teisės mokslo doktrinoje, tiek ir teisminėje praktikoje. Šio tikslo problematika galėtų būti išskiriama į dvi atskiras dalis, kurias vertėtų aptarti šiek tiek plačiau.

Pirmas aspektas, kuris yra aktualus nagrinėjant vairavimo apsvaigus nuo alkoholio baudžiamąsias bylas, yra klausimas, ar turto (transporto priemonės) arba jo vertę atitinkančios pinigų sumos konfiskavimu yra siekiama asmenį nubausti, ar vis dėlto ne. Kaip žinia, vienas iš esminių baudžiamojo poveikio priemonių (tarp jų – ir turto konfiskavimo) tikslų yra padėti įgyvendinti bausmės paskirtį (BK 67 straipsnio 1 dalis). Nusikalstamą veiką padariusio asmens nubaudimas yra viena iš tokių paskirčių (BK 41

straipsnio 2 dalies 2 punktas). Iš to seka, jog ir turto ar jo vertę atitinkančios pinigų sumos konfiskavimu yra siekiama prisidėti prie nusikalstamą veiką padariusio asmens nubaudo. Teismų jurisprudencijoje galima surasti nemažai pavyzdžių, kuomet šiai išvadai yra pritariama. Pavyzdžiui, vienoje byloje kaltinamosios prašymas netaikyti transporto priemonės konfiskavimo, kadangi jai dėl šios baudžiamojo poveikio priemonės bus sukeltos pernelyg didelės turtinės pasekmės, buvo atmestas nurodant, jog „kaltininkui baudžiamojo poveikio priemonės skiriamos siekiant įgyvendinti bausmės paskirtį, tame tarpe, nubausti teisės pažeidėją, sukelti jam neigiamas pasekmes“ (Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Kitoje byloje pagrindžiant transporto priemonės vertę atitinkančios pinigų sumos konfiskavimo reikalingumą teismas nurodė, kad automobilio vertės konfiskavimo reikšmė yra siejama su siekiu „nubausti asmenį, o ne sudaryti nebaudžiamumo iliuziją“ (Kauno apygardos teismo 2024 m. spalio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Taip pat paminėti teismų argumentai, jog konfiskuotino turto vertės išieškojimas savo esme yra nukreiptas į kaltininko atgrasymo nuo naujų nusikalstamų veikų ir jo nubaudo tikslą (Vilniaus miesto apylinkės teismo 2025 m. kovo 10 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje). Verta pridurti, kad S. Bikelis baudinį aptariamą baudžiamojo poveikio priemonės poveikį įžvelgia abiejuose turto konfiskavimo „variantuose“ (tiek konfiskuojant turtą natūra, tiek ir išieškant jo vertę atitinkančią pinigų sumą). Kaip nurodo šis mokslininkas, konfiskuojant transporto priemonę natūra baudinis poveikis pasireiškia laisvės laisvai judėti dėl automobilio konfiskavimo apribojimu, taip pat turtinių nuostolių, patiriamų įsigyjant kitą automobilį vietoj konfiskuoto, patyrimu. Transporto priemonės vertę atitinkančių pinigų sumos konfiskavimas yra baudinio pobūdžio pats savaime, kadangi ši baudžiamojo poveikio priemonė nukreipta į kaltininko asmeninį turtą (Bikelis, 2014, p. 300).

Kita vertus, analizuojant BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos bylas galima atrasti teismų sprendimų, kuriuose transporto priemonės ar jos vertės išieškojimo sąsaja su nubaudu yra paneigiama. Ši nuomonė sutinkama ir LAT praktikoje nurodant, kad transporto priemonės konfiskavimo tikslas – išimti iš apyvartos turtą, kuris naudojamas nusikalstamai veikai daryti, o ne jį nubausti (LAT 2020 m. lapkričio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje⁵³). Vis tik reiktų atkreipti dėmesį, kad minėta nuostata LAT praktikoje yra išreikšta tokiose situacijose, kai asmuo, padaręs BK 281¹ straipsnio 1 dalyje

⁵³ Taip pat: LAT 2023 m. lapkričio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje; Kauno apygardos teismo 2024 m. gegužės 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje; Vilniaus apygardos teismo 2025 m. kovo 27 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

numatytą nusikalstamą veiką, buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą. Žemesnės instancijos teismų praktikoje yra pavyzdžių, kai tokia LAT pozicija remiamasi ir asmenį nuteisiant už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio⁵⁴. Manytina, kad LAT jurisprudencijoje turto konfiskavimo nubaudo tikslas buvo neatsitiktinai paneigtas tais atvejais, kai pagal BK 281¹ straipsnio 1 dalį trauktas baudžiamojon atsakomybėn asmuo buvo nuo jos atleistas. Teismas, atleisdamas nusikalstamą veiką padariusį asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės, atsisako teisės bausti tokį asmenį ir priima sprendimą atleisti jį nuo pareigos patirti tokios veikos sukeltus teisinius padarinius. Kita vertus, atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės taip pat yra jos įgyvendinimo forma, kuri gali būti siejama ir su baudžiamojo poveikio priemonių taikymu (Švedas *et al.*, 2020, p. 15, 17). Atleidžiant nusikalstamą veiką padariusį asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės jam neskiriama bausmė. Teisine prasme būtų netikslu teigti, kad jam pritaikius baudžiamojo poveikio priemonę (taip pat – turto konfiskavimą) jis yra nubaudžiamas arba kad pastaroji skiriama siekiant jį nubausti. Vis dėlto, autorė sutinka su J. Bagdžiaus disertacijoje padaryta išvada, kad baudžiamojo poveikio priemonėmis tiesiogiai įgyvendinama baudžiamoji atsakomybė nuo jos atleistiems asmenims, o automobilio vertės konfiskavimas iš esmės pasiekia nubaudo tikslą (Bagdžius, 2022, p. 185-186). Asmeniui, kurio atžvilgiu taikomas nusikalstamos veikos padarymo priemonės ar jos vertę atitinkančios pinigų sumos konfiskavimas, sukeliama turtinio pobūdžio praradimai, dėl kurių šis bekompromisiškai nukenčia. Tai, kad asmuo bet kuriuo turto konfiskavimo taikymo variantu patiria tam tikrą finansinę naštą negali būti traktuojama kaip vien prevencinio tikslo įgyvendinimo išraiška, siekiant jį atgrasyti nuo analogiškų nusikalstamų veikų darymo.

Dar vienas probleminis nubaudo tikslo aspektas yra išvelgiamas svarstant, ar greta skiriamos baudos bausmės yra pagrįsta taikyti konfiskuotino turto vertę atitinkančios pinigų sumos išieškojimą. Ar tokios baudžiamojo poveikio priemonės skyrimu asmeniui nėra skiriama „papildoma/dviguba bauda“? Tokias dvejones yra išsklaidžiusi LAT išplėstinė septynių teisėjų kolegija, vienoje iš savo nutarčių nurodžiusi, kad „BK nėra numatytas draudimas ar ribojimas turto konfiskavimą⁵⁵ taikyti tais atvejais, kai nuteistajam už padarytą nusikalstamą veiką kaip bausmė skiriama bauda“ (LAT 2010 m. vasario 24 d.

⁵⁴ Žr.: Kauno apygardos teismo 2023 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje; Šiaulių apygardos teismo 2023 m. lapkričio 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje; Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. kovo 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje; Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

⁵⁵ *Past.* – šioje LAT nutartyje tas pats pasakyta ir apie turto vertę atitinkančios pinigų sumos išieškojimą.

nutartis baudžiamojoje byloje). Vienoje iš vairavimo apsvaigus nuo alkoholio baudžiamųjų bylų LAT teisėjų kolegija yra konstatavusi, jog „turto konfiskavimas neišvengiamai riboja nuosavybės teisę, todėl turi ir nubaudo elementų. <...> Nusikalstamai veikai panaudoto turto konfiskavimas nereiškia dvigubo nubaudo, nedubliuoja kaltininkui paskirtos bausmės – baudos“ (LAT 2019 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje)⁵⁶. Sutiktina su ta pozicija, kad turto ar jo vertę atitinkančios pinigų sumos išieškojimas nėra antra bausmė, tačiau tokia baudžiamojo poveikio priemonė savotiškai „nubaudžia“ asmenį, kuriam ji skiriama. Galima teigti, jog turto konfiskavimo nubaudo pobūdis yra susijęs tiek su šios baudžiamojo poveikio priemonės prigimtimi, kuria siekiama padėti įgyvendinti nusikalstamą veiką padariusio asmens nubaudimą, tiek ir su neišvengiamai sukeliama turtinio pobūdžio našta, paimant valstybės nuosavybės asmeniui priklausančią turtą.

Darbo autorės atlikta teismų praktikos analizė leidžia teigti, jog BK 281¹ straipsnio 1 dalies taikymo kontekste vyrauja tendencija prašyti teismo nekonfiskuoti transporto priemonės, kurią panaudojus buvo įvykdyta vairavimo apsvaigus nuo alkoholio veika, o verčiau konfiskuoti jos vertę atitinkančią pinigų sumą. Vis dėlto, teismo apsisprendimą nekonfiskuoti transporto priemonės natūra turi nulemti reikšmingų byloje nustatytų aplinkybių visetas, kuris leistų daryti išvadą apie transporto priemonės konfiskavimo nepagrįstumą ir neproporcingumą. Padarius tokią išvadą, turėtų būti apsvaistoma galimybė taikyti transporto priemonės vertę atitinkančios pinigų sumos išieškojimą. LAT yra ne kartą nurodęs, jog siekiant įgyvendinti turto konfiskavimui numatytus tikslus, pirmiausia turi būti svarstoma galimybė konfiskuoti transporto priemonę natūra, o ne išieškoti jos vertę atitinkančią pinigų sumą (LAT 2021 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Pagrindą išvadai, kad turto konfiskavimą taikyti netikslinga ir dėl to turėtų būti priimtas sprendimas konfiskuoti turto vertę, galėtų sudaryti aplinkybės, rodančios, kad konkrečiu atveju nebūtų pasiekti turto konfiskavimui keliami tikslai ar tai būtų neproporcinga (LAT 2021 m. balandžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

Reikia pridurti, kad proporcingumo principas yra vienas esminių sprendžiant dėl turto konfiskavimo pagrįstumo konkrečios situacijos atžvilgiu⁵⁷. Proporcingumo reikalavimo svarba atsispindi ir gausioje EŽTT jurisprudencijoje. Antai šis teismas yra ne kartą pabrėžęs, jog valstybės valdžios „įsikišimu“ į privačios nuosavybės teises turi būti siekiama teisėtų tikslų. Atitinkamai, tarp taikomų priemonių (šiuo atveju – turto

⁵⁶ Taip pat žr.: Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. gruodžio 29 d. įsakymas baudžiamojoje byloje.

⁵⁷ Daugiau apie proporcingumo principą sprendžiant dėl turto konfiskavimo taikymo: LAT 2018 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje; LAT 2023 m. rugsėjo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

konfiskavimo) ir siekiamo tikslo turi egzistuoti pagrįstas proporcingumo santykis, turi būti nustatyta, ar buvo pasiekta teisinga pusiausvyra tarp bendrojo intereso reikalavimų ir atitinkamų privačių asmens interesų. Kad „išikišimas“ į privačią nuosavybę būtų proporcingas, jis turi atitikti asmens padaryto pažeidimo sunkumą (EŽTT 2022 m. kovo 21 d. sprendimas byloje *Stolkowski prieš Lenkiją*, 2009 m. vasario 5 d. sprendimas byloje *Gabrić prieš Kroatiją*). Teismas, sprenddamas dėl turto ar jo vertę atitinkančios pinigų sumos konfiskavimo, turi labai atidžiai vertinti, ar tokios priemonės skyrimas nepažeis proporcingumo principo. Antai esti pavyzdžių, kai asmeniui, padariusiam BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatytą nusikalstamą veiką, buvo nuspręsta neskirti transporto priemonės konfiskavimo remiantis išimtinėmis bylos aplinkybėmis. Vienoje Kauno apygardos teismo nagrinėtoje baudžiamojoje byloje buvo nustatyta, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo yra neįgalus, rūpinasi kartu gyvenančiu neįgaliu sūnumi, tad jam automobilis yra reikalingas palengvinant jų kasdinių poreikių užtikrinimą (nuvykti į maisto parduotuvę ar gydymo įstaigą). Be to, automobilio ar jo vertės konfiskavimu būtų neproporcingai apsunkinta šio asmens, kuris yra našlys pensininkas, finansinė padėtis (Kauno apygardos teismo 2025 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

Aptariamu aspektu pažymėtina, kad BK *expressis verbis* nenumato galimybės išieškoti tik dalį konfiskuotino turto vertės, tačiau tokia galimybė yra pakankamai plačiai įgyvendinama praktikoje. Autorės nuomone, šioje turto konfiskavimo taikymo varianto prizmėje taip pat atsiskleidžia prieš tai aptarto proporcingumo principo reikšmė. Sprenddamas, kad visos konfiskuotino turto vertės išieškojimas būtų pernelyg suvaržantis asmens teises, o tuo pačiu neproporcingas, teismas turi galimybę šią baudžiamojo poveikio priemonę pritaikyti individualizuotai. Taikant dalinį konfiskuotino turto vertės išieškojimą turi būti nustatomos kaltininko teisinę padėtį švelninančios aplinkybės, kurios leistų teigti, kad mažesnės apimties poveikio priemonės taikymas bus pagrįstas ir teisingas, sudarantis prielaidas įgyvendinti turto konfiskavimui keliamus tikslus. Pavyzdžiui, vienoje byloje teismas vertino ne tik nusikalstamos veikos pavojaus ir padarymo aplinkybes, bet ir kitas turto konfiskavimo klausimui reikšmingas aplinkybes. Buvo nustatyta, jog transporto priemonė, kuria buvo padaryta nusikalstama veika, buvo naudojama kaltinamojo tėvų, dėl sveikatos būklės ji būtina pastoviam vykimui į gydymo įstaigas. Atsižvelgta į tai, jog didžioji dalis lėšų už transporto priemonę buvo sumokėta kaltinamojo tėvų, nustatyta didelė transporto priemonės vertė bei tai, jog ji reikalinga kaltinamojo artimųjų giminaičių būtiniausioms reikmėms. Visos šios aplinkybės teismui leido daryti pagrįstą išvadą, kad konkrečiu atveju transporto priemonės konfiskavimas būtų neproporcingas ir apsunkintų

ne tik kaltinamojo, bet ir kitų asmenų padėti. Remiantis minėtais duomenimis, teismas priėmė sprendimą nekonskokuoti kaltininkui priklausančios transporto priemonės natūra, o išieškoti dalį transporto priemonės vertės atitinkančią pinigų sumą (Marijampolės apylinkės teismo 2024 m. spalio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje).

Praktikoje vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstama veika yra padaroma vairuojant ne tik kaltininkui asmeninės nuosavybės teise priklausančias transporto priemones, bet ir panaudojant svetimą turtą, kaip antai vairuojant lizingo bendrovei⁵⁸ ar darbdaviui – bendrovei⁵⁹ priklausančią automobilį. Tokiais atvejais nenustačius nė vieno iš BK 72 straipsnio 4 dalyje numatytų teisinių pagrindų, sudarančių galimybę konskokuoti trečiajam asmeniui priklausančią nusikalstamos veikos padarymo priemonę, pastaroji yra grąžinama trečiajam asmeniui, o iš kaltininko išieškoma turto vertę atitinkanti pinigų suma. Tokiu turto konskokuavimo natūra alternatyvos taikymu – nusikalstamos veikos padarymo priemonės vertės išieškojimu – siekiama, kad nebūtų sąmoningai panaudoti kitiems asmenims priklausančios daiktai, taip išvengiant jų konskokuavimo rizikos (LAT 2018 m. spalio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

Vis tik nustačius bent vieną BK 72 straipsnio 4 dalyje numatytą pagrindą, trečiajam asmeniui priklausančias turtas, panaudotas kaip nusikalstamos veikos padarymo priemonė, konskokuojamas. Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, „savininkas, įgyvendindamas savo nuosavybės teises, privalo susilaikyti nuo veiksmų, kuriais būtų pažeistos kitų asmenų teisės ar visuomenės interesai. Šis draudimas išlieka nepriklausomai nuo to, ar turtą valdo <...> pats savininkas, ar jis yra perduotas valdyti ar naudoti kitiems asmenims“ (Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 8 d. nutarimas). Antai Kauno apylinkės teismo nuosprendžiu buvo nuspręsta konskokuoti trečiajam asmeniui priklausančią transporto priemonę, kuri buvo valdyta kito neblaivaus asmens, kadangi trečiasis asmuo kartu su kaltininku vartojo alkoholį, o iškart po to leido jam vairuoti savo automobilį, kartu su juo važiuodamas tuo pačiu automobiliu. Kitaip tariant, trečiasis asmuo suvokė, kad kaltininkas daro nusikaltimą ir tam pritarė (Kauno apylinkės teismo 2025 m. kovo 10 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje). Taip pat verta paminėti itin įdomų teisminės praktikos pavyzdį, kuomet tas pats automobilis vienos valandos laikotarpiu buvo vairuotas dviejų neblaivių asmenų – tiek automobilio savininkės, tiek ir trečiojo asmens. Bylą nagrinėjęs teismas sprendė, kad buvo padarytos dvi atskiros nusikalstamos veikos, o panaudota konkreti

⁵⁸ Žr.: Klaipėdos apygardos teismo 2025 m. vasario 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

⁵⁹ Žr.: Kauno apygardos teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje; Kauno apygardos teismo 2025 m. kovo 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

transporto priemonė pripažinta šių nusikalstamų veikų padarymo priemone. Dėl šios priežasties baudžiamojo poveikio priemonė (turto konfiskavimas) buvo paskirta abiem kaltininkams, tik skirtinga taikymo forma (Vilniaus apygardos teismo 2024 m. gegužės 7 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje).

Praktikoje netrūksta atvejų, kai vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamai veikai daryti panaudojama transporto priemonė, faktiškai priklausanti kaltininko sutuoktiniui. Visgi teismai, vadovaudami civilinės teisės normomis, pripažįsta, kad tokia transporto priemonė priklauso abiem sutuoktiniams bendrosios jungtinės nuosavybės teise ir ta aplinkybė, kad kitas sutuoktinis nežinojo apie tokio sau priklausančio turto panaudojimą nusikalstamai veikai daryti, neturi reikšmės sprendžiant dėl jo konfiskavimo (LAT 2021 m. vasario 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Nepaisant to, pagrįsti ir tokie teismų sprendimai, kai sutuoktiniams priklausiusi transporto priemonė, panaudota BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatyta nusikalstamai veikai daryti, nekonservuojama, o išieškoma jos vertė (ar jos dalį) atitinkanti pinigų suma. Tačiau tokie atvejai laikytini išimtiniais iš bendrosios turto konfiskavimo natūra taisyklės, kadangi byloje turi egzistuoti aplinkybės, leidžiančios spręsti apie transporto priemonės konfiskavimo neproporcingumą. Pavyzdžiui, vienoje byloje toks sprendimas buvo priimtas atsižvelgiant į tai, kad kaltininkė buvo atleista nuo baudžiamosios atsakomybės (akcentuota jos teisinė padėtis byloje), neužfiksuota jokių neigiamai charakterizuojamų duomenų, kaltininkei be šios buvo skirtos dar dvi baudžiamojo poveikio priemonės, o automobilis pripažintas būtinu šeimos poreikiams tenkinti (Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. birželio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

Konservuojant turto vertę atitinkančią pinigų sumą nemažai teisinių ginčų kyla dėl tokio turto (BK 281¹ straipsnio 1 dalies kontekste – transporto priemonės) vertės nustatymo. LAT yra suformulavęs teisės aiškinimo taisyklę, jog automobilio rinkos vertė ir išieškotina pinigų suma turi sutapti, o konservuota transporto priemonė yra realizuojama tokia kaina, į kurią įskaičiuotas pridėtinės vertės mokestis (LAT 2020 m. birželio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Kiekvienoje byloje svarbi automobilio rinkos vertė, tačiau teismai linkę atsižvelgti į pateiktą transporto priemonės pirkimo-pardavimo sutartį ir joje nurodytą automobilio kainą, individualią pažymą⁶⁰, taip pat vertinami transporto priemonės trūkumai, gedimai⁶¹. Kita vertus, pripažįstama, kad reikšminga nusikalstamos

⁶⁰ Žr.: Vilniaus apygardos teismo 2024 m. gegužės 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje; Klaipėdos apylinkės teismo 2025 m. vasario 28 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

⁶¹ Žr.: Vilniaus apygardos teismo 2024 m. balandžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje.

veikos darymo metu buvusi automobilio vertė. Jeigu byloje nėra pateikiami duomenys, leidžiantis daryti išvadą apie nusikalstamos veikos padarymo metu buvusią transporto priemonės vertę, tuomet yra vertinama bendra jos rinkos vertė (Vilniaus apygardos teismo 2024 m. spalio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Taigi, byloje pateiktų asmenų dokumentai, nurodantys transporto priemonės individualią vertę, yra reikšmingi tik jeigu jie atspindi nusikalstamos veikos darymo metu faktiškai buvusią transporto priemonės vertę.

Tam tikra šio klausimo priešprieša egzistuoja tais atvejais, kai asmuo, vairavęs transporto priemonę neblaivus, dėl tokių veiksmų ją apgadina. Kyla neaiškumų, ar tokia transporto priemonė turėtų būti konfiskuojama nepaisant jos būklės, ar vis dėlto į tai turi būti atsižvelgiama priimant sprendimą. Tokią teisinę dilemą yra išsprendusi LAT teisėjų kolegija nurodydama, kad transporto priemonės grąžinimas kaltininkui ir sprendimas išieškoti jos vertę vien dėl to, kad sugadintą automobilį bus sudėtinga realizuoti, neatitinka turto konfiskavimo teisinės prigimties ir BK 72 straipsnio 5 dalyje numatytų sąlygų. Viena aplinkybė, kad nėra galimybių realizuoti konfiskuotą turtą, nėra kliūtis tokį turtą konfiskuoti natūra (LAT 2023 m. balandžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Tačiau žemesnių instancijų teismai neretai nesilaiko šio išaiškinimo ir nusprendę, jog transporto priemonė yra per daug apgadinta, jos nekonfiskuoja ir išieško jo vertę atitinkančią pinigų sumą⁶². Mokslinėse publikacijose taip pat keliamas klausimas, ar konfiskuodama menkavertį (pavyzdžiui, po eismo įvykio apgadintą) turtą valstybė neužsikrauna sau baudžiamaisiais politiniais tikslais niekaip nepagrįstos finansinės (automobilio saugojimo ir vėliau utilizavimo) naštos, ją perimdama iš automobilio savininko (Bikelis, 2019, p. 13). Autorės požiūriu, stipriai apgadinta ir iš esmės nebeeksploatuojama transporto priemonė yra nusikalstamą veiką padariusio asmens nusikalstamų veiksmų padarinys, todėl siekiant įgyvendinti turto konfiskavimo instituto tikslus valstybei yra netikslinga ją perimti ir nepagrįstai palengvinti kaltininko padėtį. Šios baudžiamojo poveikio priemonės tikslai būtų efektyviausiai įgyvendinami tuo atveju, jeigu būtų išieškoma nusikalstamos veikos padarymo metu buvusi transporto priemonės vertė atitinkanti pinigų suma. Taigi, autorės požiūriu, vairavimo apsvaigus nuo alkoholio baudžiamosiose bylose itin apgadintos transporto priemonės konfiskavimas natūra nėra tikslingas ir atitinka vieną iš BK 72 straipsnio 5 dalyje numatytų sąlygų – netikslingumą, leidžiantį išieškoti konfiskuotino turto vertę atitinkančią pinigų sumą.

⁶² Pavyzdžiui: Vilniaus miesto apylinkės teismo 2025 m. vasario 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje; Klaipėdos apylinkės teismo 2025 m. kovo 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje.

Galima teigti, jog turto konfiskavimo instituto taikymo klausimas BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos kontekste yra neabejotinai svarbus ir turi būti sprendžiamas kiekvienoje baudžiamojoje byloje, atsižvelgiant į turto konfiskavimu siekiamų tikslų esmę. Vienas esminių transporto priemonės ar jos vertės konfiskavimu įgyvendinamų tikslų yra prevencinio pobūdžio, kurio esmė yra siekis atgrasyti nuo pakartotinio vairavimo esant apsvaigus nuo alkoholio ne tik nusikalstamą veiką padariusį asmenį, bet ir kitus nusikalstamai veikti linkusius asmenis. Šios priemonės taikymu siunčiama žinutė visuomenei, jog vairavimas apsvaigus nuo alkoholio yra ne tik netoleruojamas, bet ir sukeliantis baudžiamuosius teisinius padarinius. Vis dėlto, konfiskuojant transporto priemonę (ar jos vertę atitinkančią pinigų sumą) kaip vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos padarymo priemonę, asmuo neišvengiamai patiria tam tikrus turtinio pobūdžio praradimus, dėl kurių jis bekompromisiškai nukenčia. Ši aplinkybė negali būti laikoma prevencinio tikslo įgyvendinimo išraiška. Tokios baudžiamojo poveikio priemonės taikymas taip pat negali būti traktuojamas kaip bausmė, tačiau tai nepaneigia jos nubaudo pobūdžio, kuris yra susijęs tiek su pačia turto konfiskavimo instituto teisine prigimtimi, tiek ir su asmeniui sukelia turtinio pobūdžio našta. Sprendžiant dėl transporto priemonės ar jos vertę atitinkančios pinigų sumos konfiskavimo, svarbu atsižvelgti į proporcingumo principo reikalavimą. Nustačius aplinkybę, kad minėtos baudžiamojo poveikio priemonės taikymas pernelyg suvaržytų asmens, kuriam ji taikoma, teises, o taip pat būtų neproporcingas, tokia baudžiamojo poveikio priemonė turi būti pritaikoma individualizuotai – apsvarstant dalinio konfiskuotino turto vertės išieškojimo variantą. Tokiu atveju svarbu nustatyti nusikalstamą veiką padariusio asmens teisinę padėtį švelninančias aplinkybes, kurios leistų pagrįsti mažesnės apimties turto vertės konfiskavimo priemonės pakankamumą įgyvendinant šio instituto taikymu siekiamus tikslus. Teismui priėmus sprendimą konfiskuoti transporto priemonės vertę atitinkančią pinigų sumą ar jos dalį, turi būti atsižvelgiama į vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos darymo metu buvusią transporto priemonės vertę, įskaitant jos nustatymui turinčius reikšmės individualius požymius (defektus ir pan.). Nustačius aplinkybę, kad minėtos nusikalstamos veikos darymui panaudota transporto priemonė dėl tokių nusikalstamų veiksmų buvo itin apgadinta ir dėl to iškilus pagrįstai jos utilizavimo rizikai, svarstytinas ne jos konfiskavimo natūra klausimas, o vertės, buvusios nusikalstamos veikos darymo metu (iki apgadinimo) išieškojimo galimybė. Toks sprendimas yra pagrįstas netikslingumo konfiskuoti transporto priemonę valstybės nuosavybės sąlyga.

IŠVADOS

1. Neblaivumo ir motorinės transporto priemonės vairavimo kaip kertinių vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos sudėties objektyviųjų požymių nustatymas yra būtina sąlyga šios nusikalstamos veikos kvalifikavimui. Konstatuojant neblaivumo požymį esminė reikšmė tenka tokiam rezultatui, kuris geriausiai atspindi vairavimo metu buvusią asmens būseną, o šią tiksliausiai nurodo alkoholio matuokliu atlikto neblaivumo tikrinimo rezultatai. Laboratorinio kraujo tyrimo metu gauti duomenys leidžia pagrįsti arba paneigti alkoholio matuoklio rezultato patikimumą ir turi įrodomąją reikšmę tikslesniam neblaivumo požymio nustatymui. Kita vertus, aptariamos nusikalstamos veikos konstatavimui būtina nustatyti motorinės transporto priemonės vairavimo objektyvųjį požymį, kurio identifikavimas neretai tampa teisinių ginčų objektu. Atsisakymas pripažinti transporto priemonės vairavimo faktą turėtų būti grindžiamas aplinkybių, leidžiančių teigti apie asmens veiksmų kryptingumo ir realių galimybių vairuoti transporto priemonę ir su ja dalyvauti viešajame eisme nebuvimą, visuma. Pritartina formuojamai teismų praktikai motorinės transporto priemonės sąvoką vertinti individualios situacijos kontekste ir ją interpretuoti ne vien formaliu teisės aktų pagrindu, o atsižvelgiant į technologijų plėtrą, kuri lemia naujų transporto priemonių atsiradimą kelių eisme.
2. Neblaivumo patikrinimo vengimas, kai asmeniui nustatyti neblaivumo požymiai ir alkoholio vartojimas po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo yra alternatyvios BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos, kurių baudžiamoji teisinė reikšmė yra tapati. Šių alternatyvių veikų problematika teismų jurisprudencijoje išryškėja skirtingais aspektais. Neblaivumo patikrinimo vengimo veika kvalifikuojama ne tik nustačius asmens, vairavusio transporto priemonę, neblaivumo požymius, bet ir tokiam asmeniui atsisakius tikrintis neblaivumą. Nors BK *expressis verbis* nenumato tokios atsisakymo išreiškimo formos, tačiau pritartina teismų pozicijai laikyti reikšmingu ne tik žodinį (tiesioginį) atsisakymą, bet ir veiksmų, sąmoningai atliekamų užkertant kelią neblaivumo patikrinimui, atlikimą. Neblaivumo patikrinimo vengimo priežastys, neretai susijusios su siekiu atitolinti neblaivumo tikrinimo momentą iškreipiant tikrąjį neblaivumo rodiklį, šios veikos kvalifikavimui reikšmės neturi. Kita vertus, alkoholio vartojimo po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo veikos esminė problematika teismų praktikoje

išryškėja sprendžiant, koks laiko tarpas po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo yra pagrįstas reikalauti su eismo įvykiu susijusio asmens nevartoti alkoholio. Šiuo aspektu svarbus aplinkybių, patvirtinančių kuo tikslesnį laiką, kada po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo asmuo vartojo alkoholį, ištyrimas ir konstatavimas, leidžiantis alkoholio vartojimo faktą vertinti neatsiejamai nuo šios nusikalstamos veikos.

3. Atlikus išsamią didelės apimties baudžiamųjų bylų, kuriuose nagrinėta vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos subjektyviosios pusės problematika, analizę, tiesioginė tyčia yra dažniausiai pripažįstama kaltės forma, kuria veikiant padaroma BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatyta nusikalstama veika. Tyčinė asmens kaltė nustatoma remiantis baudžiamojoje byloje surinktais duomenis, patvirtinančiais baudžiamojon atsakomybėn traukiamo asmens siekį įgyvendinti BK 281¹ straipsnio 1 dalyje įtvirtintos nusikalstamos veikos objektyviuosius sudėties požymius. Tiesioginės tyčios konstatavimo pagrindumas siejamas su vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos formaliosios sudėties ypatumu, taip paneigiant kitos kaltės formos ar rūšies konstatavimo galimybę. Visgi, pagal BK raidę vairavimo apsvaigus nuo alkoholio veika gali būti padaroma ir veikiant neatsargios kaltės forma, tad ši negali būti akiai paneigiama. Pagrindžiant baudžiamojon atsakomybėn už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio traukiamo asmens kaltės formą, turėtų būti apsvarstomas asmens veikimo neatsargia kaltės forma galimybės klausimas ir, motyvuotai pagrindžiant, priimamas sprendimas dėl konkrečios kaltės formos ir rūšies konstatavimo.
4. Vairavimas apsvaigus nuo alkoholio yra ne tik savarankišką baudžiamąją teisinę reikšmę turinti nusikalstama veika, įtvirtinta atskirame BK straipsnyje, bet ir turinti reikšmę kitų nusikalstamų veikų kvalifikavimo ypatumams veika. BK 281 straipsnyje numatyto nusikaltimo kontekste vairavimas apsvaigus nuo alkoholio yra kvalifikuojantis (pavojingumą didinantis) požymis. Teismų jurisprudencijos analizės prizmėje formuojama vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstama veikos kvalifikavimo idealiąja sutaptimi su BK 281 straipsnyje numatytu nusikaltimu praktika. Toks sprendimas yra pagrįstas esminiu šių nusikalstamų veikų sudėties elemento – kaltės – skirtingumu. Kita vertus, galimybė vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamą veiką pripažinti padarius veikiant neatsargia kaltės forma galėtų būti pagrindas suabejoti minėtu teisiniu normų konkurencijos sprendimo būdu, kadangi tokiu atveju BK 281 straipsnio norma, numatydama

išsamesnį veikos turinį, galėtų apimti BK 281¹ straipsnio normą. Nepaisant to, didžiojoje daugumoje vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstamos veikos atvejų pripažįstant tiesioginės tyčios kaltės formą, toks dabartinės teismų praktikos paneigimas yra menkai tikėtinas.

5. Vairavimo apsvaigus nuo alkoholio požymis yra reikšmingas ir tose bylose, kuriose svarstomas eismo įvykio, sukėlusio žmogaus mirtį, kvalifikavimo kaip nužudymo netiesiogine tyčia, klausimas. Atlikus nacionalinių ir užsienio doktrininių bei teismų jurisprudencijos pavyzdžių analizę galima teigti, kad vairavimo apsvaigus nuo alkoholio požymis, nors ir nėra lemiantis, tačiau yra vienas iš dažniausiai nustatomų eismo įvykio kvalifikavimui kaip nužudymui netiesiogine tyčia turinčių reikšmę objektyviųjų požymių. Nors tokiam veikos kvalifikavimui greta vairavimo apsvaigus nuo alkoholio požymio būtina nustatyti visą objektyviųjų aplinkybių, liudijančių apie asmens veiksmų pavojingumą ir jo tyčinę kaltę, visetą, vairavimo apsvaigus nuo alkoholio požymis turi svarią reikšmę pagrindžiant asmens veiksmų pavojingumą ir jo požiūrį į baudžiamosiomis teisinėmis priemonės saugomas vertybes.
6. Turto konfiskavimas yra viena iš dažniausiai patiriamų asmens, traukiamo baudžiamojon atsakomybėn už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio, baudžiamųjų teisinių pasekmių. Transporto priemonės ar jos vertę atitinkančios pinigų sumos konfiskavimas yra grindžiamas tokios priemonės taikymo BK 281¹ straipsnio kontekste privalomumu, atsižvelgiant į jos pritaikymu siekiamus – prevencinio ir baudžiamojo pobūdžio – tikslus. Išanalizavus daugiau nei penkiasdešimt LAT ir žemesnės instancijų teismų praktikos pavyzdžių, esminiai probleminiai aspektai išvelgti dėl transporto priemonės konfiskavimo natūra ar jos vertės atitinkančios pinigų sumos išieškojimo proporcingumo. Dalinis transporto priemonės vertę atitinkančios pinigų sumos konfiskavimas taikytinas tik nustačius išimtinio pobūdžio aplinkybes, nekeliančias abejonių dėl tokio sprendimo pagrįstumo ir būtinumo. Konfiskuojant transporto priemonės vertę ar jos dalį atitinkančią pinigų sumą, aktuali transporto priemonės vertė, buvusi BK 281¹ straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos darymo metu. Kita vertus, dėl tokių nusikalstamų asmens veiksmų stipriai apgadintą ir iš esmės nebeeksploatuojamą transporto priemonę konfiskuoti natūra nėra tikslinga. Tokiose situacijose, atsižvelgiant į BK 72 straipsnio 5 dalyje numatytą netikslingumo konfiskuoti turtą natūra sąlygą, verta svarstyti transporto priemonės vertės konfiskavimo galimybę.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Teisės norminiai aktai

1.1. Tarptautiniai teisės aktai

- 1) Kelių eismo konvencija (1968). *Valstybės žinios*, 1992, 2-54.

1.2. Lietuvos Respublikos teisės aktai

- 2) Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). *Valstybės žinios*, 33-1014.
- 3) Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas (1961). *Vyriausybės žinios*, 18-147.
- 4) Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2000). *Valstybės žinios*, 89-2741.
- 5) Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (2015). TAR, 11216.
- 6) Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas (2001). *Valstybės žinios*, 92-2883.
- 7) Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. X-1337 (2007). *Valstybės žinios*, 128-5213.
- 8) Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. XII-360 (2013). *Valstybės žinios*, 68-3401.
- 9) Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 47, 176, 220, 221, 272, 273, 281, 284 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. XII-1871 (2015). TAR, 11240.
- 10) Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 68, 281 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 281¹ straipsniu įstatymas Nr. XIII-1929 (2019). TAR, 859.
- 11) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 11 d. nutarimas Nr. 1950 „Dėl Kelių eismo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 7-263.
- 12) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 12 d. nutarimas Nr. 452 „Dėl transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nustatymo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 56-2000.

- 13) Lietuvos policijos generalinio komisaro 2019 m. kovo 25 d. įsakymas Nr. 5-V-242 „Dėl policijos pareigūnų veiksmų nustatant asmens neblaivumą ar apsvaigimą tvarkos aprašo patvirtinimo“. TAR, 4570.

1.3. Rekomendaciniai aktai

- 14) Europos Komisijos 2001 m. sausio 17 d. rekomendacija (2001/115/EC) dėl motorinių transporto priemonių vairuotojams leidžiamos didžiausios alkoholio koncentracijos kraujyje [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001H0115> [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].

2. Specialioji literatūra

- 15) Abramavičius, A., Mikelėnas, V. (2010). Autotransporto priemonių valdytojų teisinė atsakomybė. Vilnius: VĮ Registrų centras.
- 16) Allsop, R. (2020). Drink Driving as the Commonest Drug Driving – A Perspective from Europe. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17, 1-14, doi:10.3390/ijerph17249521
- 17) Bagdžius, J. (2022). *Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (S001), Vilniaus universitetas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- 18) Bikelis, S. et al., (2014). Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia.
- 19) Bikelis, S. (2019). Nusikaltimo padarymo priemonių konfiskavimo problematika bylose dėl neatsargių nusikaltimų. *Teisės problemos*, 1(97), 5-20.
- 20) Blomsma, J. (2012). *Mens rea and defences in European criminal law*. Cambridge: Intersentia.
- 21) Bohlander, M. (2019). Murder by Dangerous Driving: Decision of the BGH of 16 January 2019, Case No 4 StR 345/18 Judgment of the LG Hamburg of 19 February 2018, Case No 621 Ks 12/17 German Federal Court of Justice (Bundesgerichtshof—BGH) 4th Criminal Senate. *The Journal of Criminal Law*, 83(3), 191-194 [interaktyvus]. Prieiga per internetą:

- <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0022018319850903> [žiūrėta 2025 m. kovo 27 d.].
- 22) Bulotaitė, L., Motiejūnaitė-Timinskienė, M. (2012). Asmenų, praradusių vairuotojo pažymėjimą dėl vairavimo apsvaigus nuo alkoholio, alkoholio vartojimo įpročiai ir aštrių pojūčių siekis. *Visuomenės sveikata*, 3(58), 93-100.
- 23) Daukšaitė, I. (2014). Kelių transporto priemonių vairavimas, esant vairuotojams neblaiviems: ar reikalinga plėsti baudžiamosios atsakomybės ribas? *Teisės problemos*, 4(86), 29-67.
- 24) Dijk, A., Wolswijk, H. (2015). *Criminal Liability for Serious Traffic Offences*. Hague: Eleven International Publishing [interaktyvus], Ebook Central. Prieiga per internetą: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/viluniv-ebooks/detail.action?docID=2010878&query=Criminal%2520liability%2520for%2525serious%2520traffic> [žiūrėta 2025 m. kovo 28 d.].
- 25) Drakšas, R. (2004). Baudžiamojo poveikio priemonės kaip baudžiamosios atsakomybės realizavimo forma. *Teisė*, 50, 26-35.
- 26) Drakšas, R. (2008). Baudžiamoji atsakomybė ir jos realizavimo formos. Monografija. Vilnius: Justitia.
- 27) Gruodytė, E. et al., (2022). Lietuvos baudžiamoji teisė: specialioji dalis. Vadovėlis, antroji knyga. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- 28) Gutauskas, A. (2019). Vairavimas apsvaigus: grėsmės, padariniai ir baudžiamoji atsakomybė. Iš: *Teisės viršenybės link*, Vilnius: UAB „BMK Leidykla“, 101-120.
- 29) Jacobs, J. B. (1988). The Law and Criminology of Drunk Driving. *Crime and Justice*, 10, 171-229 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/1147405?seq=1> [žiūrėta 2025 m. kovo 27 d.].
- 30) Kavoliūnaitė, E. (2008). Turto konfiskavimas: reguliavimo tikslai ir teisinės prielaidos taikyti išplėstinį konfiskavimą Lietuvoje. *Teisės problemos*, 1(59), 24-53.
- 31) Levin, M. S. (1983). People v. Watson: Drunk Driving Homicide. Murder or Enhanced Manslaughter? *California Law Review*, 71(4), 1298-1323 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/3480202> [žiūrėta 2025 m. kovo 27 d.].

- 32) Levon, J. (2013). Baudžiamojo poveikio priemonių instituto atsiradimas Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. *Teisė*, 88, 181-194.
- 33) Levon, J. et al., (2024). Baudžiamoji atsakomybė už transporto priemonės vairavimą esant neblaiviam. Lietuvos ir Lenkijos patirtis: teisinės lyginamosios įžvalgos. Iš: Prapiestis, J. et al., (2024). *Lietuvos baudžiamosios justicijos teisė. Patirtis ir ateitis*. Recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 394-417.
- 34) Liesytė, K., Žukauskaitė A., (2017). Kaltės problematika kvalifikuojant nusikalstamas veikas pagal Baudžiamojo kodekso 281 straipsnį. *Teisės mokslo pavasaris 2017*, 209-220.
- 35) Love, S., Rowland, B., Davey, J. (2023). Exactly how dangerous is drink driving? An examination of vehicle crash data to identify the comparative risks of alcohol-related crashes. *Crime Prevention and Community Safety*, 25, 131-147 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41300-023-00172-6> [žiūrėta 2025 m. kovo 28 d.].
- 36) Luria, D. (1988). Death on the Highway: Reckless Driving as Murder. *Oregon Law Review*, 67(4), 799-836 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/orglr67&id=809&collection=usjournals&inind=> [žiūrėta 2025 m. kovo 27 d.].
- 37) Nasutavičienė, J. (2012). Lygiagrečioji valstybių narių ir Europos Komisijos kompetencija taikyti ES konkurencijos teisės nuostatas *ne bis in idem* principo kontekste. *Socialinių mokslų studijos*, 4(1), 277-297.
- 38) Ormerod, D. et al., (2005). Smith and Hogan Criminal Law. Cases and materials. 9th Edition. Oxford: OUP Oxford.
- 39) Paužaitė, R. (2007). Turto konfiskavimo teisinės prigimties problemos. *Jurisprudencija*, 8(98), 20-28.
- 40) Pavilonis, V., Bieliūnas, E. (1984). Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugumai ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai. Vilnius: Vilniaus universitetas.
- 41) Pradel, J. (2001). *Lyginamoji baudžiamoji teisė*. Vilnius: Eugrimas.
- 42) Prapiestis D., Prapiestis J. (2016). Kaltės institutas baudžiamojoje kasacijoje. Iš: Švedas, G. ir Prapiestis, J. (red.) (2016). *Baudžiamoji justicija ir verslas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

- 43) Prapiestis, D. (2024). Baudžiamoji justicija statistikos labirintuose. Iš: Prapiestis, J. *et al.*, (2024). *Lietuvos baudžiamosios justicijos teisė. Patirtis ir ateitis*. Recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 114-151.
- 44) Šukytė, J. (2013). Neatsargios kaltės numatymo nusikalstamų veikų sudėtyse problemos. *Socialinių mokslų studijos*, 5(2), 655-669.
- 45) Švedas G. *et al.*, (2004). Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
- 46) Švedas G. *et al.*, (2019). Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. 1 knyga. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- 47) Švedas G. *et al.*, (2020). Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. 2 knyga. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- 48) Švedas, G. *et al.*, (2022). Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- 49) Truncienė, I. (2005). *Kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimas ir jo baudžiamasis teisinis vertinimas*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidykla.
- 50) Veršekys, P. (2013). *Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01S), Vilniaus universitetas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

3. Teismų praktika

4.1. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai

- 51) *Franz Fischer prieš Austriją* [EŽTT], Nr. 37950/97, [2001-05-29]. ECLI:CE:ECHR:2001:0529JUD003795097.
- 52) *Gabrić prieš Kroatiją* [EŽTT], Nr. 9702/04, [2009-02-05]. ECLI:CE:ECHR:2009:0205JUD000970204.
- 53) *Stolkowski prieš Lenkiją* [EŽTT], Nr. 58795/15, [2022-03-21]. ECLI:CE:ECHR:2021:1221JUD005879515.

4.2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija

- 54) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993 m. gruodžio 13 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 70-1320.
- 55) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 8 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 31-770.
- 56) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 126-6421.

4.3. Lietuvos Respublikos bendrosios kompetencijos teismų praktika

- 57) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-186/2010.
- 58) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 14 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-12/2013.
- 59) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. rugsėjo 30 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-39/2014.
- 60) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-498-746/2015.
- 61) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 24 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-51-746/2016.
- 62) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 25 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-30-699/2017.
- 63) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-392-699/2017.
- 64) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-121-697/2018.
- 65) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-136-699/2018.
- 66) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 1 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-36-628/2018.
- 67) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-289-895/2018.

- 68) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-279-719/2018.
- 69) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-315-303/2018.
- 70) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-320-693/2018.
- 71) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-342-689/2018.
- 72) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-67-942/2019.
- 73) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-195-788/2019.
- 74) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-291-697/2019.
- 75) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-12-495/2020.
- 76) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-250-976/2020.
- 77) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-13-458/2021.
- 78) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-60-495/2021.
- 79) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-45-942/2021.
- 80) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-91-303/2021.
- 81) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-107-976/2021.
- 82) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 21 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-7-28-495/2021.
- 83) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. birželio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-182-303/2022.
- 84) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. spalio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-98-628/2022.

- 85) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-276-387/2022.
- 86) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. BIK-7/2023.
- 87) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-61-511/2023.
- 88) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-118-788/2023.
- 89) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. liepos 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-181-594/2023.
- 90) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. rugsėjo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-191-719/2023.
- 91) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. lapkričio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-224-1073/2023.
- 92) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. birželio 10 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-31-489/2024.
- 93) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. liepos 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-208-511/2024.
- 94) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-269-697/2024.
- 95) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. sausio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-8-489/2025.
- 96) Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. lapkričio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N¹-1827/2007.
- 97) Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-291-387/2017.
- 98) Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-307-843/2022.
- 99) Kauno apygardos teismo 2013 m. sausio 9 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-43-327/2013.
- 100) Kauno apygardos teismo 2022 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-380-493/2022.
- 101) Kauno apygardos teismo 2022 m. gruodžio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-650-993/2022.

- 102) Kauno apygardos teismo 2023 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-305-954/2023.
- 103) Kauno apygardos teismo 2023 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-404-530/2023.
- 104) Kauno apygardos teismo 2024 m. gegužės 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-248-397/2024.
- 105) Kauno apygardos teismo 2024 m. gegužės 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-303-923/2024.
- 106) Kauno apygardos teismo 2024 m. spalio 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-384-348/2024.
- 107) Kauno apygardos teismo 2024 m. spalio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-455-954/2024.
- 108) Kauno apygardos teismo 2025 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-66-954/2025.
- 109) Kauno apygardos teismo 2025 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-79-919/2025.
- 110) Kauno apygardos teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-160-737/2025.
- 111) Kauno apygardos teismo 2025 m. kovo 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-173-493/2025.
- 112) Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. gruodžio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-864-417/2012.
- 113) Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. sausio 10 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-24-462/2019.
- 114) Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-205-417/2024.
- 115) Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. kovo 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-39-606/2024.
- 116) Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. birželio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-137-635/2024.
- 117) Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-246-606/2024.
- 118) Klaipėdos apygardos teismo 2025 m. vasario 11 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. eAN2-16-606/2025.

- 119) Klaipėdos apygardos teismo 2025 m. vasario 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-52-380/2025.
- 120) Panevėžio apygardos teismo 2022 m. birželio 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-121-350/2022.
- 121) Panevėžio apygardos teismo 2024 m. vasario 7 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-26-350/2024.
- 122) Panevėžio apygardos teismo 2024 m. birželio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-97-531/2024.
- 123) Panevėžio apygardos teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-63-531/2025.
- 124) Šiaulių apygardos teismo 2019 m. balandžio 3 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-108-282/2019.
- 125) Šiaulių apygardos teismo 2019 m. rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-219-519/2019.
- 126) Šiaulių apygardos teismo 2020 m. kovo 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-62-316/2020.
- 127) Šiaulių apygardos teismo 2023 m. lapkričio 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-282-309/2023.
- 128) Šiaulių apygardos teismo 2024 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-178-354/2024.
- 129) Vilniaus apygardos teismo 2019 m. sausio 16 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-24-574/2019.
- 130) Vilniaus apygardos teismo 2019 m. sausio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-55-898/2019.
- 131) Vilniaus apygardos teismo 2019 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-683-574/2019.
- 132) Vilniaus apygardos teismo 2020 m. spalio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-446-873/2020.
- 133) Vilniaus apygardos teismo 2021 m. kovo 18 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-88-574/2021.
- 134) Vilniaus apygardos teismo 2022 m. birželio 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-316-1121/2022.
- 135) Vilniaus apygardos teismo 2022 m. lapkričio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-565-1121/2022.

- 136) Vilniaus apygardos teismo 2023 m. kovo 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-85-806/2023.
- 137) Vilniaus apygardos teismo 2023 m. kovo 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-233-1036/2023.
- 138) Vilniaus apygardos teismo 2023 m. spalio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-559-929/2023.
- 139) Vilniaus apygardos teismo 2023 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-519-898/2023.
- 140) Vilniaus apygardos teismo 2024 m. sausio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-73-817/2024.
- 141) Vilniaus apygardos teismo 2024 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-181-1035/2024.
- 142) Vilniaus apygardos teismo 2024 m. balandžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-194-898/2024.
- 143) Vilniaus apygardos teismo 2024 m. gegužės 7 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-219-574/2024.
- 144) Vilniaus apygardos teismo 2024 m. gegužės 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-238-497/2024.
- 145) Vilniaus apygardos teismo 2024 m. liepos 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-367-497/2024.
- 146) Vilniaus apygardos teismo 2024 m. spalio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-453-576/2024.
- 147) Vilniaus apygardos teismo 2024 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-505-1121/2024.
- 148) Vilniaus apygardos teismo 2024 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-493-365/2024.
- 149) Vilniaus apygardos teismo 2025 m. sausio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-77-1072/2025.
- 150) Vilniaus apygardos teismo 2025 m. kovo 27 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-196-1072/2025.
- 151) Kauno apylinkės teismo 2023 m. rugsėjo 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2522-1129/2023.
- 152) Kauno apylinkės teismo 2024 m. gegužės 30 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-69-1109/2024.

- 153) Kauno apylinkės teismo 2024 m. spalio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2880-1220/2024.
- 154) Kauno apylinkės teismo 2024 m. spalio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3362-1129/2024.
- 155) Kauno apylinkės teismo 2024 m. gruodžio 10 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3846-1225/2024.
- 156) Kauno apylinkės teismo 2025 m. kovo 10 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1435-1129/2025.
- 157) Klaipėdos apylinkės teismo 2020 m. kovo 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-333-972/2020.
- 158) Klaipėdos apylinkės teismo 2025 m. vasario 28 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-100-1111/2025.
- 159) Klaipėdos apylinkės teismo 2025 m. kovo 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-417-549/2025.
- 160) Marijampolės apylinkės teismo 2024 m. spalio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-879-610/2024.
- 161) Marijampolės apylinkės teismo 2024 m. gruodžio 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1194-1021/2024.
- 162) Marijampolės apylinkės teismo 2025 m. vasario 3 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-88-1021/2025.
- 163) Panevėžio apylinkės teismo 2025 m. vasario 5 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. e1-252-1082/2025.
- 164) Šiaulių apylinkės teismo 2022 m. birželio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-450-1007/2022.
- 165) Trakų rajono apylinkės teismo 2017 m. gruodžio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-378-239/2017.
- 166) Utenos apylinkės teismo 2023 m. birželio 19 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. e1-399-786/2023.
- 167) Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. A2.6.-4301-497/2014.
- 168) Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. birželio 5 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. A15.-1654-1033/2020.
- 169) Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. gruodžio 29 d. baudžiamasis įsakymas Nr. e1-3449-1100/2022.

- 170) Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. gegužės 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. N1-594-1078/2023.
- 171) Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. liepos 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1484-818/2024.
- 172) Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. rugpjūčio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2780-1218/2024.
- 173) Vilniaus miesto apylinkės teismo 2025 m. vasario 21 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. e1-1432-1202/2025.
- 174) Vilniaus miesto apylinkės teismo 2025 m. vasario 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1475-1217/2025.
- 175) Vilniaus miesto apylinkės teismo 2025 m. kovo 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1461-1034/2025.
- 176) Vilniaus miesto apylinkės teismo 2025 m. kovo 10 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-984-1123/2025.
- 177) Vilniaus regiono apylinkės teismo 2024 m. rugpjūčio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-581-1199/2024.
- 178) Vilniaus regiono apylinkės teismo 2024 m. rugpjūčio 21 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. e1-1132-517/2024.
- 179) Vilniaus regiono apylinkės teismo 2024 m. spalio 7 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1077-1199/2024.
- 180) Vilniaus regiono apylinkės teismo 2024 m. lapkričio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1275-1196/2024.
- 181) Vilniaus regiono apylinkės teismo 2024 m. lapkričio 7 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1272-1150/2024.
- 182) Vilniaus regiono apylinkės teismo 2025 m. sausio 6 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-117-1196/2025.

4.4. Užsienio valstybių teismų praktika

- 183) *The People v. Robert Lee Watson*. Supreme Court of California, case: 21674.
- 184) Vokietijos Federacijos Aukščiausiojo Teismo (BGH) 2019 m. sausio 16 d. sprendimas Nr. 4 StR 345/18.

5. Kiti šaltiniai

5.1. *Travaux préparatoires*

- 185) Lietuvos Respublikos Seimas (2018). Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 120, 121 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 1341 straipsniu įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 71, 420, 422, 423, 424, 427 ir 603 pakeitimo įstatymo projekto [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/3e958650b58311e8aa33fe8f0fea665f?jfwid=-zyv0u3297> [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].
- 186) Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas (2018). Pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIP-2512 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/e5515bf0ef1b11e89d4ad92e8434e309?jfwid=11jao51ygx> [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].

5.2. Žiniasklaidos pranešimai

- 187) Portalo Lrt.lt. publikacija: „Neblaivių vairuotojų skaičiai verčia aiktelėti: policija skelbia apie griežtą atsaką“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.lrt.lt/naujienos/eismas/7/2441180/neblaiviu-vairuotoju-skaiciai-vercia-aikteleti-policija-skelbia-apie-griezta-atsaka?srsId=AfmBOoqArqTriuhrxxNdA9n_TXqAQLI-7ZKMZ2589NDAoQcEzjicBHIt [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].
- 188) Portalo Delfi publikacija: „Policijos reido Vilniuje rezultatai pribloškė net pareigūnus: per dieną – 20 girtų vairuotojų“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/crime/policijos-reido-vilniuje-rezultatai-pribloske-net-pareigunus-per-diena-20-girtu-vairuotoju-120037714> [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].

- 189) Portalo Delfi publikacija: „Kelių policijos reidas Vilniuje – girti vairuotojai muša rekordus“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/crime/keliu-policijos-reidas-vilniuje-girti-vairuotojai-musa-rekordus-120030165> [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].
- 190) Portalo Delfi publikacija: „Vairuojantys girtuokliai kelia šurpą – per para net dešimt ikiteisminių tyrimų“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/crime/vairuojantys-girtuokliai-kelia-siurpa-per-para-net-desimt-ikiteisminių-tyrimu-120088684> [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].

5.3. Kita

- 191) Eca.europa.eu. *Specialioji ataskaita. ES kelių eismo saugumo tikslų siekimas. Laikas perjungti aukštesnę pavarą* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2024-04/SR-2024-04_LT.pdf [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].
- 192) Ets.eu. *About us* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://ets.eu/about-us/> [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].
- 193) Ets.eu. *7 smart ways of tackling drink-driving in the EU* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://ets.eu/wp-content/uploads/SMART-POLICY-PAPER_final-2.pdf [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].
- 194) Keidūnas R. (2023). BK 281¹ straipsnio 1 dalis: kova su neblaiviais vairuotojais – misija (ne)įmanoma? Iš: Teisė pro. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.teise.pro/index.php/2023/09/06/r-keidunas-bk-281-straispno-1-dalis-kova-su-neblaiviais-vairuotojais-misija-neimanoma/> [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].
- 195) Teismai.lt. 2024 m. *Lietuvos teismai. Veiklos rezultatai* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2025/03/d1_teismu-veiklos-2024-m.-ataskaita.pdf [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].
- 196) Pikelis. A. (2018). Atsakomybės už kelių transporto priemonės vairavimą apsvaigus nuo alkoholio aspektai. Iš: lat.lt [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.lat.lt/doclib/ixgstbjszeubaptwhjzmuufcag3dup84> [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].

- 197) Policija.lrv.lt. *2024 m. policijos veiklos apžvalga* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://policija.lrv.lt/public/canonical/1740978344/10416/2024%20m.%20policijos%20veiklos%20ataskaita%20fin.pdf> [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].
- 198) Policija.lrv.lt. *Svarbi informacija* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://policija.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/eismo-saugumas-1/svarbi-informacija/> [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].
- 199) Road-safety.transport.ec.europa.eu. *Study on the prevention of drink-driving by the use of alcohol interlock devices* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://road-safety.transport.ec.europa.eu/document/download/fd7846a8-47cc-495a-b7de-bac481e281b4_en?filename=study_alcohol_interlock.pdf [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].
- 200) Transport.ec.europa.eu. *EU road fatalities drop by 3% in 2024, but progress remains slow* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://transport.ec.europa.eu/news-events/news/eu-road-fatalities-drop-3-2024-progress-remains-slow-2025-03-18_en [žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d.].

SANTRAUKA

Baudžiamoji atsakomybė už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio: veikos kvalifikavimas ir baudžiamosios teisinės pasekmės

Aistė Markauskaitė

Šiame magistro darbe analizuojami baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio ypatumai. Siekiant juos atskleisti, nagrinėjami BK 281¹ straipsnio 1 dalyje įtvirtintos nusikalstamos veikos sudėties pasirinktų objektyviųjų (neblaivumo, motorinės transporto priemonės, neblaivumo patikrinimo vengimo, kai asmeniui nustatyti neblaivumo požymiai ir alkoholio vartojimo po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo) ir subjektyviųjų požymių (subjekto ir kaltės) sampratos ir turinio bruožai. Juos stengiasi išvesti tiek iš šiam klausimui svarbių Lietuvos teisės aktų bei doktrininų šaltinių, tiek ir nagrinėjant aktualios teisminės praktikos pavyzdžius. Būtent iš pastarosios BK 281¹ straipsnio praktinio taikymo srities išvelgti aktualiausi ir gilesnės mokslinės analizės reikalaujantys probleminiai taškai. Magistro darbe taip pat nagrinėtas reikšmingas bei moksliskai įdomus vairavimo apsvaigus nuo alkoholio kaip kitų nusikalstamų veikų požymio taikymo ypatumų klausimas. Vairavimo apsvaigus nuo alkoholio nusikalstama veika, nors ir esanti BK 281 straipsnyje numatyto nusikaltimo kvalifikuojantis požymis, visgi yra kvalifikuojama atskirai – pritaikant idealiosios nusikalstamų veikų sutapties taisyklę. Kita vertus, vairavimas apsvaigus nuo alkoholio yra taip pat svarbus požymis sprendžiant dėl eismo įvykio, kurio metu žūsta žmogus, kvalifikavimo kaip nužudymo netiesiogine tyčia, pagrįstumo. Tokiam sudėtingam veikos kvalifikavimo pagrindimui minėtas požymis turi svarbią reikšmę, tačiau jis negali būti vertinamas vienpusiškai, neatsižvelgiant į kitas veikos kvalifikavimui reikšmingas aplinkybes. Be to, gilinantis į teisminės praktikos pavyzdžius analizuota viena iš dažniausiai patiriamų BK 281¹ straipsnio taikymo baudžiamųjų teisinių pasekmių – transporto priemonės ar jos vertės konfiskavimas. Sprendimas netaikyti šios baudžiamojo poveikio priemonės priimamas išimtiniais atvejais, atsižvelgiant į konkrečioje baudžiamojoje byloje nustatytų faktinių aplinkybių visetą ir proporcingumo principo reikšmę.

SUMMARY

Criminal liability for Driving under the Influence of Alcohol: the Qualification of the Act and the Criminal Legal Consequences

Aistė Markauskaitė

This Master's thesis analyses specifics of criminal liability for driving under the influence of alcohol. In order to clarify them, the conception of the selected objective elements (drunkenness, motor vehicle, failure to provide specimen when the person has been found to be drunk and consumption of alcohol after the car accident before the circumstances of it have been revealed) and the subjective elements (the subject and *mens rea*) of the criminal offence, established in Article 281¹ of the Criminal Code of the Republic of Lithuania, are being examined. Above-mentioned elements have been analysed on the basis of both Lithuanian legal acts and doctrinal sources relevant to the issue, as well as relevant jurisprudence, where the crucial problematic points have been identified. The Master's thesis also addresses the important and scientifically captivating issue of the specifics of the application of drink-driving as a feature of other criminal offences. The driving under the influence of alcohol criminal offence, although a qualifying element of the separate criminal offence under Article 281 of the Criminal Code of the Republic of Lithuania, is being qualified separately by applying the rule of ideal concurrence of the offences. Nevertheless, driving under the influence of alcohol is also an important factor while deciding the validity of classifying a fatal road accident as a murder with indirect intent. This feature is crucial for such tough justification of the qualification of the offence. However, it cannot be assessed in a one-sided manner without taking into account other circumstances, which are relevant to the qualification. Moreover, according to the examples of case law, one of the most common criminal legal consequences of the application of Article 281¹ of the Criminal Code of the Republic of Lithuania has been analysed – confiscation of the vehicle or its value. The decision not to apply this measure of penal effect shall be made in exceptional cases, taking into account all the facts, established in the particular criminal case, and the importance of the principle of proportionality.